

Feministisk meningsmakt i abortdiskursen

En kritisk diskursanalyse av den moderne abortdebatten, med utgangspunkt i Sigrid Bonde-Tusviks debattinnlegg: «Blessed be the fruit – may the abortnemnd open».

RACHEL ELISABETH OLSEN

VEILEDER

Elise Seip Tønnessen

Universitetet i Agder, 2020

Fakultet for humaniora og pedagogikk

Institutt for nordisk og mediefag

Master

Forord

Jeg har valgt meg et tema og en metode som har vært mer krevende enn jeg så for meg, men også veldig lærerikt. Det har vært en berg og dalbane fra første start, med pandemi, hjemmekontor, to perioder med hjemmeskole og en evig jakt etter en åpen kafé eller et hjørne hvor jeg kan få gjemme meg bort for å jobbe i fred.

Jeg er evig takknemling til veilederen min Elise Seip Tønnessen, som har forstått at her nytter det ikke å presse på. Takk for at du har gitt meg rom til å fullføre i henhold til min kaotiske hverdag.

Og ikke minst takk til min kjære mann, som har måttet holde ut med en periodevis mentalt fraværende kone. Nå er vi i mål.

Oslo, desember 2020

Rachel Elisabeth Olsen

Sammendrag

Denne masteroppgaven er en kritisk diskursanalyse av Sigrid Bonde Tusviks debattinnlegg *Blessed be the fruit – may the abortnemd open*. Innlegget ble publisert i Dagsavisen senhøsten 2018, da Kristelig Folkepartis (KrF) veivalg var den heteste mediesaken. Bonde Tusviks kommer i innlegget med kraftig kritikk av KrF og av Høyre-statsminister Erna Solberg, som har bragt abortloven inn som forhandlingspunkt i kampen om regjeringsmakt.

Målet med å se nærmere på akkurat denne teksten, var å ut fra analysen kunne si noe konstruktivt om den norske abortdebatten som helhet. Hvordan forholder de ulike posisjonene seg til hverandres ulike meninger? I hvor stor grad preges dagens abortdebatt av kvinnebevegelsens historiske kamp for selvbestemt abort og et iherdig forsvar av loven siden den ble vedtatt i 1978? Finnes det noen måte å skape et bedre debattklima rundt de krevende etiske problemstillingene som omhandler abort og fosterdiagnostikk?

Jeg har sett på teksten ut fra Norman Faircloughs tredimensjonale analysemodell, sammen med et utvalg retorisk teori og teorier knyttet til meningsdannelse og kampen om meningsmakt.

Resultatet fra analysen viser blant annet at Bonde Tusviks tekst føyer seg inn i en rekke tekster som forsvarer abortloven med stor kraft. Diskursene er preget av den historiske kvinnekampen for selvbestemt abort og feministisk ideologi, og forholder seg i liten grad til de nyere problemstillingene som følger utviklingen innen bioteknologi og fosterdiagnostikk. Videre viser analysen at Bonde Tusvik bruker kraftige retoriske virkemidler for å karikere og latterliggjøre sine meningsmotstandere i KrF og Høyre. Dette må også sees i sammenheng med at hun forholder seg til en genre med mindre krav til saklighet enn for eksempel allmenn journalistikk. Samtidig kan det tenkes at avstanden mellom de ytterste posisjonene som teksten viser frem, og stilen som preger teksten, er betegnende for den polariserte abortdebatten i Norge.

Innhold

Sammendrag	i
Forord	ii
1 Innledning	1
1.1. Bakgrunn.....	1
1.2. Motivasjon og mulige fallgruver.....	2
1.3. Begrensning av tema.....	4
1.4. Problemstilling.....	5
1.5. Struktur.....	5
2 Teoretisk rammeverk	6
2.1 Diskursanalyse og sosiosemiotikk.....	6
2.2 Kritisk diskursanalyse.....	7
2.3 CDA.....	9
2.4 Retorikkteori i diskursanalysen.....	11
2.4.1 Etos og logos.....	11
2.4.2 Patos.....	13
2.5 Makt over meningen.....	14
2.6 Feminisme.....	18
3 Metode	20
3.1 Valg av materialet.....	20
3.2 Kritisk diskursanalyse som metode.....	20
3.3 Modell for kritisk diskursanalyse.....	21
3.3.1 Situasjonsteksten.....	22
3.3.2 Teksten.....	23
3.3.3 Kulturkonteksten.....	23
3.3.4 Diskusjonen.....	24
3.4 Abortlitteraturens utfordring.....	24
3.5 Forskningskvalitet.....	25
4 Analyse	27
4.1 Analyse av situasjonsteksten.....	27
4.1.1 Kamp om regjeringsmakt.....	27
4.1.2 Dagens abortlov.....	28
4.1.3 Sentrale posisjoner.....	30
4.1.4 The Handmaid's Tale.....	32
4.2 Tekstanalyse.....	33
4.2.1 Presentasjon av teksten.....	34
4.2.2 Sammendrag.....	35
4.2.3 Diskurser.....	37

4.2.4 Stil.....	42
4.2.5 Genre.....	48
4.2.6 Oppsummering.....	51
4.3 Analyse av kulturkonteksten.....	52
4.3.1 Abortloven fram til 1978.....	53
4.3.2 Abortkamp gjennom tidene.....	54
4.3.3 Moral og seksuell frigjøring.....	57
4.3.4 Bioteknologi og ny politisk debatt.....	59
4.3.5 Politiske posisjoner.....	60
4.3.6 Diskurser i abortsakens fire faser.....	61
5 Konkluderende diskusjon.....	65
5.1 En forsvarstekst.....	66
5.2 Stumme aktører.....	68
5.3 Medias logikk.....	70
5.4 Innramming av mening.....	71
5.5 Dialektikk som løsning?	73
Litteraturliste.....	75
Vedlegg 1: Sigrid Bonde Tusviks debattinnlegg på Dagsavisen.no.....	83

1 Innledning

1.1 Bakgrunn

«Så kom «The Handmaid's Tale» til landet vårt likevel». Slik begynner komiker og skribent Sigrid Bonde Tusvik debattinnlegget *Blessed be the fruit – may the abortnemnd open*, publisert i Dagsavisen 8.november 2018 (Tusvik, 2018). Kort fortalt trekker Bonde-Tusvik her sterke paralleller mellom Kristelig folkeparti (KrF) sitt ønske om å endre abortloven, og den populære amerikanske tv-serien *The Handmaid's Tale*. Tv-serien er basert på en roman med samme tittel, av den kanadiske forfatteren Margaret Atwood. Atwood skildrer her et dystopisk samfunn, hvor kvinner tvinges inn i slaveri for å føde barn på vegne av høytstående maktpersoner.

Da innlegget ble publisert høsten 2018 hadde diskusjonen rundt såkalt «tvillingabort» og abortlovens formuleringer om alvorlig syke barn etter uke 12, også kalt selektiv abort, vært mye omtalt i norske medier. Bakgrunnen var at statsminister Erna Solberg (Høyre) åpnet opp for mulig endring i Lov 13. juni 1975 nr. 50, heretter kalt *abortloven* (Abortloven, 1975). KrF har lenge ønsket å endre abortlovens paragraf 2c, som omhandler tilgang til selektiv abort på bakgrunn av sykdom og arvelige anlegg hos fosteret (KrF, 2020). Solberg åpnet opp for samtaler om dette når de ønsket å inkludere KrF i samarbeidet mellom Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre, for å sikre fortsatt regjeringsmakt.

Bonde Tusvik fikk prege den offentlige samtalen rundt de nevnte endringsforslagene. Det nevnte debattinnlegget ble hyppig delt og diskutert på sosiale medier, og ble den mest leste meningen i Dagsavisen i 2018 (Dagsavisen, 2019). Bonde Tusvik fikk ikke minst mediernes oppmerksomhet da hun i januar 2019 samlet rundt 30 kvinner til demonstrasjon foran Slottet, hvor regjeringen var samlet til ekstraordinært statsråd. Kvinnene var ikledd kostymer inspirert av *The Handmaid's Tale*, med karakteristiske røde kapper og hvite kyser, som slavekvinnene i serien må ikle seg. Da Bonde Tusvik ble intervjuet av TV2 på Slottsplassen, uttalte hun følgende:

Det var ikke så viktig for oss at akkurat paragraf 2c skulle beholdes ... Det som er viktig her er at det forkludres hele tiden med kvinners rettigheter og det er slitsomt som kvinne. Det er det nesten ingen menn som opplever, at det alltid er kvinners

rettigheter som går tilbake når da spesielt KrF og kristenkonserverne får makta». (TV2, 2019)

Denne uttalelsen er et godt eksempel på det jeg har opplevd som kjernen i det konstante konfliktpotensialet i abortloven, og som stadig dukker til overflaten når loven diskuteres: Etske dilemmaer kobles opp mot religiøse motiver, fosterets rettigheter settes opp mot kvinners rettigheter og menn settes opp mot kvinner - gjerne i et maktperspektiv. Dette leder meg videre inn på min motivasjon for å velge Bonde Tusviks innlegg som gjenstand for min masteravhandling.

Figur 1. Skjermdump av intervju med Sigrid Bonde Tusvik, som demonstrerte mot den nye regjeringen ikledd kostymer inspirert av *The Handmaid's Tale*. (TV2, 2019).

1.2 Motivasjon og mulige fallgruver

Jeg har siden tenårene fulgt debatten rundt abortloven med en blanding av frustrasjon og fasinasjon. Da jeg lærte om abort i ungdommen, ble jeg nok litt forskrekket over at dette skjedde i så stor grad. Særlig syntes jeg det var vanskelig å forstå praksisen rundt aborter etter uke 12 og at det var så «akseptert». Så har årene gått og mine «kanter» blitt rundere, slik de gjerne gjør når man har møtt livets realiteter. Jeg har lyttet til historier fra dem som forteller om aborter, selv om det er noe få snakker om. I alle fall sett ut fra antall aborter som hvert år utføres, som i 2019 var 11 726 (FHI, 2020). Jeg har sett den historiske sammenhengen mellom kvinnefrigjøring og selvbestemt abort, og generelt lært at livet ikke er sort/hvitt, men har mange gråsoner. Samtidig tar jeg med meg verdifulle perspektiver fra oppveksten i en

familie som var avlastningshjem for en jente med Downs syndrom, og at jeg som voksen har opplevd å bli mor til barn med fysiske og kognitive handikap.

Mitt inntrykk har vært at abortdiskursen fort bringer med seg mye følelsesbasert argumentasjon og ideologiske overbevisninger, og liten evne til dialog mellom ulike ståsted. Jeg opplevde at dette inntrykket ble bekreftet i debattklimaet høsten 2018. Samtidig virker det til at lovgivningen og praksisen rundt abort, baseres mer på forskning og etiske vurderinger enn den offentlige samtalen om abort gir inntrykk av. Et eksempel på dette er at grensen for selvbestemt abort fortsatt er satt til 12 uker, selv om det har vært stadige forslag om å heve grensen. Dette på bakgrunn av faglige vurderinger, som at smertenivået ved å utføre en abort øker etter uke 12. Man ønsker å balansere hensynet til kvinnens selvbestemmelsesrett og fosterets rettsvern, ved at terskelen for abort blir høyere jo nærmere barnet nærmer seg levedyktighet (Bodahl, 2019).

Jeg er bevisst og åpen rundt min egen forforståelse om abort. Samtidig bygger jeg oppgaven på prinsippet om at man som forsker skal stå fritt til å velge tema for forskning, og at det til og med kan være viktig å velge et tema man er personlig engasjert i (Østbye et al., s. 19). I følge Hitching og Veum (2011) kan diskursanalyser gjerne oppstå ut fra forskerens samfunnsengasjement:

Innenfor noen diskursanalytiske retninger, som den kritiske diskursanalysen, har forskerne ofte også et overordnet og mer idealistisk fundert mål om at analysene skal bidra til å endre eksisterende sosiale praksiser og relasjoner. Det er dermed nokså åpenbart at forskeren tar med seg et sett av verdier, fortolkningsrammer og holdninger inn i forskningsprosjektet. Det som er vesentlig fra et metodisk perspektiv, er at man som forsker i en analyseprosess i størst mulig grad er eksplisitt, bevisst og tydelig på hvilken bakgrunnskunnskap, hvilket verdisyn og hvilke holdninger man har til det eller de fenomenene man vil studere. (Hitching & Veum, 2011, s. 21)

Abort er et krevende område, hvor jeg står i fare for å bli misforstått og tillagt meninger som ikke er mine. Bente Alver og Ørjan Øyen (1997) tar i boka «Forskningsetikk i forskerhverdag» for seg noen av fallgruvene man må være oppmerksom på, når man velger tema for forskning. Ved å sette noe på dagsorden, kan man «skape uønsket blest om forhold som mange helst ville la forbli i periferien» (Alver & Øyen, 1997, s. 61-62). Selv om abort er

et følsomt tema for mange, diskuteres det likefullt åpent i offentligheten og er et stadig tilbakevendende tema for forskning, politisk debatt og helseetiske vurderinger. Videre skriver Alver og Øyen at man som forsker kan risikere å uønsket «bli talsmann for bestemte meninger og ideologier». Det betyr ikke at man skal unngå å forske på temaet, men at man må vurdere nøye både forskningsmetoder og ikke minst hvordan man formidler forskningen (Alver & Øyen, 1997, s. 62).

1.3 Begrensning av tema

Med dette i bevisstheten begir jeg meg inn på temaet. Ønsket for oppgaven har vært å se på nøkkelargumenter i et retorikkperspektiv, se nærmere på hvordan forståelsesgrunnlag og livssyn påvirker hvordan man tolker abortspørsmål og hvordan etablerte meninger og oppfatninger stadig konstitueres og videreføres i debatten. Dette er et potensielt vidt område og det har derfor vært behov for å fokusere oppgaven mot utvalgte sider ved debatten. Jeg husker godt hvordan jeg reagerte første gang jeg leste Bonde-Tusviks debattinnlegg. Hennes sterkt negative karakteristikker av meningsmotstanderne og parallellene til Atwoods dystopiske samfunn opplevdes provoserende, men også fasinereende. Jeg opplevde også at retorikken og diskursene i innlegget var gjenkjennbart fra feministiske stemmer og fra den politiske venstresiden. Da jeg leste mer om historien rundt vedtaket av abortloven i 1978, ble det tydeligere for meg hvordan den feministiske kvinnebevegelsen som kjempet fram abortloven, også har hatt en sentral rolle i bevaringen av abortloven siden den gang.

Jeg har valgt å se nærmere på nettopp denne delen av abortdebatten, ved å se på Bonde-Tusviks debattinnlegg i lys av de historiske, ideologiske og politiske kontekstene som omgir den. Ved å gjøre en kritisk diskursanalyse av innlegget ønsker jeg å se nærmere på min «hypotese» om at den norske abortdiskursen fortsatt preges av en feministisk meningsmakt, eller hegemoni. Jeg vil i neste kapittel definere hva jeg legger i disse maktbegrepene. Hovedmålet med analysen er å skape større åpenhet rundt og forståelse av selve diskursen, ved å utfordre noen av de premisene og holdningene vi tar for gitt. På denne måten kan vi forhåpentligvis bli mer bevisst på hvordan kulturelle samfunnsstrukturer påvirker våre diskurser og holdninger. Det kan ikke understrekes nok at det er selve *diskursen* som er tema for min oppgave, og ikke abortspørsmålet som helhet. Det vil likevel være naturlig å komme noe inn på etikk og verdigrunnlag knyttet til abortpolitikkenes ulike posisjoner.

1.4 Problemstilling

Hypotesen som ledet frem til min problemstilling, er at den feministiske stemmen som kjempet frem abortloven i 1978, fremdeles er den dominerende og allment aksepterte meningen i den offentlige samtalen om abort. Den røde tråden i oppgaven er Sigrid Bonde Tusviks debattinnlegg *Blessed be the fruit – may the abortnemnd open*. Sammen danner dette premisset for min overskrift for oppgaven: «Feministisk meningsmakt i abortdiskursen. En kritisk diskursanalyse av den moderne abortdebatten, med utgangspunkt i Sigrid Bonde Tusviks debattinnlegg *Blessed be the fruit – may the abortnemnd open*.»

En ytterligere avgrensning av temaet kommer frem i problemstillingen, som lyder slik:

Hvordan kan man forstå Sigrid Bonde Tusviks debattinnlegg som en representant for den feministiske stemmen i abortdebatten?

Hvilke meningspotensiale bærer den, med tanke på å påvirke den offentlige samtalen om abort?

1.5 Struktur

For å møte denne problemstillingen vil jeg i kapittel 2 presentere teorigrunnlaget for analysen. Jeg vil først definere og beskrive begreper og teorier knyttet til sosialsemiotikk, kritisk diskursanalyse og retorikk, før jeg vil ta for meg perspektiver knyttet til meningsdannelse og meningsmakt. Til slutt i teorikapittelet vil jeg definere feminisme-begrepet og sette dette i sammenheng med den historiske kvinnebevegelsen.

Ut fra dette vil jeg kunne forklare hvorfor jeg har valgt kritisk diskursanalyse som metode i kapittel 3 og videre beskrive grunnlaget for valg av Faircloughs tredimensjonale modell for kritisk diskursanalyse. Jeg vil her også løfte noen særlige utfordringer knyttet til litteratur om aborthistorien i Norge.

Analysen i kapittel 4 har jeg lagt opp etter Yngve Benestad Hågvar (2007) sin versjon av modellen, med bruk av begrepene situasjonskontekst, tekstanalyse og kulturkontekst. I konklusjonen i kapittel 5 vil jeg drøfte funnene i analysen med teorier knyttet meningsmakt og meningsdannelse, for å møte problemstillingens formuleringer om meningspotensiale.

2 Teoretisk rammeverk

Diskursanalyse som metode åpner for å benytte ulike teorier for å belyse problemstillingen, og ulike muligheter i valg av metodisk tilnærming (Hitching & Veum, 2011, s. 31). Det blir derfor viktig at jeg i denne delen redegjør for hvilke teori jeg bygger analysen på, og tydelig beskriver den metodiske tilnærmingen i metodedelen som følger deretter.

2.1 Diskursanalyse og sosiosemiotikk

Begrepet diskurs kan i bred forståelse sees på som *tekst i kontekst* (Hitching & Veum, 2011, s. 23). *Tekst* i denne sammenheng innebærer ikke bare skriftlige stykker, selv om min oppgave vil ha fokus på en skriftlig tekst, men også muntlige og visuelle ytringer (Hågvar, 2007, s. 24). En mer konkret forståelse av diskursbegrepet, er å se på diskurser som ulike måter å *representere* på. (Skrede, 2017, s. 35). En slik forståelse av begrepet bygger på at det innenfor et gitt fellesskap finnes noen rammer for hva som er rimelig å tro og mene om en sak (Bratberg, 2017, s. 34). For eksempel vil man gjøre ulike språkvalg i en formell, politisk diskurs og i en uformell humoristisk diskurs, selv om de også kan komplementere og utfordre hverandre (Skrede, 2017, s. 35). Det vil si at man ikke bare knytter begrepet til forståelsen av én diskurs, men også til ulike sosiale aktørers ulike perspektiver og posisjoner. Man kan si at *kontekst* her handler om sammenhengen teksten inngår i, som en del av sosiale prosesser på ulike nivåer (Hågvar, 2007, s. 29 og 34).

Diskursteorien baserer seg på et prinsipp om at føringene for hvordan vi tenker og handler først og fremst er kulturelt og sosialt skapt (Hågvar, 2007, s. 18). For å bli forstått gjør vi valg av ord og mønstre, som de vi kommuniserer med kan kjenne igjen. Man kan si at *sosialkonstruktivismen* ligger som et vitenskapsteoretisk grunnlag for diskursanalytisk metode (Hitching & Veum, 2011, s. 31). Her er man mer opptatt av å se på forholdet mellom språk og virkelighet, enn å besvare spørsmål rundt sannhet. Man anerkjenner at mennesker er avhengig av språk for å forstå og representere oss selv og verden og at vårt verdensbilde derfor er relativt. Ut fra dette perspektivet kan man si at vi eksisterer kun «i et nettverk av ulike diskurser og forståelsesrammer» (Hitching & Veum, 2011, s. 31). For å identifisere ulike diskurser i en tekst, vil man måtte forsøke å identifisere tekstens hovedtematikk og det særlige perspektivet som fremmes (Fairclough, 2003, s. 129).

I en diskursanalyse vil man derfor se på hva de valgene man gjør for kommunikasjon, også kan si om *ytringens utgangspunkt* (Skrede, 2017, s. 35). Slike analyser åpner for å benytte ulike teorier og metoder for å «avdekke semiotisk mediert meningskapning i ulike typer fenomener» (Hitching & Veum, 2011, s. 4). Uansett hvilke diskursanalytiske tilnærminger man velger, er det et hovedanliggende å avdekke sammenhengen mellom teksten og dens kontekst.

Når det kommer til å analysere meninger og representasjoner av virkeligheten som konstrueres gjennom språk og tekst, kan man gå til *sosialsemiotikken*. Hitching & Veum omtaler dette som en måte å undersøke «hvordan vi mennesker skaper mening gjennom måten vi opptrer på i sosiale relasjoner, og i forhold til tenkte, mulige og faktiske verdener» (Hitching & Veum, 2011, s. 32). Lingvisten Michael Halliday blir gjerne kreditert for å ha brakt inn dette begrepet inn i lingvistikken, hvor man går fra å analysere språk som system, til språk i bruk, i en sosial sammenheng (Skrede, 2017, s. 24). I følge van Leeuwen (2005) er sosialsemiotikken en måte å undersøke *meningspotensiale* på, som man kun kan nyttiggjøre seg av når den kobles til andre felt og spesifikke problemer. Den tilbyr dermed ikke «ferdigtygde» løsninger eller svar, men tilbyr måter å stille spørsmål og lete etter svar på (van Leeuwen, 2005, s. 8).

Norman Fairclough skiller mellom tre ulike tilnærminger til diskursbegrepet: Diskurs knyttet til *meningsdannelse*, som inkluderer sosiale praksiser med bruk av tegn og tegnsystemer, diskurs knyttet til en spesiell sosial praksis hvor det er utviklet et spesifikt språk, som en diskursorden, og diskurs knyttet til hvordan verden konstrueres gjennom et visst samfunnsmessig perspektiv (Skrede, 2017, s. 26).

2.2 Kritisk diskursanalyse

Siden språk bidrar til å produsere og reprodusere sosiale forhold, kan man si at det også har en sentral del i produksjon og reproduksjon av sosial ulikhet (Skrede, 2017, s. 11). En måte å analysere disse prosessene på er gjennom *kritisk diskursanalyse*. Dette er her jeg plasserer min analyse av Bonde Tusviks tekst. Dette er ikke en enkel metode eller teori, men handler i bred forstand om et felles perspektiv på lingvistiske, semiotiske og/eller diskursive analyser for å avdekke hvordan språk brukes som ideologisk instrument (Skrede, 2017, s. 20). Ved å kombinere slike analyseverktøy med teoretiske perspektiver fra samfunnsvitenskapene, søker

en «å avdekke hvordan språk fungerer ideologisk og bidrar til å opprettholde maktforhold i samfunnet» (Skrede, 2017, s. 11). Kritisk diskursanalyse skal ikke være politisk nøytral, men ha en kritisk innfallsvinkel som avslører maktforhold og er engasjert i sosial forandring (Jørgensen & Philips, 1999, s. 76). Målet med slike analyser er å bli bevisst de diskursene vi trekker på, slik at vi kan bruke språket til å påvirke etablerte måter å tenke på (Hågvar, 2007, s. 36). Man kan dermed si at en slik analyse av diskurser blir et demokratisk prosjekt.

Som metodisk retning har kritisk diskursanalyse blitt utsatt for kritikk, blant annet for å ha uklare skiller mellom diskursanalyse og analyse av sosial praksis, og for ikke å ha retningslinjer for hvor mye sosial analyse som er tilstrekkelig eller hvilken teori man skal anvende (Jørgensen & Philips, 1999, s. 101). Mangel på empirisk forskning om konsumpsjonen av tekster er også et problem, da kritisk-diskursanalytiske undersøkelser fokuserer på tekstanalyser (Jørgensen & Philips, 1999, s. 103). Ved å også analysere reproduksjonen og transformasjonen av diskurser på tvers av en rekke tekster, kunne man enklere vise hvordan diskursive praksiser konstituerer og forandrer den sosiale verden (Jørgensen & Philips, 1999, s. 102).

Skrede nevner noen av de mest kjente grenene som relaterer til kritisk diskursanalyse: Teun A. van Dijks sosio-kognitive tilnærming, Ruth Wodaks diskurs-historiske tilnærming og Norman Faircloughs dialektisk-relasjonelle tilnærming (Skrede, 2017, 22). Felles for de ulike innfallsvinklene er at de gjennom empiriske analyser ser på sosiale og kulturelle prosesser og strukturer i sammenheng med språk og diskurs (Jørgensen & Philips, 1999, s. 73 og 75). De har også til felles en *abduktiv* tilnærming i analysen, ved at de belyser mikro- og makroforhold vekselvis via teori og empiri (Skrede, 2017, 22). Jeg vil i denne analyse lene meg Faircloughs perspektiver rundt kritisk diskursanalyse. Fairclough er særlig opptatt av hvordan ulike maktforhold påvirker hvordan folk ser verden og oppfører seg, og hvordan verden endres (Fairclough, 2009, s. 1). Han løfter frem kritisk diskursanalyse som en måte å undersøke forholdene mellom diskurs og sosiale elementer som makt, ideologi og identitet (Fairclough, 2012, s. 1). Ifølge Fairclough skal slike analyser vise at språk er en viktig del av samfunnsendring, og ved å få en bedre forståelse av hvordan samfunnet fungerer kan man også si noe om hvordan de uheldige effektene som produseres, kan elimineres (Skrede, 2017, s. 39). Fairclough argumenterte for at kritisk diskursanalyse bør kritisere politiske strategier fremfor sosiale strukturer, og se på hvordan diskursive elementer inkluderes i disse strategiene (Skrede, 2017, s. 47).

2.3 CDA

Begrepet kritisk diskursanalyse brukes også om en konkret metode knyttet til samfunnsforskning, kalt Critical Discourse Analysis (CDA). Fairclough har her utviklet, og videreutviklet, en tredimensjonal modell for kritisk diskursanalyse, hvor han metodisk skiller mellom analyse på tre nivåer:

Det første nivået handler om det tekstuelle nivået eller nærlesning av tekst, også referert til som *sosiale begivenheter* i Faircloughs nyeste utgave av modellen (Skrede, 2017, s. 30-32). Dette handler om hvordan tekster, som sosiale hendelser, representerer virkeligheten. Det handler både om innholdet som formidles og om hvordan teksten konstruerer identitet og relasjoner til andre mennesker (Skrede, 2017, s. 30, Hitching & Veum, 2011, s. 24).

Det andre analysenivået har Fairclough gitt navnet *sosial praksis*, som kan sees på som en måte å selektere og kontrollere strukturelle muligheter på (Skrede, 2017, s. 33). Her tar man for seg prosessen rundt produksjon, distribusjon og konsumpsjon av tekst, og sosialt regulerte måter å bruke språket på. Sosial praksis kan ikke reduseres kun til språklig virksomhet, men det utgjør en sentral del (Skrede, s. 2017, s. 34). I et slikt semiotisk perspektiv identifiseres tre primære elementer av mening: generer, diskurser og stiler. Fairclough knytter diskursordenbegrepet til hvordan spesifikke sosiale praksiser utvikler et spesifikt språk. Disse dannes ved at man setter sammen utvalgte genre, diskurser og stiler, som et nettverk av sosiale praksiser (Skrede, 2018, s. 38). Ifølge Fairclough så innebærer denne prosessen at man velger ut visse ting og ekskluderer andre.

Det tredje nivået, *sosial struktur*, handler om kontekstuelle forhold utenfor teksten, som den sosiokulturelle praksisen som diskursene relaterer til og de samfunnsmessige makroforhold som påvirker de sosiale begivenhetene (Skrede, 2017, s. 32). Dette kan omfatte for eksempel sosiale rettigheter, maktforhold og økonomiske strukturer, og forholdet mellom diskurs, makt og ideologi står sentralt i analysen (Skrede, 2017, s. 31). Sosial praksis er et mellomnivå mellom tekster og sosiale strukturer, hvor relasjonen derimellom *medieres*.

Faircloughs kritiske samfunnsforskning kan sies å være politisk venstreorientert, med kritikk av retorikk fra høyresiden. Skrede løfter likevel frem at CDA også kan brukes som metode for kritisk analyse av venstreorientert retorikk, slik jeg gjør i denne analysen (Skrede, 2017, s. 25).

Faircloughs tre sentrale elementer av mening i sosial praksis, diskurser, stil og genre, vil danne et rammeverk for tekstanalysen i kapittel 4.2. Jeg har allerede beskrevet noen teoretiske perspektiver rundt diskurser og vil nå gjøre det sammen med genre og stil.

Diskursene vil ikke bare påvirkes av aktørenes utgangspunkt, men også av hvilke *genrer* de forholder seg til (Skrede, 2017, s. 35). Genrer handler i denne sammenheng om semiotiske måter å kommunisere på og som er til hjelp for å velge ut hvordan man skal kommunisere i ulike situasjoner, som for eksempel i et intervju eller i en nyhetsartikkel (Kjeldsen, 2009, s. 98). Det kan også beskrives som de rammene som settes for sosial samhandling i ulike situasjoner (Skrede, 2017, s. 34). I et retorisk perspektiv kan genreteori kobles til Lloyd F. Bitzers teorier om «den retoriske situasjonen». Dette kan beskrives som situasjoner som inneholder problemer eller utfordringer som krever en passende og effektiv kommunikasjon for å løses eller endres (Kjeldsen, 2009, s. 80, s. 88). Når det så er en sammenheng mellom visse situasjoner og uttrykk, som ikke fremstår som unike og enkeltstående hendelser, kan man si at de faller innenfor bestemte genrer (Kjeldsen, 2009, s. 94-95). Denne analysen tar utgangspunkt i en gjentakende situasjon, nemlig diskusjoner rundt den norske abortlovgivningen. Dette vil jeg behandle abortdebatten som en retorisk situasjon, da den krever stadig kommunikasjon for å løse de utfordringene og uenighetene som oppstår blant annet knyttet til etikk, bioteknologi, likestilling og menneskesyn. Hva som vurderes som en passende respons i den retoriske situasjonen, vil blant annet påvirkes av den genren responsen må forholde seg til (Kjeldsen, 2009, s. 96).

Stiler handler om hvordan språket brukes, eller «semiotiske måter å være på», som språk, klær og kroppsspråk (Skrede, 2017, s. 36). Dette handler om hvordan leseren inviteres til å identifisere seg med teksten og hvordan virkeligheten fremstilles gjennom språk og form (Fairclough, 2003, s. 162). Dette kan man blant annet se gjennom hvordan fakta og holdninger i teksten uttrykkes, gjennom *modalitet* (Skrede, 2017, s. 36 og 49). Skrede beskriver fire hovedtyper av talefunksjoner man kan forsøke å identifisere modaliteten i en ytring eller tekst, for å finne eksempler på hvordan taleren uttrykker fakta og holdninger: påstander og spørsmål (utveksling av kunnskap) og beordring og tilbud (utveksling av aktivitet) (Skrede, 2017, s. 51). Dette kan ifølge Skrede gi innsikt i «hvilke verdenssyn som fremmes, hvilken kunnskap som postuleres som sann og gyldig [...] og hvordan vi bør handle i lys av de sosiale omstendigheter som beskrives [...]. Modalitet henger med andre ord

sammen med hvilke grad av forpliktelser og muligheter som ligger i det som formidles (Fairclough, 2003, s. 165).

I nærlesningen av Bonde Tusviks tekst vil jeg se på tekstens stil gjennom teorien om modalitet og noen utvalgte retoriske virkemidler ut fra de tre appellformene *etos*, *logos* og *patos*. Jeg vil derfor nå bevege meg over i retorikken, og beskrive noen retoriske teorier og beskrivelser av ulike retoriske virkemidler under de tre appellformene.

2.4 Retorikkteori i diskursanalysen

I følge Hågvar er diskursanalyse og retorisk analyse nært beslektet og kan være vanskelig å skille fra hverandre (Hågvar, 2007, s. 36). Øyvind Ihlen beskriver hvordan man ved bruk av retorisk teori kan «studere hvordan retorikk bidrar til å opprettholde maktstrukturer, støtte privilegerte interesser, eller sikre spesielle utfall i politiske konflikter (Ihlen, 2007, s. 12). For å lykkes med retorikk som effektiv overtalelse må man benytte *bevismidler* som oppleves passende i den retoriske situasjonen. Aristoteles beskriver denne retoriske evnen, som «evnen til i enhver sak å se hvilke muligheter vi har til å overtale» (Kjeldsen, 2009, s. 32). Hvilke retorisk funksjon og verdi de ulike momentene i en tekst tillegges, avhenger av hvordan de benyttes hensiktsmessig sammen med de tre appellformene (Kjeldsen, 2009, s. 32-33). Kort beskrevet så handler *logos* om å overbevise gjennom «selve det som sies», ved å vise til forhold rundt selve saken, for eksempel via rasjonell argumentasjon, logikk og fakta (Svennevig, 2009, s. 202 og Kjeldsen, 2009, s. 33, 311). *Etos*-argumentasjon handler om å styrke egen troverdighet eller autoritet, mens *patos* handler om å appellere til mottakerens følelser (Kjeldsen, 2009, s. 33). I denne analysen vil jeg forsøke si noe om i hvilken grad Bonde-Tusviks innlegg preges av disse appellformene, som et grunnlag for å kunne si noe om tekstens meningspotensiale. Jeg vil nå beskrive nærmere hvilke retoriske elementer jeg vil særlig legge vekt på i analysen.

2.4.1 Etos og logos

Retorisk kommunikasjon kan være etos-orientert, i den grad den søker støtte til sitt budskap eller overbevise om noe, ved å være opptatt av å skape eller styrke sin etos (Kjeldsen, 2009, s. 124). Dette ser man for eksempel i kampanjer for å bygge en persons image. Etos er ikke statisk, men i stadig forandring (Kjeldsen, 2009, s. 125). Man snakker dermed om tre former for etos, som er betegnende for den dynamikken: *Innledende* etos handler om den

oppfatningen mottakeren har av retoren, altså den som fremfører budskapet, i forkant av formidlingssituasjonen. Det kan dermed sees på som et ikke-retorisk bevismiddel, da det mer er en forutsetning for den retoriske etosen formidleren skaper gjennom sin retorikk, som vil være dens *avledede* etos. Samtidig vil innledende etos påvirke hvordan mottageren fortolker budskapet og også hvilke avledede etos avsenderen tildeles underveis i kommunikasjonen (Kjeldsen, 2009, s. 125 og 126). *Endelig* etos betegner det inntrykket som mottakeren sitter igjen med av avsenderen, etter at man har mottatt og fortolket budskapet (Kjeldsen, 2009, s. 133). Bonde Tusvik er en kjent mediepersonlighet og komiker, og jeg vil i denne analysen først og fremst se på hvordan mottakeren opplever hennes innledende etos vil påvirke hvordan de tolker hennes budskap. Jeg vil også se på hvordan Bonde Tusvik gjennom tekstens stil og retorikk potensielt kan påvirke leserens oppfatning av hennes meningsmotstanderes etos.

Etisk kommunikasjon handler om hvordan man ikke bare vurderer en tale ut fra veltalenhet og evne til overbevisning, men også talerens karaktertrekk og en språklig utforming som oppfyller retoriske dyder, som korrekthet og klarhet (Kjeldsen, 2009, s. 21 og 38). Dette tar meg videre til vurderingen av argumentasjonen i teksten, som også kan kobles til appellformen *logos*. *Saklighet* kan vurderes som en kritisk funksjon for å vurdere svakheter ved argumentasjon i politiske debatter (Ims et al., 2007, s. 218). Denne saklighetslæren bygger på premisset om at alle parters argumenter skal telle like mye, og forholder seg til normer, som åpenhet, klarhet og pålitelig kunnskap (Ims et al., 2007, s. 220-222). I en diskursanalyse kan det og være relevant å vurdere argumentasjonens *holdbarhet* (Svennevig, 2009, s. 205). Det handler om å vurdere om premissene for argumentasjonen er akseptable, relevante og tilstrekkelige med tanke på forholdet til motargumentene. Jeg vil her nevne noen konkrete eksempler på argumentasjon som ikke møter disse kravene til saklighet og holdbarhet:

Tendensiøst utenomsnakk vil si at man drar frem noe som egentlig ikke har relevans for det som diskuteres, men som likevel er egnet til å trekke tilhørere mot et visst standpunkt (Ims et al., 2007, s. 223). Å fremstille de faktiske forholdene rundt saken uriktig eller ufullstendig, kalles *tendensiøs originalfremstilling* (Ims et al., 2007, s. 244-245). *Personangrep* i stedet for angrep på standpunktet er et eksempel på irrelevant argumentasjon (Svennevig, 2009, s. 208). Det kan for eksempel innebære at man tillegger meningsmotstanderen negativt ladede egenskaper for å svekke motstanderens etos (Svennevig, 2009, s. 208). *Tendensiøs*

gjengivelse av en uttalelse, innebærer i korte trekk om å gjengi den andre partens uttalelse på en slik måte at den kan påvirke tilhørerne til å godta eller forkaste et standpunkt (Ims et al., 2007, s. 236). Dette kan minne om bruken av *stråmenn*, hvor man tillegger motparten standpunkter de faktisk ikke har, for å påvirke tilhøreren til å godta ens egne standpunkter (Ims et al., 2007, s. 241).

2.4.2 Patos

Ifølge Aristoteles er det følelsene som gjør at folk endrer mening og tar avgjørelser (Kjeldsen, 2009, s. 306). Når vi forsøker å forstå noe, skjer dette ved at vi på en måte «snakker inne i oss selv» (Kjeldsen, 2009, s. 299). På den måten skapes ytringen inne i oss. I retorikken regnes derfor følelser som en nødvendig vei til erkjennelse og handling, og appeller til følelsene som relevante (Kjeldsen, 2009, s. 310).

Litteraturteoretikeren Kenneth Burke mente at man kun kan overtale et menneske i den grad du makter å møte han i hans måte å kommunisere på og identifisere egne væremåter med hans (Kjeldsen, 2009, s. 233). Dette forstår jeg i sammenheng med retorikkens teori om at for å overtale noen må man ta utgangspunkt i felles sted, *topos*, hvor man kan møtes og hente referanser og argumenter fra. I retorikken kalles dette læren om argumentative fellessteder: «Retorisk kan vi bare flytte et menneske hvis vi i utgangspunktet møter mennesket på det stedet (*topos*) hvor mennesket står» (Kjeldsen, 2009, s. 233). Videre så Burke på hensiktsmessig språkbruk og kommunikasjon som *handlinger* (Kjeldsen, 2009, s. 233-234). Han betraktet slike handlinger som sentrale både i scenedramaer og i menneskers liv. Han utviklet *dramatismen* som en måte å analysere og avdekke menneskelig handling og motivasjon i kommunikasjonen. Denne teorien tar utgangspunkt i å undersøke fem elementer i kommunikasjonen, kalt *pentaden* etter dens fem bestanddeler: handling, aktør, scene, middel og hensikt (Kjeldsen, 2009, s. 234). Tanken er at man ved å analysere disse elementene i kommunikasjonen, kan avdekke hvordan retoren søker å vinne aksept for sitt verdenssyn, gjennom å gjøre tilhøreren til en deltakende aktør i dramaet. Sentralt i denne retorikkforståelsen er derfor *identifikasjon* (Kjeldsen, 2009, s. 233).

Ifølge Kjeldsen så risikerer vi alltid å kjede dem vi henvender oss til gjennom tale og tekst (Kjeldsen, 2009, s. 210). Da risikerer man at de slutter å lytte eller lese. Ved å gjøre språket levende og interessant, kan vi skape engasjement og holde på deres interesse. Dette kan man

blant annet gjøre ved bruk av *ornatus*, som handler om språklige utsmykninger i teksten, gjerne via *troper* og *figurer*. Det handler om å uttrykke seg på en måte som bryter med måten det vanligvis sies på (Kjeldsen, 2009, s. 196). En slik språkbruk har også en evne til å påvirke følelsene hos mottageren (Kjeldsen, 2009, s. 224). I den klassiske retorikken forstås troper som omskrivninger, transformeringer eller avvikelser fra det vanlige uttrykket, mens figurer handler primært om en systematisk omforming av uttrykket over flere ledd (Kjeldsen, 2009, s. 205). Dette retoriske behandlede uttrykket, får da en kunstferdig utforming, som kalles *ordo artificialis* (Kjeldsen, 2009, s. 196).. Det som fremstilles på en alminnelig måte og med en naturlig rekkefølge, kalles *ordo naturalis*. Et eksempel på en trope på er *synekdoken*, som handler om «å sette et begrep med en trangere betydning i stedet for et med videre eller omvendt [...]» (Kjeldsen, 2009, s. 199). *Hyperbel* handler om å overdrive noe så mye at man ikke tar uttalelsen bokstavelig (Kjeldsen, 2009, s. 204). *Ironi*, det vil si å si noe, men mene noe annet, gjerne det motsatte av det man sier, kan også forstås som en trope når man kun bygger på et ord eller en kort frase (Kjeldsen, 2009, s. 200). En *allegori* er en slags metafor, hvor hele fremstilling eller historien skal forstås i overført betydning, som (Kjeldsen, 2009, s. 205).

2.5 Makten over meningen

Professor i journalistikk og medievitenskap, Oddgeir Tveiten beskriver antakelsen om at media og nyhetsjournalistikken har innflytelse over viktige samfunnsprosesser (Tveiten, 2009, s. 6). Tveiten omtaler her politisk meningsdannelse som «de ord, argumenter, tilnærminger og innfallsvinkler som vi anvender på tolkningen av gitte hendelser, informasjon og saksspørsmål i politikken» (Tveiten, 2009, s. 7). Jeg vil her sitere et avsnitt som godt beskriver mangfoldet i meningsdannelsen, som jeg legger til grunn for å denne analysen:

Hvor får vi disse meningene fra? Noen av dem har vi med oss fra barndom av, i form av grunnleggende verdier som vi anlegger når vi tolker nye hendelser og begivenheter. Noen av dem tar vi til oss gjennom de sosiale fellesskap vi tilhører, der vi lytter mer til enkelte mennesker enn til andre. Noen meninger har vi fordi vi lar oss overbevise. Noen har vi fordi vi gjennom å overbevise andre har fått ny innsikt i vår egen argumentasjon. Noen meninger tar vi for gitt, mens andre er helt uaktuelle å ha annet enn motmeninger til. (Tveiten, 2009, s. 7).

Vår meningsdannelse står med andre ord i et forhold til kultur, på den måten at den påvirkes av våre felles praksiser, symboler og meninger, men også gjennom dialektikk, det vil si gjennom motsetningene og «kampen» om hva som skal være de allment godkjente oppfatningene (Moxnes, 1999, Stølen, 2019).

Denne kampen om kulturell dominans i meningsdannelsen står også i et forhold til makt. Ifølge Fairclough konstrueres sosiale relasjoner og systemer for kunnskap og tankemåter, ut fra tekstlig praksis (Hitching & Veum, 2011, s. 23). Meningsskaping blir da en konstruktiv handling. Hans teorier om kritisk diskursanalyse handler om nettopp dette: å undersøke språkets og teksters rolle i produksjonen av makt og dominans på samfunnsnivå.

Hva er så makt? Tross ulike definisjoner står Max Weber sin påstand seg fortsatt godt, når han forklarer makt som «the probability that one actor within a social relationship will be in a position to carry out his own will despite resistance (Weber, 1964, s. 152). Det trenger ikke være en identifiserbar person bak maktutøvelsen, men det kan for eksempel være en institusjon, organisasjon, et politisk parti eller et kirkesamfunn (Berge, 2003, s. 25). I kritisk diskursanalyse snakker man ikke bare om makt i «negativ» forstand, med dominasjon og undertrykkelse, men også om å identifisere de usynlige maktstrukturene (Skrede, 2017, s. 28).

I en artikkel om tekst, kjønn og hegemoni, tar Halvor Moxnes ved Det teologiske fakultet for seg homofilidebatten i Den norske kirke (Moxnes, 1999). Selv om denne saken i seg selv ikke er sammenlignbar med abortsaken på alle områder, så har debatten noen fellestrekk som gjør at jeg velger å lene meg på noen av hans betraktninger rundt kultur og makt. Særlig med tanke på at debattene bærer preg av sterke følelser hos aktørene, og at dialektikken preges av aktører som står langt fra hverandre i tro og verdier. Moxnes beskriver her et skille mellom *hegemoni* og *ideologisk makt*. Han knytter ideologisk makt til det å aktivt utøve kontroll over mening, verdier og den kulturelle produksjonen og bruken av tegn og symboler i en gruppe med en felles identitet, mens hegemoni beskrives som en mer skjult form for makt. Dette finner man i det man tar mer for gitt, det som oppleves «naturlig» og som ikke har en aktør som aktivt utøver makt (Moxnes, 1999). For eksempel på den måten vitenskapen besitter makt til å påvirke menneskers tenkemåter og bevisstheter, for eksempel via media og i skolevesenet (Tønnesson, 2003, s. 220). Man kan si at makt ofte tolereres nettopp fordi den er skjult, og en slik skjult makt utøves ikke gjennom kontroll, ut fra en makt man «har», men gjennom både

bevisst og ubevisst bruk av språk (Skrede, 2017, s. 28; Loga, 2003, s. 63). Dette er også sentralt i en diskursanalyse, da vi som regel er bevisste de diskursene som vi trekker på, fordi vi tar noen grunnleggende normer for gitt (Hågvar 2007, s. 20). En god diskursanalyse skal bringe disse handlingsreglene som det er stilltiende enighet om, også kalt *doxa*, frem i lyset og stille spørsmål om de faktisk er så udiskutable som diskursen tar utgangspunkt i.

Merethe Flatseth kobler abortstriden til en slik maktkamp. Hun forklarer hegemoni som «et bestemt syns overherredømme», når kampen står om hvordan et problem skal forstås og løses (Flatseth, 2009, s. 48). «Den mest effektive formen for makt er å få andre til å ønske det samme som deg» skriver Skrede (Skrede, 2017, s. 29). Han løfter videre frem at det er denne forståelsen av makt og påvirkning som kritisk diskursanalyse er opptatt av: «hvordan visse ideologier naturaliseres og fremstår som det beste – eller enda bedre – som det eneste alternativet vi ha.». Jeg vil i min analyse bruke begrepet meningsmakt fremfor hegemoni, når det snakk om denne kampen om å dominere den allmenne meningen på et område.

En annen beslektet maktdimensjon som jeg bygger min analyse på, er hvordan man kan utøve diskursiv makt ved å velge en bestemt type språk, bygget på et bestemt meningssystem og med egne spilleregler for hva som er legetime utsagn (Loga, 2003, s. 63). En slik diskursiv makt kan dermed være vanskelig å argumentere mot. Jill Merethe Loga trekker frem «godhetsdiskursen» som et eksempel på dette (Loga, 2003, s. 65). Kort oppsummert handler dette om hva det vil si å være et godt menneske og å bry seg om andre. Godhetsdiskursen bygger blant annet på tanken om at samfunnet vårt er blitt kaldere, at vi er mer egoistiske enn før og at vi må bry oss mer om «de svake gruppene» i samfunnet, som for eksempel barn, handikappede og de eldre (Loga, 2003, s. 65-66). Ved å referere til bestemte begreper, som verdighet, solidaritet og etikk, settes det noen avgrensninger rundt godhetsbegrepet, samtidig som det oppfordres til handling for å motvirke oppløsningen av disse positive og universelle normene og verdiene. Den som oppjonerer vil kunne fremstå som kynisk, selvopptatt eller ond, og dermed vil en slik diskurs mangle et oppjonerende ståsted (Loga, 2003, s. 75).

«Det finnes ingen arena å kritisere denne diskursen fra, uten at man regnes for å tilhøre dens motsetning ... Den som taler i diskursen, besitter altså en makt som er uangripelig for kritikk, fordi man som kritiker blir stilt i den ondes ståsted.» (Loga, 2003, s. 75).

Ved å velge en bestemt type språk kan man få mottakeren til å forstå virkeligheten fra et utvalgt perspektiv (Berge, 2003, s. 27). Her kan man trekke paralleller til teorier om meningsdannelse gjennom *framing*, eller innramming eller vinkling på norsk. Dette innebærer at man fremhever utvalgte sider av en sak som skal kommuniseres, for å lede mottakeren til å forstå saken på bestemt måte (Entman, 1993, s. 52-53). Ved å lede oppmerksomheten mot en del av informasjonen, er det større mulighet for at mottakeren legger merke til, forstår og husker informasjonen slik avsenderen ønsker. Ifølge Robert Entman kan en slik framing-teori være med å beskrive maktperspektivet i tekster (Entman, 1993, s. 51). Ved å forstå hvordan en tekst innrammes og vinkles intensjonelt for å påvirke mottakeren, kan man også belyse hvordan kommunikative tekster kan utøve makt, for eksempel ved å påvirke den offentlige meningsdannelsen (Entman, 1993, s. 56 og 57).

Fairclough (2009) knytter også makt til medias rolle i å definere et virkelighetsbilde gjennom språket (Fairclough, 2009, s. 3). Han bruker begrepet «communicative power», som jeg her oversetter direkte til *kommunikativ makt*, om denne posisjonen hvor man kontrollerer andre gjennom kommunikasjon, som for eksempel via media. Medieprofessor Stig Hjarvard beskriver *medialisering* om det som skjer når en gitt aktivitets form og innhold, stadig mer påvirkes av medieskapt symboler eller mekanismer (Hjarvard, 2009, s. 14). Man kan snakke om en type «medielogikk», som former kunnskapen som skapes og sirkulerer i samfunnet. Begrepet er knyttet til den overordnede moderniseringen av samfunn og kultur, og massemedienes ekspansjon i det 20. århundre (Hjarvard, 2009, s. 32). Medialisering har både blitt brukt om mediernes økende påvirkning på samfunnet generelt og på mer konkrete områder som politikk, vitenskap eller forbrukerkultur (Hjarvard, 2009, s. 12 og 13).

Selv om man som mottager forsøkes påvirkes eller overbevises om en bestemt mening eller virkelighetsforståelse, vil ikke det si at vi automatisk mottar budskapet slik avsenderen ønsker. *Hermeneutikken* kan defineres som læren om hvordan mennesket erkjenner, fortolker og forstår (Kjeldsen, 2009, s. 297). Her snakker man om at man møter verden med et etablert synet, gjerne kalt vår *for-forståelse*. Ifølge Kjeldsen er denne forforståelsen sentral når det gjelder å fortolke retoriske ytringer, og mottagerens makt i selve meningskapningen er større enn makten til den som fremfører budskapet (Kjeldsen, 2009, s. 331).

2.6 Feminisme

Det latinske ordet *femina* betyr kvinne på latin, og feminisme kan forstås som en fellesbetegnelse for virksomhet som handler om frihet, rettferdighet og likestilling for alle (Ikdahl, 2019). Selv om utfordringer knyttet til likestilling og rettferdighet ikke bare handler om kjønn, så er det å bekjempe undertrykking på bakgrunn av nettopp dette vært et hovedfokus for de fleste feminister (Holst, 2009, s.10). Det er store variasjoner i hva man legger i det å være feminist, noe som kan gi utslag i til hvilken grad man ønsker å kalle seg feminist eller la seg assosiere med det man oppfatter som feministiske verdier. Professor i sosiologi Cathrine Holst, foreslår å skille mellom forståelsen av *feminist*, som «navnet på en som slutter seg til idéer innenfor den politiske idétradisjonen som kalles feminisme», og «feminist som navn på en bestemt og uttalt identitet» (Holst, 2009, s. 12).

«I våre dager er det mange som vil legge beslag på feministlappen» skriver Bodil Christine Erichsen i boka «Norske kvinners liv og kamp» (Erichsen, 2017, s. 21). Hun mener at å snakke om hvem som «eier» begrepet, ikke er en fruktbar problemstilling, og at begrepsdimensjoner derfor helst er vide. Erichsen støtter seg blant annet på følgende definisjon fra Pax Leksikon: «Feminisme er en fellesbetegnelse for flere retninger innen kvinnebevegelsen. Disse retningene er innbyrdes forskjellige, med har det til felles at de forsøker å klargjøre og analysere hvordan kvinner blir undertrykt, samtidig som de bekjemper kvinneundertrykkningen.»

Historisk fremstilles feminismen gjerne i ulike «bølger». Kort forklart finner man den første bølgen i kampen for kvinnerettigheter på 1700- og 1800-tallet. Denne igjen deles gjerne inn i to bevegelser: *Den borgerlige kvinnesaksbevegelsen* kan knyttes til liberalismen og har fokus på at kvinner skulle få tilgang på de samme frihetene og rettighetene som mennene. Denne liberalfeminismen så på oppdragelse og påvirkning av kvinner og menn, som årsak til kvinnes underordning, og bevisstgjøring og juridiske reformer veien og gå for å oppnå likestilling (Ikdahl, 2019). *Arbeiderkvinnebevegelsen* bar med seg med kritikk av kapitalismen og hadde blant annet fokus på likelønn, fagorganisering og økonomisk uavhengighet (Holst, 2009, s. 47). Knyttet til marxisme og sosialisme så de på kjønn og klasse som årsaker til kvinneundertrykkelse (Ikdahl, 2019). Ifølge Erichsen så var det den borgerlige kvinnebevegelsen som førte an i kampen for likestilling i Norge, der sosialistene i større grad fokuserte på arbeidernes, både kvinnen og mannens, rettigheter (Erichsen, 2017, s. 39).

Den andre bølgen tidsettes til 1960- og 1970-tallet, og var preget av at stadig flere kvinner tok høyere utdanning og en drastisk økning i yrkesaktive kvinner (Holst, 2009, s. 50). Denne bølgen gav og mer «radikale» retninger med mer fokus på kjønn enn klasse, på den måten at man så på samfunnet som et kjønnsmaktsystem, eller et *patriarkat*. «Patriarkatet ble knyttet til et gjennomgripende kulturelt univers der det som assosieres med kvinnelighet, rangeres under det som assosieres med mannlighet» (Holst, 2009, s. 51). Sosiologen Heidi Hartmanns kjønnsforskning har hatt stor innflytelse på nordiske kvinnehistorikere. Hun definerte patriarkat som «et sosialt system mellom menn, som setter dem i stand til å dominere kvinner» (Markussen, 1999, s. 44). Dette knyttet hun i stor grad til deres stilling i produksjon og arbeidsfordeling.

Radikalfeministene kritiserte andre feministiske retninger for å kun være opptatt av kvinneverettigheter i politikk, utdanning og yrkesliv. Det var i privatsfæren at undertrykkningen rammet hardest, med mennenes kontroll over kvinnekroppen, undertrykking av kvinnens seksualitet og om psykiske og fysiske overgrep som lå skjult i ly av «privatlivets fred» (Holst, 2009, s. 52). Tanken er at dette patriarkatet griper inn i hele kvinnens sfære, også den private, og politikk blir dermed også personlig. Dette viste seg i 70-tallets kvinnebevegelses kamp mot kvinneundertrykkelse i familiesfæren (Markussen, 1999, s. 186). Denne kampen var ikke ny, men konkretiseringsnivået på sakene som ble fremmet var ny, og at det i det hele tatt var mulig å fremme slike kvinnepolitiske saker. En av disse sakene var selvbestemt abort.

Fairclough beskriver ideologi som «representasjoner av verden som bidrar til å etablere og opprettholde maktrelasjoner, dominasjon og utnyttelse» (Skrede, 2017, s. 21). Han kobler dette til diskurser, ved å hevde at diskurser som bidrar til å opprettholde eller utfordre slike maktrelasjoner, er ideologiske. Feminismen kan knyttes til ulike ideologiske retninger, som sosialismen og liberalismen. Jeg vil i denne oppgaven ta utgangspunkt i feminismen som et fellesbegrep, med alle dens ulike bølger og retninger, og knytte den feministiske diskurs til Faircloughs beskrivelse av ideologisk diskurs som *utfordrer maktrelasjoner*.

3. Metode

3.1 Valg av materialet

Hovedformålet med denne oppgaven er å se nærmere på hvordan et feministisk forståelsesgrunnlag har preget, og fortsatt preger, den offentlige samtalen og den allment aksepterte meningen om abort i Norge. Dette har jeg valgt å gjøre ved å gjøre en kritisk diskursanalyse av Bonde Tusviks debattinnlegg *Blessed be the fruit, may the abortnemnd open*, som ble publisert på Dagsavisens nettavis den 8. november 2018 (Tusvik, 2018). Denne teksten er gjengitt i sin helhet i Vedlegg 1. I innledningskapittelet beskrev jeg bakgrunnen for valget av nettopp denne artikkelen, ved at jeg opplevde en kombinasjon av provokasjon og fasinasjon av hennes karakteristikk av meningsmotstandere og paralleller til *The Handmaid's Tale*. Dette vekket en interesse for å «dukke ned» i teksten, for å forsøke å identifisere og forklare noen av de elementene som gjorde at teksten opplevdes på denne måten. Det at jeg gjenkjente retorikk fra den feministiske venstresiden, gjorde at jeg ikke bare ønsket å se på retorikken, men også på hvordan den feministiske diskursen setter sitt preg abortdebatten i Norge. Opplevelsen er at abortmotstand knyttes til det som kan sies å være negative stigmaer, som religiøs fanatisme, kvinnefiendtlighet og patriarkat, gjorde at jeg også ønsket å se på denne diskursen i lys av teorier knyttet til meningsdannelse og meningsmakt.

3.2 Kritisk diskursanalyse som metode

I boka *Metodebok for mediefag* (2013), forklarer Østbye et.al at man i tekstanalyser stiller noen spørsmål til teksten, ut fra et ønske om å vite mer om en eller flere tekster (Østbye et.al, 2013, s. 61). Med dette som utgangspunkt ble det raskt klart for meg at *tekstanalyse* var den passende metoden for å møte noen av de nevnte elementene som jeg ønsket å se nærmere på. Ifølge Østbye et. al tar en slik tekstanalyse gjerne utgangspunkt i en tekst man finner interessant: «I tekstanalyser foreligger ofte materialet først, og interessante typer tekster gir grunnlaget for hele prosjektet» (Østbye et al., 2013, s. 25). Østbye et.al beskriver videre at det er «en vesentlig ambisjon for tekstanalysen å løfte fram og synliggjøre innholdsmessige og uttrykksmessige forhold ved tekster som vi i det daglige ikke legger merke til eller reflekterer over» (Østbye et al., 2013, s. 63). I følge Hitching & Veum handler *diskursanalyse* om å undersøke hvordan tekster, handlinger og tegn er sosialt konstituert gjennom etablerte vaner og konvensjoner (Hitching & Veum, 2011, s. 2). I en diskursanalyse er det åpent for å kombinere ulike teorier og metoder for å avdekke meningskapning og sammenhenger mellom tekst og kontekst. Videre er kritisk diskursanalyse egnet til å avdekke forhold mellom språk,

ideologi og maktforhold. Det maktkritiske tilsnittet i min problemstilling har derfor ledet meg mot denne samfunnskritiske metoden. Sentralt i dette står Faircloughs teorier om å undersøke språk og teksters rolle i produksjon og reproduksjon av makt og dominans på samfunnsnivå (Hitching & Veum, 2011, s. 23).

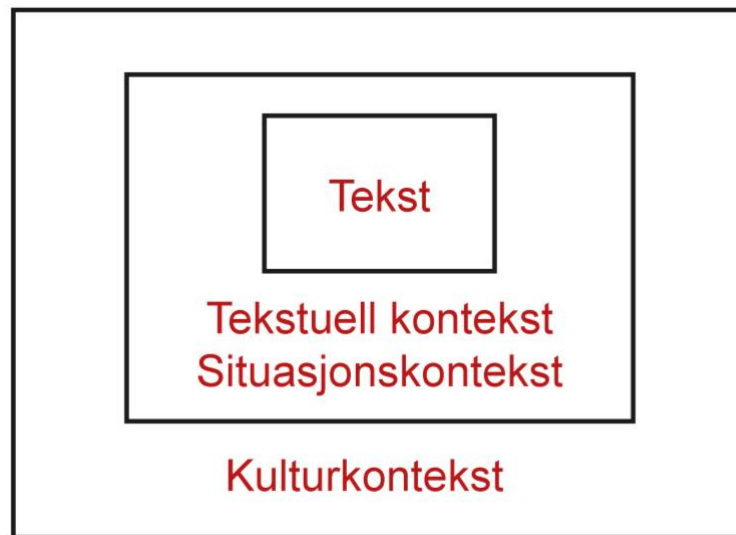
Det er vanlig å benytte *naturlig forekommende data* når man jobber med kritisk diskursanalyse. Det vil si at man benytter eksisterende kilder egnet for analyse, som nyhetsstoff og politiske dokumenter, fremfor datamateriale som forskeren selv fremkaller, for eksempel gjennom intervju (Skrede, 2017, s. 21). Jeg legger til grunn en *sosialsemiotisk* tilnærming for analysen. Metodespråket vil være preget av *sosialkonstruktivisme*, med utgangspunkt i Faircloughs teorier om hvordan vi tolker verden og hvordan tekster representerer visse deler av virkeligheten. En slik forskningsmetode kan forstås som *ideografisk*, på den måten at man ved å studere tekstens unike enkeltelementer i sammenheng med helheten, også kan si noe overordnet om meningen - om hva teksten formidler som helhet (Østbye et.al., 2013, s. 62-63). Analysen bærer preg av å være en *casestudie*, ved at den gjør ett dybdestudie av en spesifikk tekst, som representerer en «side» av abortdebatten. Ved å se nærmere på denne teksten og den konteksten den står i, ønsker jeg å bidra til å belyse den norske abortdiskurs som helhet, slik den fremstår i dag (Østbye et.al., 2013, s. 236).

Via en slik *kvalitativ* tilnæringsmåte, søker man å besvare forskningsspørsmål ved hjelp av tekstanalytiske metoder (Østbye et.al., 2013, s. 61-62). På denne måten er en tekstanalyse *fortolkende*, i det man søker å avdekke mer eller mindre skjulte lag av mening i teksten. «Utgangspunktet er at medieteksters betydning ikke alltid er entydig, men tvert om kan være både tvetydige og mangetydige. Dette blir synlig når det oppstår kontroverser rundt en medietekst» beskriver Østbye et.al (Østbye et.al., 2013, s. 63).

3.3 Modell for kritisk diskursanalyse

Jeg har valgt å se på Sigrid Bonde-Tusviks debattinnlegg med utgangspunkt i Faircloughs tredimensjonale modell for kritisk diskursanalyse, slik Yngve Benestad Hågvar beskriver den i boka «Å forstå avisa» (Hågvar, 2007, s. 18-40). Et slikt overordnet rammeverk er en god hjelp for å strukturere en analysemetode som potensielt kan romme mange ulike teorier, paradigmer og tilnærminger. Hågvars modell bruker her begrepene tekst og kontekst i de ulike nivåene, noe som jeg opplever som ryddig og tydeliggjørende med tanke på de sosiale

praksiser og strukturer jeg vil fokusere på i analysen. Hågvar sammenligner Faircloughs modell med en «kinesisk eske», ved at de tre dimensjonene inngår i hverandre og må sees på i forhold til hverandre (Hågvar, 2017, s. 19). De sosiale nivåene som teksten inngår i utgjør da til sammen konteksten, som illustrert her i *Figur 2*:

Figur 2. Tredimensjonal modell for diskursanalyse. Basert på Hågvars illustrasjon i boka *Å forstå avisa* fra 2007, s. 19.

3.3.1 Situasjonskonteksten

I første delen av analysen beskriver jeg situasjonskonteksten som Bonde Tusvik skrev sin tekst inn i. Jeg går ikke dypt inn i analyser av den tekstuelle konteksten rundt innlegget, men vil gi noen eksempler på innlegg og uttalelser som representerer ulike posisjoner i den aktuelle abortdebatten. En tekst kan åpent og skjult henvise til tekster som forutsettes at leseren er kjent med (Hågvar, 2007, s. 34). I denne sammenheng vurderer jeg abortloven som en slik tekst, og som er svært sentral både i selve abortsaken og i denne analysen. I tillegg til å beskrive den umiddelbare situasjonen rundt teksten, har jeg derfor valgt å beskrive dagens abortlov i situasjonskonteksten, og noen en av de sentrale posisjonene i den politiske debatten rundt loven. Deretter gir jeg et overordnet blikk på handlingen og det sentrale rollegalleriet i *The Handmaid's Tale*, og hvordan flere enn Bonde Tusvik har blitt inspirert til å bruke referanser fra TV-serien i demonstrasjoner for kvinners rettigheter.

3.3.2 Teksten

Etter å ha kartlagt noen sentrale elementer i situasjonskonteksten, retter jeg blikket «innover» i modellen, mot teksten. Her vil jeg ta utgangspunkt i det Fairclough beskriver som sosiale praksiser, som jeg har redegjort for i kapittel 2, og blant annet beskrevet som en måte å kontrollere og velge ut strukturelle muligheter (Skrede, 2017, s. 34). Relasjonene mellom den faktiske begivenheten, her teksten, og de sosiale strukturene, medieres gjennom sosial praksis. Fairclough løfter frem tre sentrale semiotiske bestanddeler som dette gjøres gjennom: Genre, diskurser og stiler. Jeg har valgt å organisere min tekstanalyse ut fra disse tre bestanddelene. I tillegg har jeg hentet ut noen elementer fra Faircloughs «sjekklister» for tekstanalyse i et kritisk perspektiv (Fairclough, 2003, s. 191-194). Noen av disse tar jeg for meg i tekstanalysen, men jeg vil også ta for meg noen av elementene i diskusjonsdelen, som jeg beskriver til slutt i dette metodekapittelet. I tekstanalysen har jeg satt fokus på følgende spørsmål ut fra Faircloughs sjekklister:

- Hvordan *rekontekstualiseres* rollene og handlingen i *The Handmaid's Tale*, inn i den norske abortdebatten?
- Hvilke *diskurser* trekker teksten veksler på, og hva kjennetegner disse?
- Hvilke *stil* og *genre* preger teksten?
- Hvilke *antakelser* legges til grunn i teksten, og er noen av disse ideologiske?
- Hvordan forholder teksten seg til *ulikhet*? I dette legger jeg særlig vekt på hvordan Bonde Tusviks beskriver sine meningsmotstandere og deres holdninger og handlinger.

3.3.3 Kulturkonteksten

Analysen av kulturkonteksten innebærer å se på de sosiale strukturene som omgir teksten. Det kan være en utfordring å vurdere hva som er relevant kontekst i en praktisk analyse. Ifølge Skrede er det nødvendig å også inkludere teoretiske innsikter som ikke er primært semiotiske, for å bedre forstå de samfunnsmessige forholdene (Skrede, 2017, s. 67). Hvilke man velger å inkludere avhenger av «det sakskomplekset som diskuteres». Jeg valgt å særlig løfte frem den historiske utviklingen av abortloven, den politiske debatten rundt loven og noen kulturelle og ideologiske trekk særlig knyttet til allmenmoral. Jeg identifiserer noen sentrale diskurser som har preget de ulike fasene av utviklingen, og trekker tråder til diskursene jeg har identifisert i tekstanalysen. Jeg har særlig lagt vekt på hvordan debatten og posisjonene har

blitt preget av en forflytning fra fokus på moral, kvinnekamp og seksualitet, til økt fokus på fosterets status, bioteknologi og etikk.

3.3.4 Diskusjonen

Faircloughs teorier om kritisk diskursanalyse handler om å undersøke teksters rolle i produksjonen av makt og dominans på et samfunnsnivå (Hitching & Veum, 2011, s. 23). I oppgavens siste del, diskusjonen, vil jeg samle hovedfunnene fra analysen og se på disse i lys av teorier om meningsmakt og meningsdannelse, som redegjort for i kapittel 2. Jeg vil her hente opp noen flere elementer fra Faircloughs sjekklister for tekstanalyse, og forsøke å besvare disse gjennom diskusjonen (Fairclough, 2003, s. 191-194):

- Hvilke *stemmer* inkluderes og ekskluderes i Bonde Tusviks tekst? Sett i sammenheng med de diskurser som preger teksten, hvordan kan denne seleksjonen av stemmer påvirke leserens forståelse av abortsaken?

- Hvilke representasjoner av den sosiale begivenheten kommer til syne i teksten? Jeg vil her se på hvordan Bonde Tusvik fremstiller sine meningsmotstandere, i lys av teorier rundt framing og politisk meningsdannelse.

Til sist vil jeg gjøre noen generaliseringer ut fra Bonde Tusviks tekst og de diskursene som omgir den, og ut til abortdebatten som helhet.

3.4 Abortlitteraturens utfordring

I min søken etter aborttematikk i den historiske litteraturen, har jeg opplevd at mye av aborthistorien fortelles fra en feministisk synsvinkel. Med det mener jeg en vektlegging av historier og stemmer som fremmer selvbestemt abort som en kvinneverettighet, gjerne fortalt gjennom representanter fra den feministiske kvinnebevegelsen som kjempet frem abortloven på 70-tallet. Meninger og handlinger til motstanderne av abortloven utelates i stor grad eller gjenfortelles fra kvinnebevegelsens perspektiv. Det har derfor vært utfordrende å finne historisk materiale som oppleves «objektiv», i den grad litteratur kan være det. Samtidig har det vært nyttig å lese de mer subjektive fortellingene, for å bli bedre kjent med abortforkjempernes forståelsesgrunnlag og argumentasjonen. Ifølge historieprofessor Gro Hagemann legger mange kvinnehistorikere til grunn en forståelse om at det finnes et universelt, hierarkisk mønster i kjønnsforskjellene i samfunnet (Markussen, 1999, s. 41). Hun hevder videre at mange kvinnehistorikere har hatt et politisk utgangspunkt hvor det er

selvsagt «å være opptatt av menns dominans og kvinners underordning». Dette byr på visse utfordringer, da slike generelle teorier og forklaringer ikke uten videre er anvendelige i historiefaget, mener Hagemann. Dette fordi historiefaget ikke er generaliserende, men har fokus på enkeltdelene, på «variasjonene, det kontekstavhengige og kompleksiteten i endringsforløpene» (Markussen, 1999, s. 41).

Jeg har i min søken etter historisk litteratur om abortsaken hatt dette høyt oppe i bevisstheten. Jeg har derfor valgt litteratur som omhandler abortspørsmålet, som forteller flere sider av abortdebatten og som har et reflektert forhold til den komplekse konteksten rundt dette. En sentral kilde jeg landet på her er professor i velferdsrett, Aslak Syse. I hans bok *Abortloven. Juss og verdier* (A. Syse, 1993), ser han på den historiske konteksten rundt abortloven i et rettsvitenskapelig lys. Han tar også opp aktuelle etiske problemstillinger som angår rettfeltet. En annen sentral kilde er samfunnsforsker Dag Stenvoll bok *Abort og politikk* (1998).

Samtidig har jeg valgt å sette meg inn i og trekke frem i oppgaven, ulike kvinnehistoriske kilder som omhandler abortkamp fra kvinnebevegelsens perspektiv. Dette fordi jeg anser dem som viktige kilder til abortforkjempernes argumentasjon og forståelsesgrunnlag. Ikke minst byr de på personlige skildringer fra selve «kjernen» av abortkampen, som er viktige å kjenne til for å forstå de diskursene som preger dagens forsvar av abortloven og den til tider kraftfulle stilen som dette forsvaret uttrykkes gjennom.

3.5 Forskningskvalitet

Det er en forholdsvis utbredt norm at forskeren i minst mulig grad skal påvirke analysen av dataene ut fra egne verdier og meninger. Det er her en grundig og kildekritisk forskningsmetodikk kommer inn, for å unngå en slik påvirkning i størst mulig grad (Østby et al., 2013 s. 265). Det vil alltid være elementer i diskursanalyser som ikke kan dokumenteres fullt ut. «Vi gjør antakelser, tolkninger, slutninger og generaliseringer. Dette er ikke mekanikk, men kreative prosesser» skriver Østbye et al., og legger til at det er viktig at disse prosessene foregår inni en kritisk ramme: «Vi skal ikke presse datamaterialet for å få det til å passe med det vi ønsker å bevise. Vi skal være våkne og åpne for alternative forståelser. [...]» (Østby et al., 2013, s. 265). Dette er særlig utfordrende når forskningen har en fortolkende dimensjon slik kritisk diskursanalyse har. Her foreligger ikke materialet som en objektiv realitet, som for eksempel et naturfenomen, men som en sosial virkelighet konstruert gjennom

samhandling (Østby et al., 2013 s. 288). Denne virkeligheten blir tilgjengelig gjennom deltakernes språk og forståelse. Flatseth legger vekt på at tekstanalyser må søke å «sannsynliggjøre en lesning, eller lese den i et bestemt perspektiv, heller enn å avdekke sannheten om hva teksten betyr» (Flatseth, 2003, s. 52). Det betyr ikke at språket kan bety hva som hva som helst. Kulturen vi er en del av vil legge noen ganske standardiserte føringer på hvordan vi oppfatter tekster (Flatseth, 2003, s. 51). Likevel ligger ikke teksten «rolig» og med et ferdig, bestemt budskap, men har potensiale til å *produsere* mening, som beskrevet om diskursanalyse i kapittel 2.

Som beskrevet ovenfor, kan diskursanalyse forstås som ideografisk forskning. Det innebærer at man søker å forstå enkelttilfeller, i denne sammenhengen teksten og dens kontekst, og generalisere ut fra det dersom det er mulig (Hitching & Veum, 2011, s. 14). Det vil si at man søker å trekke noen slutninger fra noe vi vet, til noe vi ikke vet (Østbye et al., 2013, s. 93). Ifølge Fairclough er meningskapning en konstruktiv handling og et mål med denne oppgaven er nettopp det å undersøke hvilke rolle Bonde Tusviks har i meningskapningen av abortspørsmål i samfunnet. Dette har også en dialektisk dimensjon, ved at de motstridene posisjonene i abortdebatten kjemper om hvilke oppfatninger som være de allment godkjente (Moxnes, 1999; Stølen, 2019). Derfor er det å identifisere og beskrive sentrale diskurser i de sosiale strukturene som omgir teksten, en sentral del av analysen. Dette innebærer også at jeg vil med utgangspunkt i Bonde Tusviks tekst, forsøke si noe om den norske abortdebatten som helhet. Jeg søker ikke å utarbeide en teori eller en lov, men å trekke noen slutninger ut over den konkrete sosiale begivenheten. Ved å være åpen om forskningsprosessen og kildebruk, inviteres også andre inn til å gjøre andre tolkninger og trekke andre slutninger enn det jeg har gjort.

Abort er et potensielt følsomt tema hvor man fort kan misforstå andre ut fra egen forforståelse og bli misforstått av andre av samme grunn. Jeg har derfor i innledningskapittelet viet god plass til å beskrive min motivasjon for analysen av teksten og forsøkt å identifisere noen mulige fallgruver. Jeg har lagt gjennom analysen lagt vekt på å underbygge mine tolkninger med eksempler og forankre dem i teori. Som forsker er det viktig at man opptrer kritisk til egne hypoteser og tolkninger, og jeg er ydmyk på at andre med et annet forståelsesgrunnlag vil kunne tolke teksten på en annen måte enn det jeg har gjort.

4 Analyse

4.1 Analyse av situasjonskonteksten

Som beskrevet i metodekapittelet så handler situasjonskonteksten om å sette teksten inn i dens umiddelbare omgivelser (Hågvar, 2007, s. 30). Jeg har her valgt å fokusere på de omgivelsene jeg vurderer som utgangspunktet for Bonde Tusviks innlegg: KrFs ønske om å endre abortloven og Høyres villighet til å samtale med KrF om dette for å sikre videre regjeringsmakt.

Jeg vil starte diskursanalysen med å beskrive den politiske situasjonen rundt KrFs ekstraordinære landsmøtet. Jeg vil deretter redegjøre for noen hovedtrekk i dagens abortlov, KrFs lovendringsforslag knyttet til paragraf 2c og tvillingabort, samt identifisere noen sentrale posisjoner i situasjonskonteksten. Deretter vil jeg beskrive kort hvordan referanser fra tv-serien *The Handmaid's Tale* har blitt benyttet i kampen for kvinnerettigheter og tilgang til abort. Jeg vurderer disse elementene som sentrale for å kunne si noe om ytringens utgangspunkt og representasjon (Skrede, 2017, s. 35).

4.1.1 Kamp om regjeringsmakt

På KrFs ekstraordinære landsmøte 2. november 2018, skulle partiet velge veien videre for politisk samarbeid de kommende årene. Som nevnt i innledningen hadde statsminister Erna Solberg høsten 2018 åpnet opp for samtaler om endringer i abortloven, for å få med KrF i et regjeringssamarbeid (Johnsen & Skjetne, 2018). Det var allerede en sterk uenighet innad i KrF om de skulle samarbeide med Høyre, FrP og Venstre i den sittende regjeringen, eller samarbeide med Arbeiderpartiet og Senterpartiet om å ta over regjeringsmakten. KrFs daværende partileder Knut Arild Hareide hadde i forkant av landsmøtet jobbet for å få med partiet over på det som i mediene ble fremstilt som en «rød» side, mens partiets første og andre nestledere, Kjell Ingolf Ropstad og Olaug Bollestad stod for et «blått» samarbeid. Selv om Solberg presiserte at hun ikke kunne love endringer av abortloven, men bare inviterte til dialog, ble hun sterkt kritisert for å bruke abortloven i det politiske maktspillet (Aftenposten, 2018). For KrF derimot ble det et viktig lodd på den «blå» siden av vekta, og det ekstraordinære landsmøtet bestemte at de skulle vende seg mot høyresiden. Hareide overlot da lederstillingen til Ropstad, og i januar 2019 gikk KrF inn i regjering sammen med Høyre, FrP og Venstre. Veivalget ble av flere tolket som at partiet nå gikk i en mer kristenkonservativ retning.

Sigrid Bonde Tusvik var blant dem som engasjerte seg i debatten rundt Høyres «politiske hestehandel», som situasjonen blant annet ble betegnet som. Seks dager etter det aktuelle landsmøtet, publiserte Dagsavisen innlegget hennes *Blessed be the fruit – may the abortnemnd open*. Her kom Bonde Tusvik med kraftig kritikk mot KrFs ønske om å endre abortloven. Hun kritiserte også mot statsministeren og hennes partifeller i Høyre for å invitere KrF til samtale om abortloven for å sikre fortsatt regjeringsmakt.

4.1.2 Dagens abortlov

Abortloven gir kvinnen adgang til selvbestemt abort til og med uke 12 av svangerskapet. Etter uke 12 må kvinnen søke skriftlig om å få utført svangerskapsavbrudd, enten gjennom en lege eller direkte til sykehuset (NHI, 2020). En nemnd bestående av to leger avgjør om søknaden innvilges. Det er lovpålagt at nemnden skal legge vekt på kvinnens begrunnelse og et avslag kan vurderes av en klagenemnd. Begrunnelser for svangerskapsavbrudd mellom uke 12 og uke 18 av svangerskapet, kan for eksempel være kvinnens livssituasjon, fare for alvorlig skade hos barnet eller at kvinnen har blitt gravid etter seksuelt overgrep. Etter uke 18 vil det ikke bli gitt tillatelse til abort dersom fosteret vurderes som levedyktig og det må meget tungtveiende grunner til å få innvilget abort. Disse grensene er satt ut fra vurderinger hvor hensyn til kvinnen og fosteret balanseres mot hverandre (Arbeiderpartiet, 2020).

Et sentralt poeng i denne analysen er at abortloven, bortsett fra mindre redaksjonelle endringer og presiseringer, har fått stå uendret siden den ble vedtatt (A. Syse, 1993, s. 27). Året 1978 blir gjerne omtalt som vendepunktet i historien om abort i Norge. Det var året da det ble lovfestet at gravide kvinner selv kunne bestemme om de ville fullføre eller avslutte svangerskapet, innen svangerskapsuke tolv. Loven trådte i kraft i 1979. Tidligere har kvinner måttet gå gjennom en lege eller en nemnd. Noen har også gått andre og farligere veier for å avslutte svangerskapet. Som forklart i teorikapittelet, så var den feministiske kvinnekampen en sterk pådriver for selvbestemt abort. Jeg vil redegjøre mer for historikken rundt de politiske og kulturelle prosessene knyttet til abortloven mot slutten av analysekapittelet.

Paragraf 2 i abortloven lister opp sosiale og helsemessige årsaker som gir tilgang til abort etter uke 12 (Abortloven, 1975, § 2). De fleste punktene i denne paragrafen omhandler

kvinnens situasjon og helse, mens paragraf 2c åpner for senabort ut fra eksisterende eller potensiell alvorlig sykdom hos fosteret:

Etter utgangen av tolvte svangerskapsuke kan svangerskapsavbrudd skje når det er stor fare for at barnet kan få alvorlig sykdom, som følge av arvelige anlegg, sykdom eller skadelige påvirkninger under svangerskapet. (Abortloven, 1975, § 2).

Denne paragrafen har vært utsatt for debatt i flere omganger, særlig med tanke på den teknologiske utviklingen, som gjør det mulig å identifisere stadig flere slike «avvik» som paragraf 2c viser til. Et viktig prinsipp i abortloven er at det skal legges vesentlig vekt på hvordan kvinnen selv vurderer sin situasjon. Samtidig så stilles det større krav til grunnlag for å få innvilget abort jo lenger uti svangerskapet man har kommet. En konkret problemstilling som ofte løftes frem, er muligheten for å diagnostisere fostre med Downs-syndrom. Indikasjonene på syndromet er enklest å identifisere mellom uke 11 og 14 av svangerskapet (Oslo universitetssykehus, 2020). Vanligvis tilbys kvinner ultralyd et sted mellom uke 17 og 19. Så sent i svangerskapet må det som nevnt svært tungtveiende grunner for å få innvilget abort. Ved å tilby fosterdiagnostikk på et tidligere tidspunkt, vil man kunne identifisere fostre med indikasjon på Downs-syndrom eller andre sykdommer, skader eller arvelige anlegg, tidligere i svangerskapet. Beregninger fra Medisinsk fødselsregister fra 2015, viste at omtrent 90 prosent av de som får påvist diagnosen Downs syndrom hos fosteret, velger å avbryte svangerskapet (Folkehelseinstituttet, 2015). Paragrafen har i mediene og av en rekke politikere derfor blitt omtalt som «Downs-paragrafen».

Bonde Tusviks innlegg tar også opp en annen problemstilling knyttet til abortloven. Samtalen mellom KrF og Høyre omhandlet også KrFs ønske om å få inn en annen presisering i abortloven, knyttet til det som i mediene gjerne ble omtalt som *tvillingabort*. Begrepet *fosterreduksjon* er derimot mer korrekt, da saken angår alle flerlingesvangerskap. Kort forklart handler dette om at ny teknologi gjør det mulig å abortere bort ett eller flere fostre i mors liv i et flerlingesvangerskap. Dette var ikke mulig da abortloven ble vedtatt på 70-tallet og problemstillingen var derfor ikke omtalt i loven overhodet. De berørte fagmiljøene hadde i flere år ønsket å få en avklaring på hvordan de skulle tolke loven på dette området (Dommerud, 2019). I 2016 fastslo Justisdepartementet at abortloven åpner for fosterreduksjon av friske fostre og Norge ble da det eneste landet i Europa med denne retten. Regelverket var omstridt i de berørte fagmiljøene, da det reiste en rekke vanskelige etiske spørsmål.

Da Bonde Tusvik skrev innlegget *Blessed be the fruit – May the abortnemnd open*, var disse lovendringsforslagene enda ikke diskutert i regjeringspartiene. I den nye regjeringsplattformen mellom Høyre, FrP, KrF og Venstre januar 2019, fikk ikke KrF gjennomslag for en endring av paragraf 2c. Regjeringen gikk derimot inn for å fjerne lovens åpning for fosterreduksjon og et halvt år senere vedtok Stortinget en historisk endring av abortloven.

4.1.3 Sentrale posisjoner

KrF mener altså at abortlovens paragraf 2c åpner for «sortering av mennesker med nedsatt funksjonsevne» og at «KrF vil ikke tillate slik sortering av mennesker basert på egenskaper» (KrF, 2020). De baserer sitt abortsyn på at «alle mennesker har et ukrenkelig menneskeverd i kraft av å være mennesker». De er det eneste partiet på Stortinget som har programfestet at de vil erstatte dagens abortlov:

[...] KrF vil også primært erstatte dagens abortlov med en lov som sikrer rettsvern for ufødt liv. Vi vil ikke tilbake til det gamle nemndsystemet, men vil at en ny lov skal legge fosterets rett til liv til grunn, og at avgjørelser knyttet til liv og helse tas i dialog mellom pasient og lege. (KrF, 2020)

Utvikling innen bioteknologi har som nevnt reist flere etiske problemstillinger. Spørsmål om hvor man skal sette grensene for mulighetene innen bioteknologi, henger også tett sammen med abortspørsmålet. For eksempel når det gjelder diagnostisering av Downs-syndrom og tilgang til fosterreduksjon. Disse problemstillingene har blitt diskutert i fagmiljøer og ikke minst politisk. I debatten rundt KrFs veivalg og muligheten for en endring av abortloven, delte en rekke foreldre med alvorlig syke barn sine historier i media. Noen av disse kritiserte Solberg for å bruke et så alvorlig tema for å beholde den politiske makten. Andre støttet KrFs endringsforslag, fordi de mente loven diskriminerer barn med annerledeshet.

Også mennesker med Downs-syndrom har beskrevet ordlyden i loven som diskriminerende. En tydelig representant her er Marte Wexelsen Goksøyr, som gjennom flere år har vært en tydelig stemme i debatten rundt paragraf 2c og problemstillinger tilknyttet dette, som tilbud

om tidlig ultralyd og fosterdiagnostikk. I en kommentar til VG i forkant av det ekstraordinære landsmøtet støttet hun KrFs forslag til endring av loven:

Jeg ønsker lover som hindrer å skape et samfunn som ønsker å sortere bort fostre man regner som mindre perfekte. Det må ikke bli en rettighet å få såkalte perfekte barn, hva nå det er. (Ingebrigtsen, 2018).

KrFs endringsforslag fikk stor motstand fra flere hold. Motargumentasjonen tok i stor grad utgangspunkt i at all endring av loven, enten det gjaldt paragraf 2c eller tvillingabort, vil bety en innskrenking i kvinners rettigheter. Motstanden bygger også på en forståelse av at det er belastende for kvinnen å måtte beskrive personlige forhold i ei nemnd, i en situasjon som allerede kan oppleves vanskelig. Arbeiderpartiets stortingsrepresentant Ingvild Kjerkol kalte debatten «farlig farvann» og beskrev reaksjonene mot KrFs endringsforslag slik: «Norske kvinner ble, som vanlig når noen forsøker å innskrenke deres rettigheter, forbannet. I 33 byer demonstrerte tusenvis mot bare tanken om en endring» (Kjerkol, 2019). Dette begrunnes med at en endring av paragraf 2 vil bety at kvinner ikke får ryggdekning i loven for å fjerne et foster med sykdom, skade eller arvelige anlegg som kan innebære alvorlig sykdom, etter svangerskapsuke 12. De må dermed i møte med nemnda begrunne sitt valg om abort ut fra de andre punktene i paragraf 2. Kjerkol beskriver det slik:

Arbeiderpartiet kan ikke akseptere at kvinner som allerede er i en vanskelig situasjon, barnet de ønsket seg er alvorlig sykt, skal måtte stå i en nemnd og brette ut om personlig økonomi, relasjoner og egnethet. (Kjerkol, 2019)

Som nevnt i kapittel 2 beskriver Bratberg hvordan forståelsen av diskurs som *representasjon*, handler om at det i et gitt fellesskap finnes noen rammer for hva som er rimelig å tro og mene om en sak (Bratberg, 2017, s. 34). Denne forståelsen av abortloven som urørbar og at eventuelle innskrenkinger vil true kvinnens rettigheter, er en representasjon som er dominerende i store deler av politikken, ikke bare på venstresiden. Da statsministeren inviterte KrF til regjeringssamtaler med abortloven som «forhandlingskort», reagerte flere i hennes eget parti og ikke minst i Unge Høyre. Også her argumenterte man for at de foreslåtte endringene ville bety innskrenking av kvinneverettigheter. Jeg vil komme tilbake til hvordan denne tanken om abortloven som urørlig har blitt konstruert og konstituert i abortdebatten siden 80-tallet, når jeg i kapittel 4.3 analyserer den kulturelle konteksten.

Det finnes også stemmer med et mer nyansert syn på abortloven og debatten rundt denne, selv om dette ikke er stemmene som alltid like lett høres i mediene. Jeg vil komme tilbake til disse når jeg i kapittel 5 diskuterer noen av funnene i diskursanalysen og forsøker å trekke noen linjer til den generelle abortdebatten i Norge.

4.1.4 The Handmaid's Tale

Tv-serien *The Handmaid's Tale* er en sentral del av situasjonskonteksten. Det er her Tusvik henter sentrale semiotiske ressurser for sin representasjon av virkeligheten og konstruerer identiteter og relasjoner mellom de ulike aktørene (Hitching & Veum, 2011, s. 24). Som nevnt i innledningen er tv-serien basert på en roman av Margareth Atwood. Historien finner sted i Amerika og handler i korte trekk om en fiktiv, kristenfundamentalistisk republikk kalt *Gilead*, hvor kvinner har mistet grunnleggende rettigheter som å jobbe, ha eiendom eller å lese. På grunn av forurensing og seksuelle sykdommer er få kvinner fruktbare. De som fortsatt har evnen til å bære frem barn tvinges inn i seksuelt slaveri for Gileads herskende menn (commanders) og deres koner (wives) for å sikre befolkningsvekst.

Seriens første sesong ble sendt på strømmetjenesten HBO Nordic i 2017 og har blitt populær flere steder i verden, også i Norge. Bonde Tusvik var ikke den første til å koble kvinnekamp og abortkamp med tematikken i Atwoods dystopiske *Gilead*. Ifølge Gregory Claeys, professor i historisk politisk tenkning, kan historier om slike samfunn virke appellerende i populærkulturen, fordi man gjenkjenner trekk fra eget samfunn (Claeys, 2010, s. 107). Selv om romanen ble gitt ut i 1985, er tematikken om religiøs kontroll høyst aktuell flere steder i verden. Det er ikke bare Bonde Tusvik som har ikledd seg de karakteristiske røde draktene, som vist på figur 1, og demonstrert for kvinnerettigheter og mot en mer restriktiv abortlovgivning. For eksempel i Buenos Aires, hvor rødkledde argentinske kvinner i juli 2018 demonstrerte mot landets abortlovgivning som kriminaliserer abort (Aspeli, 2018). Dystopien Atwoods beskriver i *The Handmaid's Tale* gir ikke minst assosiasjoner til den feministiske idéen om patriarkatet, et sosialt system hvor mannen er overhodet og kvinnelige egenskaper rangeres under det mannlige (Holst, 2009, s. 51).

Jeg vil i neste kapittel redegjøre for de sentrale rollene i *The Handmaid's Tale* som Bonde Tusvik knytter referanser til i sin tekst. Ut fra dette vil jeg blant annet forsøke si noe om hvordan teksten representerer en viss oppfatning av dem som ønsker en mer restriktiv abortpolitikk og konstituerer dette synet ved å knytte disse til rollene i *The Handmaid's Tale*.

4.2 Tekstanalyse

Jeg har nå beskrevet den umiddelbare konteksten rundt Bonde Tusviks innlegg, særlig knyttet til den politiske situasjonen rundt KrFs landsmøte. Jeg har og redegjort for de aktuelle problemstillingene tilknyttet abortloven og identifisert noen foreløpige posisjoner rundt disse.

Jeg starter denne delen med å presentere Sigrid Bonde Tusviks tekst og hvordan jeg forstår hennes hovedbudskap, uten videre tolkning og forklaringer. Fordi referanser til *The Handmaid's Tale* preger innlegget i stor grad, vil jeg tidlig i analysen se på hvordan Bonde Tusvik rekontekstualiserer roller fra tv-serien inn i den norske abortdebatten. Ut fra dette identifiserer jeg noen sentrale diskurser som teksten drar veksler på, særlig med tanke på å møte analysens forskningsspørsmål om hvordan teksten kan forstås som en representant for den feministiske stemmen i abortdebatten. Deretter dykker jeg videre inn i teksten for å se på tekstens stil og forsøker å identifisere modaliteter og sentrale retoriske virkemidler. Dette vil jeg også se i sammenheng med genre som teksten forholder seg til, og som påvirker hvordan diskursene i teksten kommuniseres og oppfattes. Dette vil danne et grunnlag for å kunne besvare problemstillingens del om tekstens meningspotensiale.

Et sentralt mål med kritisk diskursanalysen er å avdekke hvordan språk fungerer ideologisk og bidrar til å opprettholde maktforhold i samfunnet. Dette kan blant annet gjøres ved å identifisere hvordan teksten forholder seg til ulikhet (Fairclough, 2003, s. 192). I denne tekstanalysen har jeg begrenset dette til hvordan Bonde Tusvik forholder seg til KrF og Høyres syn på abortloven, som skiller seg fra det synet hun selv forfekter i innlegget. Ifølge Fairclough kan dette for eksempel vise seg i om teksten bærer preg av å invitere til å utforske ulikheten via dialog, eller om den bærer preg av å kjempe om meningsmakt ved å drive polemikk og fokusere på ulikhet (Fairclough, 2003, s. 192). Jeg har valgt å særlig fokusere på hvordan Bonde Tusvik i innlegget tilregner sine meningsmotstandere ulike karakteristikk og hensikter, ved å tilskrive dem ulike roller fra *The Handmaid's Tale*, og hvordan hennes stil og retorikk kan bidra til å forsterke disse rollene. Dette vil legge et grunnlag for når jeg i diskusjonsdelen vil trekke frem noen hovedfunn og se på dem i lys av teorier rundt framing, medialisering og meningsmakt. Et hovedmål er å si noe om hvordan Bonde Tusvik språkbruk kan tolkes som et ideologisk instrument, for å opprettholde abortlovens «stillstand» og den etablerte meningen om at alle innskrenkinger av abortloven er av det negative, fordi det betyr innskrenking av kvinners rettigheter.

4.2.1 Presentasjon av teksten

Det aktuelle innlegget ble også publisert i papirversjonen av Dagsavisen, men jeg forholder meg her til artikkelen i deres nettavis, da den er mer tilgjengelig. Jeg gjengir først en skjermdump av innleggets overskrift, illustrasjonsbilde med bildetekst og et tekstutdrag som fungerer som en slags ingress. Dette fordi disse elementene ofte er resultat av redaksjonelle valg som skribenten ikke alltid involveres i.

Blessed be the fruit – may the abornemnd open

Bevis først at vi har plass til alvorlig syke barn, kjære maktsyke korsfarere og stumme Høyre-kvinner.

Figur 3 Skjermdump av bilde, bildetekst, overskrift og ingress til Sigrid Bonde Tusviks innlegg i Dagsavisen 8. november 2018.

Sigrid Bonde Tusvik fremstilles i billedteksten som ei som ikke lar seg skremme av hatmeldinger og som ikke er redd for å snakke om kontroversielle saker. Overskriften etablerer umiddelbart referansen til *The Handmaid's Tale* og knytter dette til den pågående abortdebatten. Den er et slags ordspill, en omskrivning av det som er en vanlig hilsen i Gilead: «Blessed be the fruit», som gjerne svares med «May the Lord open». Bonde Tusvik henviser til dette uttrykket også senere i innlegget og det «finurlige» ordspillet sammenfaller godt med tekstens stil som helhet. Jeg legger derfor til grunn at det er Bonde Tusvik som selv har formulert denne overskriften. Ifølge forfatteren Atwood henspiller disse formuleringene

til fruktbarhet og hvordan Gud åpnet morslivet til Rakel i bibelhistorien om Jakob fra 1. Mosebok. Bonde Tusvik antyder med sin omskrivning at det er abortnemndene som besitter denne makten i vårt samfunn, i kraft av at de gjennom abortloven er tildelt oppgaven med å innvilge eller avslå abort.

Ingressen er hentet ut fra teksten, hvor Bonde Tusvik henvender seg til «maktsyke korsfarere» og «stumme Høyre-kvinner». De utfordres på å sørge for at alvorlig syke barn og deres familier får det hjelpetilbudet de trenger, før man kan kreve at kvinner skal bære frem barn med alvorlig sykdom. Hvem korsfarerne er kan man ikke umiddelbart forstå før lenger ut i innlegget, men det peker i retning av de representerer en religiøs gruppe.

Det er kun benyttet et mindre illustrasjonsbilde i saken, i tillegg til bildet av Bonde Tusvik, som vist i figur 3. Det er et lite bilde av en kvinne ikledd den røde og hvite drakten kvinnene i serien bruker, og som har blitt et gjenkjennelig element fra serien. Bilder bærer følgende bildetekst: «Antrekkene fra TV-serien «The Handmaid's Tale» er blitt brukt som symbol i demonstrasjoner mot innskrenking av kvinnerettigheter i en rekke land. Her fra en demonstrasjon i Philadelphia i sommer» (Tusvik, 2018). På grunn av utfordringer med å lete opp rettighetene til bildet har jeg ikke tatt det med her, men viser til figur 1 i innledningskapittelet, som en illustrasjon av denne røde drakten. Illustrasjonsbildet i saken kan tenkes å bidra til at Bonde Tusviks bruk av referanser fra *The Handmaid's Tale* i den norske abortdebatten legitimeres, ved å vise at dette også gjøres flere steder i verden. Slik kan hun fremstå som mer troverdig i sin sammenligning av den politiske situasjonen i Norge og reproduksjonspolitikken i Gilead. Dette kan dermed styrke Bonde Tusviks innledende etos, noe som er av betydning for om leseren vil lytte til og la seg overbevise av teksten (Kjeldsen, 2008, s. 118). «Vi vurderer nemlig ikke bare det som sies, men også *hvem* som sier det» beskriver Kjeldsen (Kjeldsen, 2008, s. 118-119). Nå kan det også tenkes at det er andre faktorer som påvirker Bonde Tusviks etos, særlig fordi hun er en person som opptrer ofte i offentligheten og har en stil som mange har en mening om. Dette vil jeg imidlertid komme tilbake til når jeg i tekstanalysen ser på teksten i lys av teorier om stil og genre.

4.2.2 Sammendrag

Jeg har gjengitt hele innlegget, med overskrift og ingress, i vedlegg 1. Jeg har valgt å inkludere de to linkene til aktuelle saker som er lagt inn i innlegget, da det kan tenkes at

ordlyden i disse kan være med å påvirke leserens oppfatning av Bonde Tusviks innlegg. Disse er markert med fet skrift og understrek, slik det også er gjort på nettsiden. På nettsiden er det dynamiske reklamefilmer og -bilder mellom flere av avsnittene. Det er også reklamer og henvisninger til andre tidsaktuelle saker på nettsidens sidekanter. Jeg har valgt å utelate dette, da jeg vurderer det som uinteressant for oppgavens problemstilling og fokus.

Kort oppsummert uttrykker Bonde Tusvik i sitt debattinnlegg sterk motstand mot endring av abortloven og et forsvar av kvinner som velger abort. Hun påpeker belastningen det kan være for abortsøkende kvinner å møte i en abortnemnder. Bonde Tusvik kritiserer og den sittende regjeringen for å kutte ned på tilbudet til foreldre med alvorlig syke barn, samtidig som de går i regjeringssamtaler med KrF med abortlovens paragraf 2c som forhandlingskort.

I starten av innlegget er det KrF som er i fokus. Bonde Tusvik tar leseren umiddelbart med til KrFs ekstraordinære landsmøte «en tåkete høst i 2018», og trekker sammenligninger mellom KrF og deres politiske retningsvalg og maktstrukturene og hendelser i *The Handmaid's Tale*. Hun kritiserer partiet for å tro at kvinner synes det er lett å velge abort og statsminister Erna Solberg for å være enig med KrF i dette. Det fjerde avsnittet setter fokus på de mange kvinnene som har stått frem i mediene for å dele sine erfaringer rundt det å bære frem et alvorlig sykt barn. Deretter fokuserer Bonde Tusvik igjen på politikerne, som ifølge Bonde Tusvik ikke har forståelse for kampen foreldre til alvorlige syke barn kjemper i hverdagen.

Fra avsnitt syv er det abortnemndene som er i fokus. Bonde Tusvik beskriver her belastningen det kan være for kvinner å måtte begrunne sitt abortvalg overfor en nemnd. Deretter løfter hun frem at det er kvinnen selv som bør avgjøre om hun er i stand til å fullføre et svangerskap eller ikke. Hun henviser til et innlegg av ei mor til et alvorlig sykt barn, som kritiserte debatten for å ha nådd «et etisk bunnivå» ved at den blir brukt i kampen om regjeringsmakt. Bonde Tusvik mener at abortlover ikke burde behandles politisk i det hele tatt, og at abort bør være en menneskerett. Dette begrunner hun ved at historien, og forbud i andre land, viser at kvinner tar abort uansett hva loven sier.

Innlegget avsluttes med en appell til politikerne. Dersom de ikke vil at kvinner skal fjerne syke fostre, så må de først sørge for at det er gode nok tilbud rundt familiene med alvorlig syke barn. Hun advarer mot å gjøre det enda vanskeligere for kvinner som har havnet i en slik

vanskelig situasjon, og påpeker at innskrenkninger i abortloven kan føre til at kvinner drar ut av landet for å få utført abort.

4.2.3 Diskurser

En sentral markør i Bonde Tusviks innlegg er hvordan hun i starten bygger teksten rundt ulike roller, hendelser og maktstrukturer fra *The Handmaid's Tale*. På denne måten kan man si at hun konstruerer et virkelighetsbilde av den politiske situasjonen rundt KrFs ekstraordinære landsmøte ved å hente referanser fra en fiktiv verden. For å forstå referansene fullt ut bør man ha sett TV-serien eller lest boka den er basert på, eller i det minste kjenne til historiens hovedlinjer og -roller. Dersom man først er kjent med dette bringes leseren umiddelbart til «et felles sted» (Kjeldsen, 2009, s.151). Dette handler om å etablere et sted hvor man kan møte samtalepartneren, eller her leseren, for å flytte vedkommende mot sitt synspunkt. Bonde Tusviks bruk av rollegalleriet og handlingen i *The Handmaid's Tale* kan forstås som et slikt «sted» hvor hun henter retorisk materiale og assosiasjoner. Jeg vil derfor starte selve diskursanalysen med å beskrive kort de rollene Bonde Tusvik tildeler de ulike aktørene i teksten. Jeg vil senere gjøre en analyse av hvordan KrF tildeles noen hensikter og usympatiske egenskaper gjennom denne dramatiseringen av det som skjedde på det ekstraordinære landsmøte i 2018.

Først vil jeg kort minne om de tre posisjonene jeg identifiserte i situasjonskonteksten: En posisjon som ønsker en mer restriktiv lovgivning for å sikre et bedre vern av fosteret, tydelig representert politisk ved KrF. En posisjon som kjemper mot all endring av abortloven, og forsvarer abort som en kvinneverdighet. Denne posisjonen er utbredt på tvers av alle stortingspartiene, med Arbeiderpartiet som en tydelig profil i forsvaret av dagens abortlov (Stenvoll, 1993, s. 89). Til sist, en posisjon «midt imellom», som i utgangspunktet ikke ønsker endring av loven, men som ønsker å ha en dialog rundt de etiske problemstillingene. Denne posisjonen tok Sosialistisk Venstreparti (SV) da abortloven ble en del av en ny etisk debatt på 90-tallet. Det ble da et fokus på de etiske dilemmaene den teknologiske utviklingen byr på når det gjelder menneskers reproduksjon, satt opp mot for eksempel allmenne verdier som menneskeverd. Man kan si at Høyres statsminister Erna Solberg på en måte inntok en slik mellomposisjon da hun inviterte KrF inn i regjering ved å åpne opp for samtaler om endring av paragraf 2c og regulering av tilgangen til fosterreduksjon.

Bonde Tusvik bringer inn KrF og Høyre, representert ved statsministeren og «stumme Høyre-kvinner», som tydelige aktører teksten, og tar selv motposisjonen til disse. Hennes beskrivelser av disse to aktørene sammenfaller med posisjonene som jeg plasserer dem i ovenfor. Bonde Tusvik stiller seg bak en annen sentral aktør i abortdebatten, kvinnene som enten har tatt abort eller valgt å bære frem et alvorlig sykt barn. KrF, Erna Solberg og kvinnene som har valgt å bære frem et barn med alvorlig sykdom, kobles i teksten til de sentrale rollene fra klassesystemet i *The Handmaid's Tale*. KrF får rollen som sekten som er den styrende makteliten i den fiktive republikken Gilead. Mennene i KrF sammenlignes med «commanders» og kvinnene deres med «wives», mens Erna Solberg får rollen som «Aunt». I Gilead har «aunt-klassen» ansvar for å disiplinere slavekvinnene. De innehar en viss makt i samfunnet, som er tildelt til dem fra mennene i «commander-klassen». Disse mennene besitter den øverste maktposisjonen i samfunnet. Deres koner, wives, har også innflytelse i kraft av ekteskapet med mennene, men må forholde seg til plikter og forventinger tilknyttet rollen som kone. Kvinner som har stått i et valg om de skal fullføre et svangerskap eller ikke, eller som potensielt kan komme i en slik situasjon, tildeles rollen som «handmaids», som da er Gileads slavekvinner. Disse har en hovedfunksjon: å føde barn på vegne av republikken.

Jeg vil som sagt se nærmere på hva som kan være hensikten bak å benytte en slik rekontekstualisering av roller som virkemiddel i teksten, når jeg skal ta for meg tekstens *stil*. Først vil jeg identifisere noen fremtredende diskurser som Bonde Tusvik trekker veksler på i sitt forsvar av abortloven og i sin kritikk av KrF og Høyre.

Bonde Tusvik fremmer abort som en menneskerettighet. Det vil si en rettighet som «står over» de norske lover, på den måten at den omfatter universelle rettigheter uavhengig av nasjonalitet (FN-Sambandet, 2019a). Bonde Tusvik formulerer dette tydelig når hun skriver: «Abortlover burde slett ikke behandles politisk i det hele tatt. Det burde være en menneskerett, mener jeg!». Dette er en av de få gangene Bonde Tusvik er udelt tydelig på hva hun mener, uten å verken fremstå som ironisk eller med overdrivelser.

FNs kvinnekonvensjon ble kjempet frem av kvinnebevegelsen på 70-tallet og vedtatt i FN's generalforsamling i 1979, for «å beskytte kvinner mot diskriminering, og sikre sivile, sosiale, økonomiske og politiske rettigheter» (FN-Sambandet, 2019b). Ulike deler av verden har forskjellige oppfatninger om hva konvensjonen faktisk innebærer, for eksempel når det gjelder om kvinneverettigheter skal knyttes til tilgangen til abort. Konvensjonen sier ikke noe

om abortspørsmålet spesifikt, men har formuleringer som «kvinneres rett til å bestemme hvor mange barn hun vil ha» (FN-Sambandet, 2019b). De ulike tolkningene som eksisterer i ulike kulturer, gjør kvinnekonvensjonen til en de mest problematiske av FNs menneskerettighetskonvensjoner.

Bonde Tusvik argumenterer med at for at alvorlig syke barn skal fødes slik KrF ønsker, så må Høyre og regjeringen først bevise at det er gode tiltak på plass for å håndtere slike utfordringer i samfunnet vårt. Slik kobler hun kvinners tilgang til abort med staten som velferdsleverandør, og dermed til de rettigheter som vi som borgere kan gjøre krav på i kraft av å være samfunnsborgere (Askheim, 2017, s. 136-137). Premisset for denne rettigheten er at det er kvinnen selv som er best egnet til å ta valget om hun er i stand til å fullføre svangerskapet, og det valget skal ikke samfunnet blande seg inn i. Bonde Tusvik mener at «Et samfunn som ikke har trua på at du selv vil klare å ta et valg som passer deg og ditt liv, er ikke et demokratisk samfunn». Dette er et sentralt poeng, som uttrykkes ikke minst ved at de siste ordene i teksten vies til nettopp dette: «Blessed be the choice!». Man kan stille spørsmål ved hva Bonde Tusvik egentlig mener her, da et demokrati ikke baserer seg på enkeltpersoners frihet til å gjøre som de vil, men at alle har like muligheter, eller rettigheter, til å delta i viktige beslutningsprosesser (Hovde, Svensson & Thorsen, 2019). Som nevnt utaler Bonde Tusvik i innlegget tydelig at hun ikke ønsker at abortlover skal behandles politisk, mens et sentralt demokratisk prinsipp er nettopp at innbyggerne skal kunne delta i de politiske prosessene knyttet til utforming av lover. Ifølge professor ved Høgskolen i Innlandet, Ole Petter Askheim, er argumentasjoner ut fra en rettighetsdiskurs forbundet med nettopp individualisme og demokrati, fremfor ansvar og forpliktelser overfor fellesskapet (Askheim, 2017, s. 139).

Bonde Tusvik argumenterer også for kvinners *selvstendighet*. Dette kobles til en radikalt orientert feministisk diskurs, med sosial likhet og motstand mot et mannlig patriarkat i maktposisjon (Stenvoll, 1998, s. 108). Ifølge Stenvoll så kan selvstendighetsargumentet også handle om kvinnen som individ først og fremst, og ikke nødvendigvis til kvinner som en kjønnsgruppering. I så fall kan man si at argumentet er mer koblet til en individualistisk kultur og en liberal, rettighetsbasert feminisme. Samtidig løfter Bonde Tusvik tidligere i innlegget kvinnens rett til å bestemme over egen kropp, når hun omtaler hendelsen på KrFs ekstraordinære landsmøte: «Som en sekt som fikk bestemme over alle oss frie syndere, majoriteten, som lite visste at friheten over å bestemme over eget liv og egen kropp skulle

fratas oss helt ut av det blå (...)». Denne argumentasjonen ligger ifølge Stenvoll i et grenseland mellom den feministiske likhetsbaserte legitimeringen av selvbestemt abort og den liberalistiske argumentasjonen om individuell selvstendighet (Stenvoll, 1998, s. 108). Historisk har kravet om å bestemme over egen kropp vært en del av kampen for kjønnslikhet også utover abortspørsmålet, for eksempel når menn i lengre tid har hatt noen «rettigheter» med hensyn til kvinnekroppen gjennom ekteskapslovgivningen. Samtidig kan argumentet også tolkes individualistisk, da det legges vekt på kvinnens valgfrihet.

Det som gjør at jeg kobler Bonde Tusviks argumentasjon rundt retten til å bestemme over egen kropp mot en radikal, feministisk diskurs, fremfor en sosialindividualistisk diskurs, er hvordan hun forholder seg til maktperspektivet. I innlegget knyttes KrF direkte til sekten som styrer Gilead og søker kontroll over kvinnen, som sammenfaller med Hartmanns definisjon av patriarkat som et sosialt system for å dominere kvinner (Markussen, 1999, s. 44). At kvinnene blant annet gjennom abortloven har fått en økt kroppslig selvstendighet og har styrket deres posisjon i forhold til menn, gjør at de i mindre grad enn tidligere tvinges inn i «patriarkalske familieinstitusjoner og kan etablere sine egne selvstendige ressursgrunnlag» (Stenvoll, 1998, s. 108). Strukturene i Gilead sammenfaller også med patriarkatforståelsen som Holst beskriver, hvor det som assosieres med kvinnelighet rangeres under det mannlige (Holst, 2009, s. 51).

Bonde Tusvik uttrykker i sin tekst også motstand mot å la et parti med et religiøst verdigrunnlag komme i en maktposisjon hvor de kan påvirke abortloven. Dette viser hun ikke minst innledningsvis, der hun sammenligner KrFs retningsvalg høsten 2018 med de religiøse kreftene som har kuppet makten i den fiktive republikken Gilead. Dette har likhetstrekk med kvinnebevegelsens historiske kamp mot kirken og andre religiøse krefters abortmotstand. Jeg vil i analysen av kulturkonteksten i kapittel 4.3 se nærmere på denne meningskampen.

Jeg har nå identifisert argumentasjon koblet til kvinnebevegelsens kamp for selvbestemt abort på 70-tallet. Bonde Tusvik drar også veksler på diskurser som kan knyttes til kvinnebevegelsens forsvar av abortloven etter 1978. Den ene handler om at kvinner alltid vil ta abort, så det er best om staten sørger for at det skjer i trygge rammer. Den andre er en forståelse av at alle forslag til endring av abortloven er en trussel mot kvinners rettigheter. I analysen av den kulturelle konteksten vil jeg beskrive mer rundt dette, men jeg vil også i denne tekstanalysen se på hvordan disse diskursene kommer til syne i Bonde Tusviks innlegg.

Å sørge for at kvinner ikke skulle måtte risikere livet for å avslutte et uønsket svangerskap, var en av kvinnebevegelsens hovedargumenter for selvbestemt abort. Mang en 8. mars paroler har siden den gang båret budskapet: «Aldri mer strikkepinner!». Dette har blitt et sterkt bilde på de ulike måtene kvinner i Norge i historien har tydd til for å fremprovosere en abort, og som fortsatt er tilfellet for kvinner i ulike deler av verden. Bonde Tusvik bruker ikke dette uttrykket direkte i sitt innlegg, men gjennom en påstand av et forbud mot abort er nytteløst, fordi «Kvinner vil uansett ta abort. Det har vi alltid gjort, koste hva det koste vil». For å hindre at kvinnene går til ulovlige og/eller aktører for å få utført inngrepet, historisk gjerne kalt «kvakksalvere» og/eller «kloke koner», eller fremprovoserer en abort på egen hånd, er det bedre om staten tilbyr dette. Mot slutten av innlegget advarer hun også om at et ««The Handmaid's Tale» -lovverk», vil føre at kvinner drar ut av landet for å få utført svangerskapsavbrudd.

En slik argumentasjon referer til et scenario hvor abort faktisk er forbudt. Så hvorfor tar Bonde Tusvik frem dette argumentet, når utgangspunktet for innlegget er et endringsforslag knyttet til motstand mot *selektiv* abort? For å forklare dette, skifter Bonde Tusvik fra en logisk argumentasjonsrekke for å underbygge egne synspunkt, til en annen type retorikk når hun skal omtale KrFs argumentasjon for å endre loven: «Men her handler det jo ikke om abortloven, sier politikerne. Det handler om de små hullene vi har i paragraf 2c, sier de».

Jeg tolker dette avsnittet som at hun ikke helt tror på KrF, når de sier at det bare handler om paragraf 2c. Det henger sammen med virkelighetsbildet Bonde Tusvik tegner i starten av innlegget, hvor commanders og wives har tatt over makta og fratatt kvinner deres frihet. Denne friheten knytter seg jo i dag til selvbestemt *blind* abort, det vil si svangerskapsavbrudd som ikke foretas ut fra kunnskap om egenskaper hos fosteret (Stenvoll, 1998, s. 20). KrFs aktuelle endringsforslag omhandler derimot tilgangen til *selektiv* abort etter uke 12, det vil si abort ut fra mistanke om avvik i fosterets tilstand. Jeg vil i analysen av kulturkonteksten beskrive mer om de ulike politiske oppfatningene og tolkningene rundt selektiv abort versus blind abort, og hvordan de har endret seg, eller ikke endret seg, siden 70-tallet. Dette innebærer også beskrivelser av hvordan Kvinnefronten etter abortloven ble vedtatt, lovte at de ville sette «himmel og jord i bevegelse for å forsvare vår rett» (Aanesen, 2018, s. 86). Kari Tove Elvebakken, professor i statsvitenskap, beskriver i en rapport om abortpolitikken utfordringer, at det har syntes som et politisk prinsipp at abortloven ikke har skullet røkkes ved, helt ned til ordlyden (Elvebakken, 2001, s. 39). Jeg opplever at Elvebakken her

identifiserer en type diskurs som bygger på at alle endringsforslag av abortloven er et angrep på kvinners rettigheter og frihet, knyttet til tankegodset fra den feministiske kvinnebevegelsenes kamp for å verne abortloven.

Dystopiske verk som *The Handmaid's Tale* kan bidra til kritisk tenking rundt konsekvensene av politikk og sosiale forandringer. Selv om forfatter Atwood er generelt tilbakeholden med å identifisere seg med feminister, anerkjenner hun idéen om det patriarkalske systemet. Hun sier selv at *The Handmaid's Tale* ikke er et forsøk på å forutse fremtiden, men heller et ønske om å beskrive en fremtid man ikke ønsker å se, forhåpentligvis som en slags motgift mot at det faktisk skjer (Atwood, 2017). Det er samtidig interessant å trekke sammenligning til hvordan Bonde Tusvik beskriver et framtidsscenario hvor kvinner fratras «friheten til å bestemme over eget liv og kropp», som et resultat av KrFs politikk. Dette kan fremstå som en slags advarsel til samfunnet mot å la et religiøst parti som KrF få maktinnflytelse i Norge, slik Atwood advarer mot religiøs kontroll gjennom *The Handmaid's Tale*.

4.2.4 Stil

Talerens stil handler om hvordan leseren inviteres til å identifisere seg med teksten og hvordan virkeligheten fremstilles i den språklige utformingen av teksten (Fairclough, 2003, s. 162). Dette kommer blant annet til syne gjennom *modalitet*, det vil si på hvilke måter fakta og holdninger uttrykkes i teksten (Skrede, 2017, s. 36 og 49). Jeg vil her si noe hvordan jeg vurderer Bonde Tusviks stil i teksten. Dette ved å blant annet se etter typiske markører for modalitet, som bruk av modale verb, som *kan*, *bør* og *må*, og i hvilken grad uttalelsene bærer preg av å være påstander eller med forbehold.

Tekstens stil preges også av retoriske virkemidler som gjerne knyttes til en følelsesmessig appell, hvor mottakeren settes i en viss sinnsstemning som har potensiale til å bevege til handling eller overbevisning (Kjeldsen, 2009, s. 33). Jeg vil av plasshensyn ikke gå i dybden i alle slike virkemidler jeg finner i teksten, men gi eksempler på retoriske elementer som jeg opplever at i størst grad preger innlegget: En rikholdig bruk av språklige utsmykninger, som troper og figurer, og en invitasjon til identifikasjon gjennom dramatisme.

Å bruke troper og figurer innebærer å uttrykke seg på et vis som bryter med måten noe vanligvis sies på (Kjeldsen, 2009, s. 196). Bonde Tusviks innlegg preges i stor grad av slike språklige utsmykninger, som gir teksten større gjennomslagskraft. Et godt eksempel finner vi

allerede i overskriften, hvor hun som nevnt formulerer en enkel, men kraftfull omskrivning av den vanlige hilsenen i Gilead. «The lord» er byttet ut med «abortnemnd», og på den måten skapes et ordspill som uttrykker abortnemndenes makt i den abortsøkende kvinnens liv. I den klassiske retorikken kalles slike omforminger av velkjente formuleringer *ordo artificialis*, i motsetning til å uttale ting på en naturlig måte: *ordo naturalis* (Kjeldsen, 2009, s. 196).

I de første avsnittene sammenligner Bonde Tusvik den aktuelle politiske situasjonen med *The Handmaid's Tale*. Noen steder formulerer hun seg slik at setningen blir en sammenligning, ved å bruke konjunksjonen «som», eller ved å si «Der du følte at de dresskledde herrene [...]». For eksempel sammenligner hun KrF med en sekt som får makt over majoriteten - slik det skjedde i *The Handmaid's Tale*. Ikke minst sammenlignes kvinnene som står frem i mediene og forteller om sitt valg om å bære frem alvorlig syke barn, med slavekvinnene i Gilead. Bonde Tusvik refererer også til TV-serien uten bruk av sammenligning, men ved å fortelle å fortelle at fiksjonen er blitt virkelighet: «Så kom «The Handmaid's Tale» til landet vårt likevel». *The Handmaid's Tale* kan her forstås som en *metonymi* for den dystopien som beskrives i TV-serien og romanen. En *metonymi* bygger på en realforbindelse mellom ordet og det ordet representerer (Kjeldsen, 2009, s. 198). Her representerer *The Handmaid's Tale* historien om at en religiøs sekt tar over makta og fruktbare kvinner mister råderetten over egen kropp og blir slaver for republikken. Jeg tolker det første avsnittet som at det er dette Bonde Tusvik mener nå også har skjedd i Norge. I retorikken kalles det *allegori* når en hel fremstilling eller historie på denne måten skal forstås i overført betydning, som en slags utvidet metafor (Kjeldsen, 2009, s. 205). Bonde Tusvik sammenligner også den aktuelle situasjonen med 70-tallets abortkamp, der hun konstaterer at det som «våre mødre kjempa for på 70-tallet, må plutselig diskuteres på nytt». Bonde Tusvik benytter også metaforer, som når hun omtaler abortnemndenes makt som å gi «Cæsar-tommel opp eller ned». Cæsar-tommelen blir her en metafor for avgjørelsen nemndene tar. Uttrykket henspiller på myten om at Romerrikets keisere gav tommelen opp eller ned for om en gladiator med overtaket på sin motstander skulle drepe eller la leve.

Et annet virkemiddel jeg synes preger innlegget er overdrivelse, eller *hyperbel*. Som for eksempel når Bonde Tusvik skriver at «Noen politikere framstiller det som at en haug med kvinner tar abort med lett hjerte og over en lav sko, mens de spy av tanken over å være mamma til et barn med feil». Uttrykket «spy av tanken» er en velkjent og kraftig måte å uttrykke at man ikke liker noe på. Et annet eksempel er når Bonde Tusvik skriver at «KrF

mener vi må skjerpe oss og slutte å ramle inn på abortklinikker og rive ut friske tvillingbarn av magene våre». Her kunne hun ha valgt å si at «KrF ønsker at færre kvinner skal ta abort». I stedet bruker hun metaforer som å «ramle inn», som kan gi inntrykk av at KrF synes kvinner som tar abort er lite gjennomtenkte. Ikke minst er «rive ut friske tvillingbarn» en kraftig beskrivelse. Jeg tolker dette som et språklig bilde som representerer et konservativt syn på abort som drap, hvor kvinnen selv ansees som morderen. Det kan igjen henspille på de sterke virkemidlene som abortmotstandere som Ludvig Nessa og Børre Knudsen har benyttet for å demonstrere mot abortloven. Ved å overdrive og karikere på denne måten rammer Bonde Tusvik inn meningsmotstandernes argumenter, holdninger og motiver på en måte som gjør at de fremstilles i et lite sympatisk lys.

Man kan fristes til å tolke hele innlegget som en overdrivelse, da det kan tenkes at Bonde Tusvik ikke mener at KrF er like sekteriske og kvinneundertrykkende som makteliten i Gilead. Ei heller at hun faktisk frykter at vi skal få et lovverk tilsvarende det i *The Handmaid's Tale*, men at hun heller frykter konsekvensen av et kristenkonservativt parti kommer til makten og i posisjon til å endre abortloven. Dette bekrefter hun i demonstrasjonen på slottsplassen noen måneder senere, hvor hun uttaler til TV 2 at det ikke var så viktig for demonstrantene at akkurat paragraf 2c skulle beholdes, men at flere små ting blir store inn gripen i kvinners liv: «Det som er viktig her er at det forkludres hele tiden med kvinners rettigheter [...] Det er alltid kvinners rettigheter som går tilbake når da spesielt KrF og når kristenkonservative får makta» (TV2, 2019).

Det språklige virkemidlet ironi innebærer å si noe, men mene noe annet (Kjeldsen, 2009, s. 200). Det kan være en måte å stille spørsmålstegn ved eller ta avstand fra noe, samtidig som det er med å skape en spenning mellom det man sier og det man mener. Ironi kan forstås som en trope når man kun bygger på et ord eller en kort frase. Å benytte ironi kan være en vanskelig øvelse, da den fort kan misforstås. Kjeldsen beskriver den rett ut som «meget farlig å bruke» (Kjeldsen, 2009, s. 203). Jeg kan friste meg å legge til at det å tolke noe som ironi også kan være en farlig øvelse. Dette fordi man gjerne tolker slike utsagn i tråd med egne meninger og forventninger til teksten. Jeg tolket det for eksempel umiddelbart ironisk når Bonde Tusvik skriver: «Hvordan skal vi få bukt med dette grusomme som skjer, at kvinner av og til fjerner syke fostre?». Det henger sammen med at hun i en artikkel som er linket til i innlegget, uttaler at «Akkurat nå kjenner jeg at jeg nesten er lei meg for at jeg ikke har tatt abort, for da skulle jeg gjerne ha snakket om det» (Tusvik, 2014). Dette skrev hun i solidaritet

med de som kan kjenne på skam for å ha tatt abort. Det betyr ikke at jeg oppfatter at Bonde Tusvik tar lett på det å ta abort, men heller at det retoriske spørsmålet hun stiller ikke skal tolkes bokstavelig, men mer som en slags latterliggjøring av KrFs holdning til abort.

Jeg vil bemerke hvordan en kvinne som er mor til et barn med alvorlig sykdom, og som er kritisk til KrFs endringsforslag av abortloven, fremstilles i Bonde Tusviks innlegg. Denne kvinnen navngis med fullt navn og hennes mening om abortdiskusjonen blir referert direkte og med en lenke til hennes innlegg på nettavisen VG. Bonde Tusviks beskrivelser av kvinner som henne fremstår som ordo naturalis, uten omforminger som metaforer, ironi eller overdrivelse. Dette er noe jeg ser som gjennomgående i teksten. KrF og deres «alliertes» meninger fremstilles med overdrivelse og andre språklige utsmykninger, mens Bonde Tusviks egne uttalte meninger får en mer naturlig form. Dette kan bidra til å etablere en identifikasjon og sympati for egne meninger, og i motsatt tilfelle en avstand og svekking av troverdigheten til meningsmotstanderne.

Et eksempel på dette er når hun mot midten av innlegget tar opp abortnemndene og helsepersonellens roller i abortavgjørelsen. Her skriver hun at «Vi vil ikke få den samme følelsen som i HBO-serien og høre en overordnet si «Blessed be the fruit» og på tvang må vi svare tilbake «May the lord open»». Jeg tolker dette som en slags advarsel om at abortnemndene vil få mer makt over de abortsøkende kvinnene dersom KrFs endringsforslag blir en realitet. Nettopp fordi Bonde Tusvik ikke skriver dette eksplisitt, så må denne setningen tolkes. I den påfølgende setningen derimot, henter hun ikke referanser fra *The Handmaid's Tale*, men formulerer en mening som kan forstås mer bokstavelig: «Vi vil ha leger og helsepersonell som skjønner seg på de moderne og litt hektiske livene vi lever med jobb og familie» Her beskrives helsepersonell som mer sympatiske og moderne, enn abortnemnden hun advarer mot i setningen over.

Bonde Tusviks innlegg preges også av kategoriske formuleringer når hun omtaler KrF og Høyre eller deres standpunkter og handlinger. Disse blir fremsatt som påstander som i stor grad ikke underbygges av fakta eller forklares nærmere. Hun hevder at «KrF mener vi må skjerpe oss og slutte å ramle inn på abortklinikker og rive ut friske tvillingbarn av magene våre», og videre at «Erna (...) er helt enig». Bonde Tusvik beskriver her en versjon av KrFs ønske om å endre abortloven, som gjør at det fremstår som en beordring fra KrF: vi *må* skjerpe oss og *slutte* å ramle inn på abortklinikker og *rive* ut tvillingbarn.

Et annet eksempel er påstanden om at «De eneste som ikke merker at man har alvorlige sjuke barn rundt seg, er de som blir kjørt i svarte store biler til og fra regjeringsbyggene». Dette er en hard påstand som fremstiller regjeringspolitikere uten kontakt med virkeligheten. «De slipper å [...] kjempe en knallhard kamp for å komme gjennom hverdagen». Bonde Tusvik bruker her kategoriske modaliteter, som handler om påstander om virkeligheten, som «KrF mener» og «De slipper». Disse påstandene, som er så kraftige at man forstår at de er overdrevet, tolker jeg som et retorisk grep for å understreke et poeng og for å svekke meningsmotstandernes etos.

De direkte henvendelsene til KrF og Høyre mot slutten av siste avsnitt får preg av å være pålegg om handling fra Bonde Tusvik til politikerne, ved bruk av imperativform: «Ikke tull med hva som er levedyktig og ikke», «Ikke gjør livet til kvinner», «Ikke lag «The Handmaid's Tale»-lovverket». I disse setningene ser man også at hun benytter gjentakelse som et språklig virkemiddel. Kjeldsen beskriver dette som en *talefigur* med tilføyelse, når man starter flere setninger med samme ord (Kjeldsen, 2015, s. 206).

Bonde Tusvik tar innimellom noen *forbehold*, men da gjerne i forbindelse med utsagn som beskriver hennes egne meninger. Som når hun skriver at abort burde være en menneskerett, legger hun til «mener jeg!». En slik bruk av en subjektiv modalitet er derimot ikke noe som preger teksten som helhet, da hun i stor grad utelater seg selv som subjekt. Hun bruker gjerne subjektsformen «vi» i stedet for «jeg», når hun skal omtale egne standpunkt: «Vi liker å se på «The Handmaid's Tale», men vi vil ikke ha det slik». Hun knytter seg også til kvinner som helhet, ved å bruke ordet «kvinner» som en synekdoke. Det vil si at hun bruker kvinner som en helhetlig gruppe som en representant for en mindre gruppe. For eksempel når hun skriver «Kvinner synes ikke det er lett å ta abort».

Kritisk diskursanalyse åpner for å benytte ulike teorier og metoder for å avdekke hvordan meningskapning medieres og hvordan representasjoner av virkeligheten konstrueres gjennom språket (Hitchin & Veum, 2011, s. 4; Hågvar, 2013, s. 203). Jeg har tidligere beskrevet hvordan Bonde Tusvik tildeler de sentrale aktørene i situasjonskonteksten ulike roller fra *The Handmaid's Tale*. Jeg vil nå analysere hvordan hun på denne måten leder leseren mot å oppfatte situasjonen og de aktuelle på en spesifikk måte. For å belyse dette vil jeg se på innlegget i lys av *dramatismen*, via Burkes pentade (Kjeldsen, 2009, s. 234). Målet er å kunne si noe om hvordan Bonde Tusvik forsøker å forme leserens oppfatning av virkeligheten

gjennom en dramatisering av den politiske situasjonen rundt KrFs ekstraordinære landsmøte i 2018. Ifølge Kjeldsen kan et retorisk budskap fremstilt som drama, ha en tendens til å bringe «tilhørernes distanserte kritiske apparat ut av balanse, fordi det gjør dem til deltakende aktører i dramaet» (Kjeldsen, 2009, s. 236). Jeg vil ikke gå dypt inn i alle de fem elementene i pentaden (handling, aktør, scene, middel og hensikt), men vurderer en slik analyse som interessant for å belyse oppgavens problemstilling om innleggets meningspotensiale.

Som tidligere nevnt starter teksten med å beskrive hvordan *The Handmaid's Tale* har kommet til Norge. Hun setter her umiddelbart en scene hvor hun beskriver at den dystopiske fiksjonen nå har blitt virkelighet: «Det som bare er en [...] påminnelse om hva menneskeheten er i stand til [...] ble plutselig en livesending fra KrF sitt ekstraordinære landsmøte». Bonde Tusvik beskriver ikke aktørene og deres handlinger slik det faktisk foregikk, men via handlingen i *The Handmaid's Tale*. Aktørene fra KrF får rollene fra makteliten i Gilead; commanders og wives. Høyre får rollen som aunts, som i serien sørger for at politikken gjennomføres og lærer kvinnene å fullføre sine plikter. Selv om kritikken av Høyre, med Erna i spissen, er en sentral del av innlegget, vil jeg av plassmessige årsaker fokusere på fremstillingen av KrF som aktør, da de tildeles rollen som den øverste makteliten i Gilead.

I følge Burke kan man ved hjelp av pentaden avdekke retorens *motiv*. Dette motivet er ikke alltid eksplisitt, men kan ligge skjult ved å plassere motivene i et eller flere av pentadens elementer (Kjeldsen, 2009, s. 236). Ser man på hvordan Bonde Tusvik fremstiller aktører og deres handlinger ved å dra sammenligninger til makteliten i Gilead, kan man si at hun tegner et bilde av en religiøs gruppe som vil frata det norske folk friheten til å leve livene slik de vil. Hun beskriver aktørene i KrF som «maktsyke korsfarere» og «gudfryktige kvinner», og sammenligner partiet med en sekt. I stedet for å skrive at KrF gjorde et politisk valg for å få gjennomslag for sin politikk, beskrives handlingen som at mindretallspartiet KrF, på samme måte som den mindre sekten i Gilead, «tok over landet og bestemte over alle». Hensikten deres er å få makt til å bestemme over alle og frata kvinner «friheten over å føde barn og egen kropp», slik kvinner ble tvunget i seksuelt slaveri for å føde barn i Gilead. Middelene for å få til dette er å sikre seg politisk makt og endre abortloven litt etter litt, slik sekten i Gilead kuppet makten og innførte en lovgivning som sikret dem kontroll.

Bonde Tusvik skjuler ikke sin holdning til abort. Det som jeg ut fra denne analysen tolker som et mer skjult motiv, er hvordan Bonde Tusvik fratar sine meningsmotstandere

troverdigheten. Ved å sammenligne med *The Handmaid's Tale*, i stedet for å ta for seg KrFs faktiske argumentasjon for endring av abortloven, beskriver hun en dramaturgi hvor KrF, sammen med Høyre, har fått en slags «skurkerolle». Med det mener jeg at KrF tildeles en rolle man ikke sympatiserer med eller heier på og i alle fall ikke ønsker å identifisere seg med. Slik tolker jeg at et underliggende motiv er å svekke motstandernes etos. Samtidig kan dette retoriske grepet bidra til å levendegjøre teksten og gjøre den mer interessant.

4.2.5 Genre

Hvordan diskurser i en tekst kommuniseres, vil påvirkes av hvilke genrer de forholder seg til (Skrede, 2017, 35). Fairclough definerer genre som språkbruk assosiert med en spesiell aktivitet, mens van Leeuwen forklarer genre som noen karakteristikk som preger en tekst og som er gjenkjennelige i andre, lignende tekster (Skrede, 2007, s. 24). Jeg vil her særlig løfte frem noen genre jeg tolker Bonde Tusviks tekst til å ha en forbindelse til.

Bonde Tusvik er en kjent komiker som er skarp og direkte i sin samfunnskritikk. Som beskrevet tidligere i analysen bærer den aktuelle teksten preg av at hun latterliggjør sine meningsmotstandere. Jeg vil derfor videre koble Bonde Tusviks stil til *satire*, som en genre som gjerne bruker latterliggjøring som virkemiddel, for å refse maktpersoner og kritisere samfunnsforhold (Federl & Eftedal, 2020). Som beskrevet i teoridelen konstitueres genre gjennom en gjentakende sosial praksis. Selv om den retoriske formen i satire er gjenkjennbar, kan den by på noen utfordringer. Den utstrakte bruken av overdrivelse og latterliggjøring av andres meninger kan komme i konflikt med presseetikk og saklighetskrav, og kan fremprovosere reaksjoner hos dem som er gjenstand for latterliggjøringen. Satire er gjerne grensesprengende når det gjelder å forholde seg til etablerte etiske normer knyttet til formatet teksten publiseres i. Bonde Tusvik har ved flere anledninger fått kritikk for sin stil, som da journalist Erle Marie Sørheim kritiserte podkasten Tusvik & Tønne for å være en «verbal gapestokk» (Sørheim, 2019). Hun mente blant annet at det er problematisk at Bonde Tusvik og hennes podkast-makker Lisa Tønne ikke forholder seg til presseetiske prinsipper for saklighet og omtanke i kommunikasjonen.

I denne konteksten publiseres Bonde Tusviks innlegg på Dagsavisens nettavis, en plattform som vanligvis vil forholde seg til presseetiske retningslinjer. Satire og humor behandles derimot på en annen måte i presseetikken. Ifølge rådgiver i Norsk Presseforbund, Ingrid Nergården Jortveit, så vurderer presseetikken her hensynet til de berørte opp mot vernet av

ytringsfriheten (Jortveit, 2019). Det vil si at man gir rom for at virkemiddelbruken i satire ofte vil være sterk og kanskje til og med feilslått. Å regulere dette i utstrakt grad kan virke hemmende for det eksperimentelle aspektet ved denne genren og gå ut over ytringsfriheten.

I denne sammenhengen kan man si at Bonde Tusvik sin tekst også forholder seg til genre knyttet til meningsytring/debattinnlegg, som for eksempel kronikk-genren. Her er det mer rom for personlige ytringer og bruk av retoriske virkemidler som overdrivelse og humor, enn i for eksempel vitenskapelige genre og diskurser. Dette henger sammen med hva man vurderer som en passende respons på den retoriske situasjonen. Som nevnt i teorikapittelet kan teori om genre knyttes til Bitzers teorier rundt hvordan ulike situasjoner vil fordre ulike, passende responser (Kjeldsen, 2009, s. 88). En komiker vil naturligvis ha andre forutsetninger for å vurdere og møte den retoriske situasjonen rundt abort, enn en politiker eller en lege. Dermed vil man også som mottaker kunne ha ulike forventinger til hva man regner som en passende respons fra disse ulike ståstedene. Hvis man i tillegg legger seg nærme en stil som kobler seg til satiren som genre, forløser man som beskrevet over også mer «frihet» når det gjelder krav om gyldighet og saklighet.

Sett i lys av Lohnes beskrivelser av politisk påvirkning ved hjelp av overtalelse og overbevisning, tolker jeg Bonde Tusvik som mer persuasiv enn saklig. Når hun beskriver abortnemndene, tar hun for eksempel ikke opp årsaken til at nemndene fortsatt eksisterer eller veier argumenter mot hverandre, men benytter patos-appell ved å sette fokus på kvinnenes følelser. At folkene i nemnd er «fine folk», hjelper ikke kvinnene som må brette ut sin vanskelige livssituasjon foran en nemnd, mener Bonde Tusvik. Hun understreker poenget ved å skrive at «ingen kvinner går kynisk inn for å lage et sorteringssamfunn». Denne uttalelsen tolker jeg som tendensiøs ved at den fremstiller KrFs uttalte bekymring for at tilgangen til selektiv abort vil føre til at vi får et «sorteringssamfunn», som at partiet beskriver kvinnene som kyniske og som med vilje lager et sorteringssamfunn. Jeg tolker det og som en «stråmann», ved at Bonde Tusvik her tillegger KrF en mening hun ikke har grunnlag for, ut fra KrFs uttalelser og politiske program. Et annet usaklig trekk er personangrep, som for eksempel kan bety at man tillegger meningsmotstanderne negative egenskaper. Dette gjør Bonde Tusvik systematisk i teksten, som tidligere beskrevet i lys av dramatismen.

Jeg vil vise et eksempler på hvordan teksten ikke alltid forholder seg til krav om holdbarhet i argumentasjonen. KrF ønsker også å endre abortloven fordi den oppleves som

diskriminerende for dem som er født med de egenskapene som er nevnt i abortlovens paragraf 2c. Bonde Tusvik referer i stor grad til disse som «barn med alvorlig sykdom», noe som stemmer overens med deler av ordlyden i paragrafen. Det er samtidig en forenkling av problemstillingen, da hun unngår å møte en sentral problemstilling i denne saken: abort av fostre med Downs syndrom. Dette er et syndrom som kan føre til alvorlig sykdom, som hjertefeil, men det er ikke gitt at et barn med Downs får dette. Omtrent midt i innlegget kommer hun også med følgende uttalelse: «Beskjeden om et barn som ikke er levedyktig, kommer som et sjokk». Å omtale barn som ikke er levedyktige i denne sammenhengen, sammenfaller ikke med temaet i resten av innlegget. Det handler om hvorvidt kvinner og familier selv skal få velge om de er i stand til å ta vare på et alvorlig sykt barn, ikke om svangerskapsbrudd når barna ikke er levedyktige. Slik kan man si at premisset for denne argumentasjonen ikke er relevant, og dermed ikke holdbar (Svennevig, 2009, s. 207).

En komiker som Bonde Tusviks troverdighet, eller etos, står ikke nødvendigvis på spill selv om argumentene oppleves usaklige eller overdrivende. Dette vil avhenge av hvordan man tolker innlegget i lys av genre, men også av hvordan hennes innledende etos vurderes. Dette er en faktor som ligger utenfor de retoriske bevismidlene, og som baserer seg på leserens forutgående inntrykk av Bonde Tusvik og om man liker hennes stil og humor. Ifølge Kjeldsen vil dette være avgjørende for hvordan mottageren tolker tekstens budskap og vurderer avsenderens avledede og endelige etos (Kjeldsen, 2009, s. 125 og 128).

Bonde Tusvik benytter også en stil som er ganske direkte og slagkraftig, som beskrevet med stadig bruk av kategoriske formuleringer, krav og påstander. Som når hun for eksempel starter setninger med «Vi vil ha», «Vi vil ikke ha» og «Bevis først at vi har plass». Hennes overdrivelser og forenklinger av sine meningsmotstanderes meninger, kan og være en måte å understreke et poeng og samtidig vise egen motstand til det de står for. Dette gir assosiasjoner til et demonstrasjonstog, hvor korte, slagkraftige slagord og krav skrives på plakater og ropes ut. I slagord er det ikke rom for lange argumentasjonsrekker og dialog. I stedet preges kommunikasjonen av at man vil løfte frem viktigheten og alvorligheten i en sak, ved å skape oppmerksomhet og «ståhei» rundt saken.

Skrede viser til en beskrivelse av genre som «mer eller mindre stabile rammer for sosial interaksjon» (Skrede, 2017, s. 34). Ut fra dette vil jeg si at språket og formen i slagord preges av en egen genre, hvor poenget er å bli lagt merke til og hørt. Nå bruker Bonde Tusvik

debattinnlegg som medium, ikke et demonstrasjonstog, og har dermed rom for argumentasjon og også mulighet til å invitere til dialog. Likevel tolker jeg teksten til å være mer konfronterende og preget av formuleringer som kan minne som slagord. Kombinert med hennes rikholdige språk, med bruk av retoriske virkemidler og språklige utsmykninger, har teksten potensiale til å tiltrekke seg oppmerksomhet og mobilisere likesinnede til kamp, slik jeg har beskrevet at innlegget også gjorde.

4.2.6 Oppsummering

Fairclough beskriver tre primære elementer av sosial praksis; genrer, diskurser og stiler (Skrede, 2017, s- 33). Elementene medierer relasjonen mellom de sosiale begivenhetene (her: teksten) og den sosiokulturelle konteksten som diskursene dialektisk relaterer seg til. Jeg har i denne tekstanalysen sett på Bonde Tusviks innlegg i lys av disse tre elementene. Når det dannes en kjede av visse genrer, diskurser og stiler i et nettverk av sosiale praksiser, kan man identifisere det som diskursordener (Fairclough, 2003, s. 24). Det fordrer at det er en viss stabilitet i disse praksisene, som gjør dem gjenkjennelige slik de fremstår i sammenheng med hverandre (Skrede, 2017, s. 27). Det er noen gjenkjennbare elementer i Sigrid Bonde Tusviks innlegg, som gjør at jeg knytter teksten til kvinnebevegelsens forsvar av abortloven. Jeg har beskrevet noen diskurser som Bonde Tusvik trekker veksler på i innlegget, og som kan knyttes til kvinnebevegelsens argumentasjon for selvbestemt abort og motstand mot den minste endring av abortloven. Jeg har og beskrevet tekstens stil, hvor noen elementer kan knyttes til satire og Bonde Tusviks «skarpe» stil som komiker og samfunnsdebattant, samt en slags genre knyttet til demonstrasjonstog og mønstring til kamp for eller mot en sak. Samtidig har jeg påpekt hvordan hun beskriver sine meningsmotstandere og knytter deres meninger til usympatiske holdninger og egenskaper, for eksempel ved å sammenligne KrF med den religiøse og undertrykkende makteliten i Gilead. Denne måten å angripe meningsmotstandernes etos på er også et gjenkjennelig trekk i kvinnebevegelsens forsvar av dagens abortlov. Man kan si at diskursene og stilen som preger Bonde Tusviks innlegg, og som er gjenkjennbar fra kvinnebevegelsens historiske abortkamp, inngår i en polarisert helhet. Her har de sosiale praksisene blitt utviklet som en respons til meningsmotstandernes sosiale praksiser. Jeg vil redegjøre for noen sentrale diskursive trekk som har preget de ulike posisjonene i abortdebatten når jeg nå skal analysere kulturkonteksten i kapittel 4.3.

4.3 Analyse av kulturkonteksten

I metodedelen beskrev jeg hvordan jeg tar utgangspunkt i Faircloughs tredimensjonale modell for kritisk diskursanalyse for å besvare analysens problemstillinger om tekstens meningspotensiale og hvordan den kan forstås som en representant for en feministisk diskurs. Jeg har beskrevet den umiddelbare konteksten som Bonde Tusvik skrev debattinnlegget *Blessed be the fruit, may the abortnemnd open inn i*, med særlig fokus på den politiske situasjonskonteksten. Jeg har så gjort en tekstnær analyse, hvor jeg blant annet har beskrevet hvordan Bonde Tusvik fremstiller abortdebatten ved hjelp av rollegalleriet og hendelsene i *The Handmaid's Tale*. Jeg har også identifisert noen sentrale diskurser som Bonde Tusvik drar veksler på og særlig løftet frem argumentasjon og spor av mening som kan knyttes til en rettighetsdiskurs og feministiske idéer og diskurser.

Meningskampen i abortspørsmål foregår ikke bare gjennom tekster som Bonde Tusviks innlegg, men også på et mer samfunnsmessig nivå. Fairclough løfter særlig frem det å undersøke hvordan vi påvirkes av ulike maktforhold, som en sentral del av kritisk samfunnsforskning (Fairclough, 2009, s. 1). For å se på Bonde Tusviks tekst i en slik sammenheng, er det sentralt å se på de sosiale strukturene som omgir den. Dette både for å identifisere ytringenes utgangspunkt og de diskursene som er representert i teksten, men også i lys av meningsdannelse (Skrede, 2017, s. 35). Kritisk diskursanalyse handler om å bli bevisst disse diskursene som vi trekker på i hverdagen, for å kunne påvirke etablerte tankemåter i samfunnet i en ønsket retning (Hågvar, 2007, s. 36).

Ifølge Tønnesson bærer enhver ytring med seg spor av fortidige ytringer og gammel mening (Tønnesson, 2008, s. 22). Dagens abortdebatt og dens posisjoner, er preget av en historisk forflytning fra fokus på moral, kvinnekamp og seksualitet, til økt fokus fosterets status og etiske problemstillinger knyttet til utviklingen innen bioteknologi. Jeg vil nå redegjøre for den historiske utviklingen rundt abortlovgivningen og identifisere noen sentrale diskurser og posisjoner i den historiske og politiske konteksten som har omgitt denne utviklingen. Å se på slike sentrale sosiale strukturer er viktig for å forstå den stadig pågående meningskampen om dagens abortlov og da særlig mellom de tre posisjonene som jeg identifiserte i situasjonskonteksten. Den feministiske kvinnebevegelsen har spilt en viktig rolle når det gjaldt å få selvbestemt abort i Norge, men også i vernet av loven i ettertid. Jeg vil derfor vie ekstra plass til å beskrive noen av de diskursene som preget kvinnebevegelsens forsvar av abortloven og trekke noen paralleller til Bonde Tusviks tekst.

4.3.1 Abortloven fram til 1978

Fra slutten av 1600-tallet og mot slutten av 1800-tallet kunne abort innebære dødsstraff, i alle fall i henhold til loven. Dette til tross for at «fosterdrap» hadde vært praktisert i den vesterlandske kulturen helt fra oldtiden (A. Syse, 1993, s. 22). Lovbestemmelsen på denne tiden var preget av datidens kristendomssyn, hvor fremprovoserte svangerskapsavbrudd ble sett på som drap og dermed som et brudd på Guds lov. I førkristen tid hadde ikke fosteret beskyttelse i loven, og uønskede eller «vanskapte» barn kunne settes ut i naturen for å dø. Denne skikken tok slutt ved innføringen av kristendommen i Norge og ble forbudt ved lov i 1687, samtidig som det ble innført dødsstraff for selvpåførte abortinngrep. Denne loven fikk en kort levetid. Dødsstraff gikk ut av bruk utover 1700-tallet og ble erstattet av en noe mildere kriminallov i 1842 (Syse, 1993, s. 23).

Fra 1902 ble abort straffet med inntil tre års fengsel. Samtidig ble det innført strengere straffer for den som var medhjelpere til abort, enn for kvinnen selv (Syse, 1993, s. 23). Loven rettet seg da mot *rettsstridige* abortinngrep hvor en lege ikke var involvert. Etter hvert ble straffeloven tolket slik at dersom en lege utførte inngrepet, ble det som oftest regnet som et *rettmessig* inngrep. Verken legen eller kvinnen ble da straffet. Mellom 1920 og 1929 ble 100 personer dømt for å utføre rettstridige inngrep, de fleste såkalte «kvakksalvere» eller «kloke koner». De gravide kvinnene ble som regel ikke straffet.

I 1913 ble krav om *selvbestemt abort* for første gang reist av kvinnesaksforkjemperen Katti Anker Møller. Hun fikk først og fremst støtte for dette blant arbeiderbevegelsens kvinner, selv om hun selv tilhørte borgerskapet (Erichsen, 2017, s. 2013). På 1930-tallet ble det utarbeidet et utkast til en abortlov som i større grad regulerte hva som kunne ansees som rettmessig svangerskapsavbrudd, men den rakk ikke å bli behandlet før 2. verdenskrig brøt ut (Syse, 1993, s. 24). Etter krigen startet arbeidet på nytt og etter hvert trådte en ny lov i kraft: «Lov 11. nov. 1960 nr. 72 om svangerskapsavbrot i visse høve». Kvinnene skulle nå fremsette en søknad om svangerskapsavbrudd for en nemnd bestående av to leger. Abort kunne da innvilges på *medisinsk* grunnlag, som ved fare for kvinnens liv og fysiske eller psykiske helse, på *eugenisk* grunnlag, det vil si fare for alvorlig sykdom hos barnet, eller ved *etiske* grunnlag, som for eksempel ved graviditet etter voldtekt. Denne loven gav med andre ord ikke grunnlag for abort kun på bakgrunn av sosiale forhold, slik dagens lov gjør (Syse, 1993, s. 25). Dette førte til svært ulik praksis i ulike sykehus og landsdeler. Noen nemnder la stor vekt på sosiale forhold ved å knytte dette til kvinnens helse, andre holdt seg til en mer snever forståelse av

helsebegrepet og innvilget sjeldnere abortsøknader. Selv om innvilgelsesprosenten steg til over 90 utover 70-tallet, ble dette en kilde til økende kritikk av nemndsystemet og det kvinnebevegelsen kalte en prosessuell «umyndiggjøring» av kvinnen (Syse, 1993, s. 25). Nye abortmetoder gav mindre komplikasjoner og man kunne dermed ikke lenger argumentere mot abort fra et medisinsk synspunkt. Samtidig så man at illegale aborter fortsatt var et problem, og så sent som i 1968 registrerte man et dødsfall knyttet til dette i Oslo (Aanesen, 2018, s. 38).

Kvinnebevegelsens krav om selvbestemt abort fikk stadig mer støtte i opinionen, og striden var nå i hovedsak blitt en verdikamp om «kvinnens bestemmelsesrett versus fosterets rettsvern» (Syse, 1993, s. 25). Både Arbeiderpartiet og Sosialistisk Valgforbund (senere Sosialistisk Venstreparti, SV) programfestet å arbeide for selvbestemt abort foran stortingsvalget i 1973. Etter valget ble «Lov 13. juni 1975 nr. 50 om svangerskapsavbrudd» vedtatt, hvor sosiale forhold alene kunne gi innvilget abort (Syse, 1993, s. 26). Ikke minst ble loven endret slik at det ikke ble straffbart for kvinner å utføre ulovlig abort. Formuleringen om at «det skal legges vekt på hvordan kvinnen selv bedømmer sin situasjon», er beskrivende for hvordan man nå nærmet seg selvbestemt abort selv om nemndene fikk bestå. Det var et knapt flertall i Stortinget for lovendringen, med 56 stemmer for og 56 mot, og hvor presidentens dobbeltstemme ble avgjørende (Schrumpf, 1984, s. 64).

I den nye loven fikk helsepersonell samvittighetsfrihet når det gjaldt henvisning til og deltakelse i abortinngrep (Schrumpf, 1984, s. 65). Noen steder i landet ble det derfor vanskelig å få utført abort. Dette var en av årsakene til at regjeringen fremmet et endringsforslag med formål om å innføre selvbestemt abort innen utgangen av 12. svangerskapsuke (Schrumpf, 1984, s. 66). I juni 1978 ble endringsforslaget vedtatt med et svært knapt flertall. Hovedprinsippet bak endringen var at kvinnene selv er i stand til å avgjøre om svangerskapet skal fullføres eller ikke. Dette prinsippet står i dag svært sterkt, som også representert i Bonde Tusviks innlegg.

4.3.2 Abortkamp gjennom tidene

«Denne retten hadde den radikale delen av kvinnebevegelsen kjempet for i mer enn 60 år», skriver historiker Ellen Schrumpf om innføringen av selvbestemt abort i «Abortsakens historie» (Schrumpf, 1984, s. 11). Bak politiske prosesser og lovendringer har det foregått en kamp om kvinnesyn, likestilling og seksualmoral, og en utvikling i den allmenne

oppfatningen om abort. Første gang man kunne lese den første abortdebatten i norsk presse var i 1913, samme året som kvinnen for første gang fikk stemmerett i Norge. Bakgrunnen var at to «kvakksalvere» nylig var dømt på grunn av mislykkede abortinngrep, hvor i det ene tilfellet endte med at den abortsøkende kvinnen døde (Flatseth, 2003, s. 87). Katti Anker Møller startet debatten med å argumentere for legalisert abort for å bedre vilkårene for arbeiderklassens kvinner. Det var dårlig tilgang på prevensjon og illegale aborter var risikable og kostbare (Elvebakken, 2001, s. 20). Møller møtte stor motstand fra både deler av legestanden og fra flere kvinneorganisasjoner (Elvebakken, 2001, s. 21). Allerede den gang ble det en skarp offentlig debatt rundt legalisering av abort og Møllers samarbeid med kvinnene i Arbeiderpartiet om å endre loven ble møtt med motstand også innad i partiet.

Kvinnebevegelsen fikk stadig økt tilslutning, ikke minst på 70-tallet. Ellen Aanensen var aktiv i Kvinnefronten og Norsk Kvinnesaksforening, og har skrevet flere bøker knyttet til kvinnekamp og abort. I boka «Vi var mange – Kvinneaktivister fra 70-tallet forteller» (2018) skriver Aanensen inngående om hvordan feminismen og kvinnesaken virkelig satte sitt preg på mediebildet og politikken på 70-tallet. Ikke minst knyttet til kampen for selvbestemt abort.

Selvbestemt abort ble den nye kvinnebevegelsens hovedkrav. I løpet av 1973 hadde Kvinnefronten 3500 organiserte medlemmer med grupper 125 steder over hele landet. Nyfeministene hadde rundt 1000 medlemmer, med grupper i nærmere tretti byer og tettsteder, Kravet forente tusenvis av kvinner – og noen menn [...] Bevæpnet med egne erfaringer og fakta strømmet kvinner ut i gatene og inntok offentligheten. (Aanesen, 2018, s. 68)

Lege og kvinnesaksforkjemper Ragnhild Halvorsen forteller følgende i NRK-dokumentaren *70-talls feministene*: «Denne saken ble så viktig for kvinnebevegelsen, fordi den viste så tydelig et mønster hvor kvinnen ble bestemt over. Ikke hadde råderett over sitt eget liv» (NRK, 2013). Kvinnefronten tok initiativ til å samle kvinnebevegelsen og i 1974 ble *Kvinneaksjonen for selvbestemt abort* stiftet. Dette ble et viktig verktøy for å få gjennomslag for abortloven (Aanesen, 2018, s. 69). Kvinneaksjonen møtte særlig motstand fra kirken og kristne leger. *Folkeaksjonen mot selvbestemt abort* mobiliserte frivillige fra en rekke kristne institusjoner som Menighetsfakultetet og Diakonhjemmet, og kristne kirkefelleskap både i og uten for Den norske kirke. Aanesen beskriver motstanden som en overveldende overmakt. Dette førte til en politisk oppvåkning for mange i kvinnebevegelsen og enda større

mobilisering til kamp for selvbestemt abort. Gjennom avisinnlegg, løpesedler, stands og demonstrasjoner kjempet de en felles kamp for å «få selvbestemt abort i den stortingsperioden vi var inne i» (Aanesen, 2018, s. 70-71). Her ser man en tydelig kobling til det Bonde Tusviks advarer mot i sitt innlegg, om at kvinner skal miste denne selvråderetten etter press fra en religiøs gruppe, når hun skriver at «Det våre mødre kjempa for på 70-tallet, må plutselig diskuteres på nytt».

Da selvbestemt abort ble vedtatt i 1978 reagerte Den norske kirke kraftig, ved å blant annet offentliggjøre et «hyrdebrev» med støtte til helsepersonell som nå ville komme i samvittighetskvaler på grunn av sitt livssyn. Brevet skulle leses opp i alle landets kirker. En av dem som virkelig satt sitt preg på den offentlige debatten var sokneprest Børre Knudsen fra Balsfjord. Da loven ble vedtatt skrev han brev til Kongen og lyste regjeringen i bann fra prekestolen og kalte abortloven «en himmelropende synd». Kvinnefronten reagerte med å lyse Børre Knudsen i bann. Inspirert av Martin Luthers velkjente motstand mot den katolske kirken, slo de opp sine *teser* på døra til Oslo Domkirke. En av tesene sa følgende:

Vi kvinner vil aldri finne oss i at retten til selvbestemt abort skal tas fra oss! Den som angriper denne retten, skal vite: Dere vil møte en storm! Vi skal sette himmel og jord i bevegelse for å forsvare vår rett. (Aanesen, 2018, s. 86).

Dette kan man si at Kvinnefronten har fulgt opp, da abortloven faktisk har fått stå så og si uendret siden 1978 (Elvebakken, 2001, s. 37). Det er interessant med tanke på hvor kontroversiell loven var den gang, hvor delt på midten Stortinget var i lovvedtaket og med tanke på det stadige presset til å enten liberalisere eller stramme inn loven. Det virket som at det ble et prinsipp at loven ikke skulle rokkes ved, helt ned til den minste ordlyden (Elvebakken, 2001, s. 39). Elvebakken skriver at «Kampen for selvbestemt abort hadde vært en svært viktig sak for kvinnebevegelsen, og det ble viktig å verne om loven, den skulle ikke røres (Elvebakken, 2001, s. 39). Jeg vil i kapittel 5 beskrive hvordan jeg vurderer Bonde Tusviks tekst som en av mange slike forsvarere av abortloven som Elvebakken her beskriver.

Selv om kvinnebevegelsen har forsvart abortloven sterkt, har de vist en sterk aversjon mot videreføringen av nemndene (Syse, 1993, s. 25). Mange kvinner delte negative opplevelser etter møte med nemndene, fra den første tiden etter at systemet ble innført på 60-tallet. Etter det har paroler som «Fjern abortnemndene» blitt et velkjent innslag i 8.mars tog, og det

argumenteres stadig for å fjerne ordningen. Senest på årets markering av kvinnekdagen holdt Kvinnefronten en appell om dette, og appellholder Cathrine Linn Kristiansen skre på Dagbladets nettsider følgende under overskriften *Abort er kvinners valg - fjern nemndene*:

Abortnemndene er en institusjon der beslutningsmyndigheten over kvinners kropp og reproduksjon fratas kvinner og plasseres hos en nemnd. Kvinner som må møte i nemnd sitter i praksis med lovens lange arm helt inn i livmora. (Kristiansen, 2020)

Denne skepsisen til abortnemnder er også gjenkjennbar i Bonde Tusviks innlegg. Som nevnt i tekstanalysen så kan formuleringen i overskriften tolkes som at abortnemndene har fått tildelt en slags «gudegitt» rolle om å åpne eller lukke kvinnenens morsliv. Hun skriver i innlegget at selv om folk i nemnder nok er «fine folk», så trenger ikke kvinner som allerede er i en vanskelig situasjon «å sitte og brette ut om psyke, økonomi eller andre sosiale forhold overfor en nemnd i tillegg».

4.3.3 Moral og seksuell frigjøring

Mot slutten av 1800-tallet kom ulike diskurser rundt kvinnelig seksualitet til uttrykk i litteratur og foredrag med ulike ideologiske og etiske forankringer (Skundberg, 2018). På tvers av disse både sekulære og kristne baserte diskursene, var det et utbredt syn på kvinnens seksualitet og kjønnsdrift som mer psykologisk og sjelelig enn kroppslig. Menneskets seksualitet derimot var sterk og instinktiv, og det ble derfor ikke stilt samme seksualmorske krav til menn og kvinner. Kvinnebevegelsen opplevde dette som en del av et større bilde der kvinner alltid kom dårlig ut.

Merethe Flatseth kobler motstanden som Møller møtte da hun foreslo selvbestemt abort i 1913, med meningsuniverset og språket som da definerte kvinnen og hennes seksualitet som ren eller skitten (Flatseth, 2003, s. 91). Møllers forslag om legalisert abort kan i følge Flatseth tolkes som opposisjon mot en moral knyttet til tanken om hvor all menneskelig handling har en konsekvens (Flatseth, 2003, s. 87). Ved å foreslå å fjerne konsekvensene av seksuelt samvær, rokket Møllers forslag ved denne tradisjonelle årsak-virkning-tenkningen (Flatseth, 2003, s. 89). Samtidig bryter legalisert abort med denne moralen ved at den tar kvinnelig seksualitet bort fra forplantningen og da også bort fra «den oversiktlige kontroll og etablerte orden» (Flatseth, 2003, s. 89). Uten denne orden vil kvinnens renhet ødelegges (Flatseth, 2003, s. 91). Der Møller påpekte sosiale og politisk skapte problemer som argumenter for å

legalisere abort, møtte hun ifølge Flatseth på motstand tuftet på argumenter om kvinners nytelsessyke og dårlig moral (Flatseth, 2003, s. 96).

I 1960 og 1970 årene snakker man om at det i den vestlige verden skjedde en «seksuell revolusjon» (Tønnesson, 2020). Dette sammenfaller med to særlige endringer fra 50-tallet og utover, med en ny offentlig åpenhet rundt seksualitet og økt tilgang til prevensjonsmidler. Samtidig ble seksualiteten liberalisert og individualisert, og har etter hvert også blitt sett på som en forutsetning for livskvalitet og en *rettighet* i den vestlige verden. Dette viser seg blant annet ved Helsedirektoratets formuleringer på informasjonssiden Zanzu.no, om seksuelle og reproduktive rettigheter, hvor de skriver at disse er «avledet fra menneskerettighetene» (Helsedirektoratet, 2020). På informasjonssiden opplyser Helsedirektoratet blant annet om retten til å bestemme om og hvordan man vil leve ut sin seksualitet, retten til å motta informasjon om og bruk av prevensjon, og også om retten til svangerskapsavbrudd. Også Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) koblet abort til menneskerettigheter i sin høringsuttalelse til KrFs nevnte forslag om endring av abortloven:

Kvinneres rett til selv å avgjøre om de vil ha barn, når de vil ha barn og hvor mange barn de ønsker er et viktig menneskerettighetsprinsipp. Etter Bufdirs faglige vurdering vil gjennomføring av foreliggende forslag om endringer i abortloven være i strid med Norges internasjonale menneskerettighetsforpliktelser (Bufdir, 2019).

Bonde Tusvik er altså ikke alene om å lene seg på en menneskerettighetsdiskurs i forsvaret av dagens abortlov. Ser man dette i lys av Logas teori rundt diskursiv makt, kan man si at en slik rettighetsdiskurs er bygget på et meningssystem som er vanskelig å argumentere mot, uten å selv fremstå i et negativt lys (Loga, 2003, s. 75). I teoridelen viste jeg til eksempelet om «godhetsdiskursen», og jeg vil her ser på rettighetsdiskursen på samme måte. Bonde Tusvik knytter dagens abortlov til sterke og positive begreper som menneskerettighet, frihet og bestemmelse over eget liv. Den som da ikke er enige i denne diskursen eller kritiserer den, vil da kunne regnes for å tilhøre dens motsetning: en som frarøver menneskerettigheter og kvinnens frihet og selvråderett. En slik diskursiv makt legger opp til at man ikke kan kritiseres, uten at kritikeren «regnes for å tilhøre dens motsetning» eller «blir stilt i den ondes ståsted» (Loga, 2003, s. 75).

4.3.4 Bioteknologi og ny politisk debatt

Både før og etter at abortloven kom, var det relativt stor enighet om at abort på bakgrunn av eugeniske forhold var uproblematisk og et rent medisinsk anliggende (Flatseth, 2009, s. 13). Da ultralyd og fostervannsprøver ble innført på 80-tallet var det for å følge med på svangerskapet, ikke for å undersøke fosteret. Diagnostisering av fosteret ble sett på som en del av svangerskapsomsorgen og selektiv abort fremstod som «et forebyggende tiltak av sykdom og lidelse», i de tilfellene hvor fosteret ble diagnostisert med alvorlig avvik.

Etter hvert åpnet teknologiutviklingen for nye muligheter for å både diagnostisere og behandle sykdom hos fosteret (Elvebakken, 2001, s. 42). På 90-tallet førte utviklingen i moderne medisin med seg nye juridiske, etiske og moralske spørsmål, særlig knyttet til muligheten for seleksjon av fostre. Det åpnet seg mer for å diskutere etiske problemstillinger knyttet til abort, ikke minst i takt med de stadige fremskritt innen bioteknologi. I denne sammenhengen knyttes bioteknologi-begrepet til den medisinske bruken av teknologien, hvor teknikkene har gitt ny kunnskap om friske og syke celler og kartlegging av genstruktur ved sykdommer (Vaaje-Kolstad, 2019). Dette bærer med seg mange etiske problemstillinger, for eksempel knyttet eggdonasjon, fosterdiagnostikk, og genmodifisering av menneskeembryoer (Bioteknologirådet, 2017).

Spørsmålet synes nå om loven kan forsvares ut fra en moralsk synsvinkel. Utviklingen medfører muligheter til å diagnostisere utviklingsavvik og derved også til å velge bort flere fostre allerede på et tidlig fosterstadium. (Syse, 1993, s. 319)

Selv om Arbeiderpartiet, som var alene i regjering i store deler av denne tiden, ikke ønsket å ta opp abortspørsmålet i det hele tatt, presset det seg ut fra dette frem en ny abortdebatt, blant annet ut fra diskusjoner i medisinske fagmiljøer (Elvebakken, 2001, s.42- 43). Samtidig var det ikke lenger kun medisinerne som uttalte seg om fosterdiagnostikk. Det kom også mer forskning på emnet ut fra samfunnsmessige og kulturelle perspektiver (Flatseth, 2009, s. 13). Tross dette økende kritiske blikket, ble det i Brundtland-regjeringens stortingsmelding om svangerskapsavbrudd i 1994, konkludert med at abortloven var så god at den ikke trengte endringer overhodet. Ut fra den politiske debatten knyttet til bioteknologi og da også selektiv abort, oppstod det en helt ny koalisjon: KrF, Sp og SV ville forby gentesting av embryoer før befruktning og forskning og medisinsk bruk av vev og organer fra aborterte fostre. På den andre siden støttet Ap seg til Høyre og Fremskrittspartiet.

Den nye koalisjonen fikk etterhvert med seg deler av Høyre i sin bekymring for de nye mulighetene for inngripen i de biologiske livsprosessene. Dette resulterte blant annet i boken «Abort. En debatt for nittiårene» med Kristin Clemet (Høyre), Kristin Halvorsen (SV) og Kristin Aase (KrF) som redaktører. I bokens forord legges det vekt på at det utradisjonelle samarbeidet mellom liberale, konservative, sosialister og kristendemokrater, bygger på et behov for «å finne ut hva som lader begrepet ‘menneskeverd’ når vi nå er i stand til å forutsi og sortere individer etter stadig sikrere livsformodninger» (Aase, Clemet & Halvorsen, 1996, s. 5). Videre løftes det frem at disse mulighetene må sees i sammenheng med noen sentrale verdier som samfunnet hviler på, som den svakes ukrenkelige rett i møte med det sterke eller de mange. Boka stiller spørsmål ved om alle nye valgmuligheter alltid er et gode. Kristin Clemet uttaler i boka blant annet at: «Jeg synes dagens politikk i alt for stor grad streber etter å gi oss problemfrie liv» (Aase, Clemet & Halvorsen, 1996, s. 10). Ifølge Clemet står en slik politikk i fare for å bli totalitær. Hun innrømmer at det likevel er hennes «menneskesyn» som er selve kjernen i engasjementet i denne verdidebatten: «kampen for menneskeverd og likeverd» og «å respektere ulikhet og tolererer det vi eventuelt ikke liker» (Aase, Clemet & Halvorsen, 1996, s. 10).

Det er interessant å se hvordan disse etiske dimensjonene er så og si fraværende i Bonde Tusviks innlegg. I kapittel 5 vil jeg se dette i lys av hvordan hun gjennom sine vinklinger og innramminger av budskapet i teksten, leder leseren til å tolke abortspørsmålet slik hun ønsker. Dette vil jeg og se i sammenheng med de stemmene og perspektivene hun ikke inkluderer i teksten.

4.3.5 Politiske posisjoner

I analysen av situasjonskonteksten kapittel 4.3, identifiserte jeg tre posisjoner som abortloven blir debattert ut fra. Jeg vil nå se på noen elementer som skiller disse posisjonene politisk, ut fra Stenvolls analyse av abortpolitikken på 90-tallet (Stenvoll, 1998). Stenvoll så blant annet på hvordan blind abort og selektiv abort ble debattert på Stortinget og hvilke verdier og standpunkter de dro veksler (Stenvoll, 1998, s. 89). Blind abort handler som tidligere nevnt om kvinnens generelle selvbestemmelsesrett og tilgang til abort, mens selektiv abort handler om abort på grunnlag av egenskaper hos fosteret, slik abortlovens paragraf 2c omtaler. Selektiv abort bærer derfor også med seg etiske spørsmål og dilemmaer knyttet til bioteknologi, som tidlig ultralyd og fosterdiagnostikk.

Stenvoll fremstiller Ap og KrF som de politiske ytterpunktene i abortsynet. Allerede på 70-tallet gikk KrF imot abort på kun arvemessig grunnlag, slik paragraf 2c åpner for. I KrF har argumentasjonen vært konstruert rundt en diskurs om fosterets verdi, som et individ med krav på egne rettigheter, og en problematisering rundt kvinnens reelle valgmulighet i abortsituasjonen. Dette er også godt synlig i KrFs politikk i dag, hvor de i partiprogrammet blant annet beskriver at «livet starter ved unnfangelsen», og at «ingen skal føle seg presset til å ta en abort» (KrF, 2020). Det er denne politiske argumentasjonen Bonde Tusvik angriper når hun mot slutten av innlegget stiller det ironiske spørsmålet: «Hvordan skal vi få bukt med dette grusomme som skjer, at kvinner av og til fjerner syke fostre?». Ap på sin side har argumentert for både fosterdiagnostikk og selvbestemt abort ut fra et helseperspektiv og et likhetsideal. Her har blind abort blitt fortolket gjennom diskursene likhet og selvstendighet, gjerne knyttet til hvordan lovgivningen vil fungere i praksis og hvordan man mest effektivt kan få ned aborttallene. Et sentralt premiss i partiets abortsyn at den gravide kvinnen er fri og selvstendig, og er den som best er i stand til å vurdere om hun har mulighet til å ta vare på et barn. Dette valget må hun få ta selv, uten å fordømmes (Stenvoll, 1998, s. 129). Dette samsvarer med kvinnebevegelsens diskurs, og som beskrevet i tekstanalysen i kapittel 4.1, så lener Bonde Tusvik seg her på de samme diskursene som Ap.

4.3.6 Diskurser i abortsakens fire faser

Denne analysen av kulturkonteksten har tatt for seg den historiske utviklingen av abortloven, i grove trekk. Jeg har også beskrevet noen av de sentrale diskursene og posisjonene som har preget debatten rundt abort og den norske lovgivningen rundt dette. Jeg vil til slutt oppsummere den historiske utviklingen og se på hvilke diskurser som har preget de ulike fasene. Dette gjør jeg ut fra Faircloughs prinsipp om at man først må identifisere tekstens hovedtematikk og særlige perspektiver, for å kunne si noen om de diskursene som preger den (Fairclough, 2003, s. 129). Jeg tar utgangspunkt i Stenvolls inndeling av den politiske debatten og abortlovgivningen fra 1900 til 1990 i fire faser (Stenvoll, 1998, s. 44).

1. Avkriminalisering av abort (fra statlig innblanding ved kriminalisering, til lovlig abort via nemnder bestående av leger)
2. Indikasjonsutvidelse (sosiale forhold godtatt som abortgrunnlag)
3. Kvinners selvbestemmelse (tilgang til abort frem til og med svangerskapsuke 12, uten å måtte søke nemnd)
4. Fosterdiagnostikk/selektiv abort (abort på grunnlag av fosterets egenskaper)

De tre første delene av aborthistorien handler om det Stenvoll kaller for *blind abort*, som handler om tilgang til abort uavhengig av sykdom eller arvemessige egenskaper hos fosteret. Den fjerde og siste delen handler om politisk debatt om tilgangen til fosterdiagnostikk og *selektiv abort* ut fra mistanke om fysiske avvik hos fosteret. Inndelingen viser også hvordan man i abortsaken har gått fra mye statlig innblanding (forbud mot abort), via legers myndighet (henvisninger og nemnder) og til høy grad av individualisering (selvbestemt abort) (Stenvoll, 1998, s. 44).

Diskursene som preger både Bonde Tusviks tekst og dagens abortpolitikk som helhet, er et resultat av over 100 år med offentlig kvinnekamp for legalisering av abort. Da Katti Anker Møller krevde selvbestemt abort for kvinner i 1913, var loven var preget av et syn på abort som drap. Dette baserte seg på en religiøs diskurs, med et kristent menneskesyn og en tydelig moral i De ti bud: «Du skal ikke drepe». Motstanden hun møtte da hun ville innføre selvbestemt abort, grunnet som beskrevet i noen moralske diskurser knyttet til kvinnens seksualitet og at menneskers handlinger må få konsekvenser.

Kravet om selvbestemt abort var en reaksjon på risikoen kvinner ble utsatt for, når de fikk utført illegale aborter. Det å få barn, særlig utenom ekteskapet, hadde i lang tid vært knyttet til store sosiale og økonomiske konsekvenser for kvinner. Dette var et resultat av både politiske og sosialt skapte rammer. Det å ta abort var også forbundet med stor helsefare, da mange oppsøkte ikke-fagfolk i sin desperasjon etter å avslutte sitt svangerskap. Den første tiden med abortkamp i Norge identifiserer jeg både helsediskurs, med fokus på vern av kvinners liv og helse, og en likestillingsdiskurs knyttet til frihet og tilgang til rettigheter.

Kampen for avkriminalisering av abort ledet frem til abortloven i 1960, som tillot abort på via å søke gjennom en legenemd (Syse, 1993, s. 25). Disse legenemdene tolket loven på svært ulike måter, og mange kvinner opplevde møtet med nemdene svært negativt og nedverdiggende. Denne forståelsen av nemnder viser seg i Bonde Tusviks tekst, hvor hun lener seg på en diskurs hvor det å møte i en nemnd beskrives som en stor og unødvendig belastning. Bonde Tusvik beskriver enda tydeligere sin holdning til abortnemdene i en kommentar til Dagbladet i forbindelse med lovendringen om fosterreduksjon i 2019: «Du hører at ordet NEMND hører fortida til, ikke framtida! May the lord open» (Dorholt, Pedersen & Røssland, 2019).

Den feministiske bølgen på 70-tallet gav og mer radikale utslag, som beskrevet i kapittel 2, hvor idéen om at samfunnet er bygget på et kjønnsmaktsystem som systematisk søker å dominere kvinner, festet seg. De mente også at det var i privatsfæren at undertrykkningen rammet hardest og sakene som ble løftet høyest frem var selvbestemt abort (Holst, 2009, s. 52). Kampen handlet om å endre den strukturelt kvinneundertrykkende organiseringen av samfunnet, ikke bare å at kvinner skulle få samme rettigheter og muligheter som menn. Denne diskursen preget også abortdebatten, hvor kampen for abort ble en kamp om kvinners selvråderett over egen kropp og seksualitet (Holst, 2009, s. 53). Denne diskursen blir særlig synlige når Bonde Tusvik i teksten sammenligner KrF og Høyres politikk og maktkamp, med handlingen og rollegalleriet i *The Handmaid's Tale*, hvor et religiøst patriarkat styrer samfunnet og kontrollerer kvinners reproduktive evner.

Etter hvert fikk kravet om selvbestemt abort stadig økende gjennomslag i opinionen (Syse, 1993, s. 25). Syse beskriver striden om selvbestemt abort på denne tiden som «en verdikamp om kvinnens bestemmelsesrett versus fosterets rettsvern». Det var altså to parallelle rettighetsdiskurser: kvinnens rett til å bestemme over egen kropp og fosterets rett til liv. Som beskrevet i kapittel 4.1 om abortpolitiske posisjoner, er disse to posisjonene fortsatt høyst til stede i dag og er også sterkt synlig i Bonde Tusvik.

Da selvbestemt abort ble innført i 1978, var det med knappest mulig flertall, og med vekt på at det var ønskelig å holde antall svangerskapsavbrudd så lavt som mulig. Bak dette lå en samfunnsansvars-diskurs, hvor man så det som samfunnets oppgave at færrest mulig havnet i en situasjon hvor de er i behov av å søke abort. Grensen ved uke 12 er også et resultat av en avveining mellom kvinnens rett til å bestemme over egen kropp og hensynet til fosteret, som i loven tillegges større hensyn jo lengre frem i utviklingen det er. Dette prinsippet har stått sterkt frem til i dag, selv om stadig flere politiske partier åpner opp for å utvide grensen til 18 uker.

Som nevnt har abortloven stått så og si uendret frem til reguleringen av fosterreduksjon i 2019. Jeg har i stor grad holdt denne debatten rundt denne endringen utenfor i denne analysen, selv om Bonde Tusvik nevner abort av «friske tvillingbarn» i sin tekst. Dette fordi lovendringen ikke møtte særlig motstand i opinionen, heller tvert om. Det kontroversielle med loven var ikke selve paragrafen som ble lagt til for å regulere tilgangen til fosterreduksjon, men at det faktisk ble gjennomslag for en endring av abortloven overhodet. Argumentene mot

fosterreduksjon og mot endring av paragraf 2c hadde opphav en diskurs hvor abortloven har blitt i et mål i seg selv. Kvinnebevegelsen har forsvart loven hardt, slik de lovte å gjøre etter at loven ble vedtatt i 1978. Jeg vil nå gå inn i analysens siste del, den konkluderende diskusjonen, hvor jeg ser nærmere på nettopp disse forsvarsdiskursene som også Bonde Tusviks innlegg tydelig lener seg på.

5 Konkluderende diskusjon

I problemstillingen stilte jeg spørsmål ved hvordan man kan forstå Bonde Tusviks innlegg som en representant for den feministiske stemmen i abortdebatten. Jeg stilte også spørsmål om innleggets meningspotensiale, med tanke på å påvirke den offentlige samtalen om abort. Gjennom nærlesning av teksten og å analysere den omkringliggende konteksten, har jeg påpekt sammenfallende sosiale praksiser i teksten og i den feministiske abortkampen. I denne analysens siste del tar jeg utgangspunkt i noen av disse funnene for å møte mine to forskningsspørsmål.

Som beskrevet i kapittel 2 er det store variasjoner i hva man legger i det å være feminist. En forståelse av begrepet handler om det å slutte seg til den politiske idétradisjonen som kalles feminisme (Holst, 2009, s. 12). En sentral feministisk idé handler om beskrivelsene om patriarkatet og en systematisk undertrykking av kvinner på et strukturelt nivå. I kapittel 2 knytter jeg ideologi til Faircloughs beskrivelse av begrepet, om hvordan representasjoner av verden bidrar til «å etablere og opprettholde maktrelasjoner, dominasjon og utnyttelse» (Skrede, 2017, s. 21). Dette kobles videre til diskurser, hvor Fairclough hevder at diskurser er ideologiske dersom de bidrar til å opprettholde eller utfordre slike maktrelasjoner. Jeg vil ut fra mine funn i denne analysen si at Bonde Tusvik lener seg på ideologiske diskurser som på den ene siden utfordrer makten, i denne situasjonen representert ved KrF og Høyre, men også bidrar til å opprettholde det dominerende synet på abortloven i Norge. Diskursene hun lener seg på sammenfaller også med den argumentasjonen som Arbeiderpartiet benytter når det gjelder tilgang til både blind og selektiv abort. Ut fra dette opplever jeg teksten som politisk, i den grad den også forsøker å mobilisere til motstand mot endring av loven, og mot Høyres inkludering av KrF i regjeringsmakten og forhandlinger om abortpolitikk.

Ifølge Hågvar vil det at vi konstruerer våre oppfatninger av virkeligheten gjennom diskurser, ofte innebære en kamp mellom diskursene om hvordan ulike fenomener skal forstås (Hågvar, 2007, s. 4). Når det gjelder abort preges denne meningskampen av at posisjonene i ytterkantene ikke bare baserer forståelsen på ulike diskurser, men også ulik ideologi. Jeg vil i denne diskusjonsdelen løfte frem noen dimensjoner fra diskursanalysen, som jeg opplever at samlet bidrar til å opprettholde den store avstanden mellom abortlovens forsvarere og dem som ønsker å endre loven. Ifølge Tveiten så støter saksinformasjon mot verdier når det gjelder politisk meningsdannelse (Tveiten, 2008, s. 7). Stenvoll trakk lignende konklusjoner ut fra

sine undersøkelser av den politiske abortdebatten på 90-tallet, hvor han konkluderte med at abortsaken i større grad enn andre politiske debatter preges av ideologi fremfor andre praktiske hensyn (Stenvoll, 1998, s. 12). Dette viser seg også i hvordan alle endringsforslag av loven har blitt avvist av Stortinget, da frem til lovreguleringen om fosterreduksjon i 2019. Selv forslag med bred utredning i forkant har blitt nedstemt, fordi man ikke har ønsket å risikere å svekke abortloven og kvinnens rettigheter.

5.1 En forsvarstekst

Ifølge Hågvar kan en god diskursanalyse vise hva som er doxa på ulike samfunnsområder (Hågvar, 2007, s. 20). I følge Tønnesson er det «avgjørende viktig å identifisere forholdet mellom en ytring og den virkelighet den henviser til», for å gi innsikt i hvilken konstruksjon av sannhet ytringen bidrar til (Tønnesson, 2013, s. 17-18). I denne analysen har jeg identifisert sentrale diskurser i Bonde Tusviks tekst og også i abortdebatten på et samfunnsmessig plan. Ut fra dette har jeg også sagt noe om hvilke antagelser, grunnsyn og ideologier som ligger til grunn for abortdiskursene. Jeg vil her argumentere for at deler av den feministiske abortdiskursen baserer seg på noen doxa som er koblet til en tid hvor abort var forbudt eller forbundet med nedverdiggende møter med abortnemnder.

I følge Hitching & Veum er alle ytringer «fylt med dialogiske overtoner fra andre ytringer som er blitt kommunisert» (Hitching & Veum, 2011, s. 26). Feministiske abortdiskurser kan sees på som responser til andre diskursordener i samtiden. Dette viser seg for eksempel i Bonde Tusviks motstand mot å ha et parti som KrF, som har et kristent verdisyn, i en maktposisjon i samfunnet. Denne aversjonen kan blant annet sees i sammenheng med en kraftig abortmotstand fra kirken da abortloven ble vedtatt og med religiøse gruppers demonstrasjoner mot abort på 1980-tallet. I analysen av kulturkonteksten trakk jeg også tråder mellom Bonde Tusviks syn på abortnemndene, og opplevelsene kvinner hadde med disse nemndene på 1960- og 1970- tallet.

Selv om den politiske debatten har skiftet karakter siden 1978, tolker jeg Bonde Tusviks tekst som et eksempel på hvordan den feministiske abortdiskursen fortsatt baserer seg på mer historiske diskurser enn de som er aktuelle i samtiden. Moderne teknologi og økt kunnskap om fosteret og svangerskapet har gjort debatten mer sammensatt (Stenvoll, 1998, s. 11). Der man i det første offentlige ordskiftet rundt abort hadde fokus på diskurser om moral, kvinnekamp og seksualitet, har det i de senere politiske debatter vært mer fokus på fosterets

status og etiske problemstillinger knyttet til bioteknologi. Stenvoll fremholder at det at fosteret nå er mer synlig og at man vet mer om menneskets genetiske materiale, gjør at fosteret fremstår mer som et lite, men selvstendig menneske. Dette igjen påvirker den offentlige samtalen rundt fosterpolitikken som helhet (Stenvoll, 1998, s. 12). At Bonde Tusvik i innlegget ikke tar for seg disse problemstillingene, men i stedet fokuserer på hvordan situasjonen oppleves for kvinnen, kan handle om at hun ikke anerkjenner argumentet om fosterets rettsvern som en innvending mot selektiv abort. At hun skriver at abort burde være en menneskerett og ikke diskuteres politisk overhodet, er med og forsterker denne fortolkningen.

Ifølge Stenvoll rettferdiggjør KrF sin abortmotstand blant annet ut fra fosterets individuelle rett til liv, uavhengig om det er sykt eller friskt (Stenvoll, 1998, s. 170). De er også motstandere av en gradering av fosterets verdi ut fra hvor gammelt det er i mors liv. KrFs restriktive syn på abort rettferdiggjøres i mindre grad av kristen moral og holdninger til seksualitet og samliv enn for 20 år siden. Stenvoll mener dette sannsynligvis skyldes utviklingen fra et religiøst homogent samfunn til et mer verdipluralistisk samfunn (Stenvoll, 1998, s. 170). Dette viser seg tydelig i en uttalelse fra biskopene i Den norske kirke fra 2019, hvor de beklager kirkens tidligere rolle i kampen mot abort og inviterer til dialog om de vanskelige etiske spørsmålene (Bispemøtet, 2019). Biskopene skriver blant annet at kirken erkjenner at de «i liten grad har tatt inn over seg den situasjonen som mange gravide kvinner har stått i». Videre skriver de at «Et samfunn med legal adgang til abort er et bedre samfunn enn et samfunn uten slik adgang». Selv om denne uttalelsen ble publisert et halvt år etter Bonde Tusviks aktuelle innlegg, representerer det et abortsyn som allerede var utbredt i Den norske kirke. Når det er sagt så består KrF også av politikere og velgere med et mer restriktivt abortsyn enn det Bispemøtet hevder. Likevel vil jeg si at Bonde Tusvik legger til grunn en forståelse av KrF som bygger på en mer «utdatert» versjon av partiet og deres argumentasjon mot abort. Dette blir særlig synlig når hun i starten av innlegget sammenligner KrF med makteliten i Gilead og knytter partiets motiver til religiøs makt.

I kapittel 4.2 koblet jeg tekstens stil til slagord i et demonstrasjonstog. Teksten appellerer også til følelsene, når hun beskriver hvor krevende det kan være å få beskjed om at fosteret i magen har en alvorlig sykdom, og man må ta stilling til om man er i stand til å ta imot barnet. Teksten har også en fryktappell, ved at Bonde Tusvik advarer mot et samfunn hvor kvinner mister sin frihet og må dra ut av landet for å bestemme over eget liv. Sammen med en hyppig

bruk av retoriske språklige utsmykninger som overdrivelser, figurer og troper, gir det en opplevelse av at teksten har en sterk patos-appell. Dette er med og forsterker opplevelsen av teksten som en kraftig forsvarstekst av abortloven. Den trer dermed inn i en lang rekke av forsvarstekster fra kvinnebevegelsen, som har vernet om abortloven i over 40 år. I bind 2 av boka *Norske kvinners liv og kamp* (2018), skriver Bodil Chr. Erichsen om bakgrunnen for den stadig aktuelle oppfordringen om å verne abortloven mot endring:

Tilårskomne feminister har i senere år oppfordret de unge til å ta godt vare på abortloven. Den er ingen selvfølge. Debatten har blusset opp igjen med jevne mellomrom, heftigst da de avsatte prestene Ludvig Nessa og Børre Knutsen aksjonerte på slutten av 1980-tallet. Slike protester ser ikke ut til å ha stor effekt, verken på politikere eller opinionen. Mindre regelendringer som i praksis gjør det vanskeligere for kvinner å få abort, er et større problem. Det skjer i hele den vestlige verden. Det enkelte forslag kan virke uskyldig, men det er abortmotstandere som står bak - som regel kristne. De har en klar agenda. (Erichsen, 2018, s. 196)

Dette sammenfaller med det jeg i kapittel 4.2 tolker det som at Bonde Tusvik ikke helt tror på KrF, når de sier at det kun «handler om de små hullene vi har i paragraf 2c» (Tusvik, 2019). Tekstens kraftige forsvar av loven bærer preg av en diskurs hvor de minste forslag til lovendring, særlig fra de med kristent livssyn, er et angrep på selvbestemt abort og dermed også kvinners selvråderett.

5.2 Stumme aktører

Bonde Tusvik representerer i teksten en sentral stemme i abortdebatten: de som ikke ønsker innskrenkninger i abortloven og forsvaret den med tydelighet og kraft. KrF har også en sentral rolle og representerer en «sisteskanse» for et restriktivt abortsyn i Norge, bygget på et kristent livssyn. Høyre har en annen sentral rolle i teksten, som representerer en mer pragmatisk holdning til abortloven, ved at de er villig til å diskutere endringer i abortloven. Som nevnt gjennom flere eksempler i analysen, gjengir ikke Bonde Tusvik de andres posisjoners holdninger eller handlinger, uten bruk av språklige utsmykninger eller i sammenligning med deres tildelte roller fra *The Handmaid's Tale*. Selv om de vies mye oppmerksomhet og tillegges en rekke meninger, så henviser hun ikke til deres egne uttalelser om saken. Ut fra

dette vil jeg si at deres reelle stemmer utelates i teksten, til fordel for Bonde Tusviks gjenfortelling og versjon av virkeligheten.

Bonde Tusvik viser heller ikke til vurderinger fra fagpersoner som leger, forskere eller andre med kompetanse innen for eksempel etikk eller samfunnsmedisin. Disse vil kunne gi noen vurderinger om hva som vil være effekten av de foreslåtte lovendringene. Dette er kompetanse som politikere og forvaltning benytter seg av i lovutredninger, og som kan være med å påvirke det politiske utfallet i saker som omhandler abortlovgivning.

Selvstendighetsargumentet om kvinnens frihet og evne til å ta selvstendige valg, tar ikke hensyn til at det finnes en mannlig part i abortspørsmål. Historisk sett har det å bære frem barn gitt størst konsekvenser for kvinnen både på et helsemessig og et sosialt plan. Særlig med tanke på deltakelse i arbeidslivet, og dermed også økonomi og selvstendighet. Likevel blir fraværet av fars medbestemmelsesrett i abortloven jevnlig løftet frem politisk (Stenvoll, 1998, s. 180). Dette fraværet gjenspeiler seg også i Bonde Tusviks innlegg, ved at hun ikke omtaler faren som aktør i abortspørsmålet overhodet, og på den måten tar det «for gitt» at dette kun er et kvinnepolitisk spørsmål.

En sentral aktør i argumentasjonen mot selektiv abort, er fosteret som aborteres bort på grunn av potensielt alvorlig sykdom. Tusvik tar de hun omtaler som «alvorlig syke barn» i forsvar, når det gjelder tilgang til tjenester som kan komme dem til gode, som fysioterapi og spesialskoler. Ellers forholder hun seg hovedsakelig til diskursen rundt et sorteringssamfunn ut fra den abortsøkende kvinnens ståsted. En sentral stemme som også utelates i denne sammenheng er mennesker med diagnoser som ofte danner grunnlag for en abort ut fra paragraf 2c. Som nevnt i analysen av situasjonskonteksten i kapittel 4.1, så er Marte Wexelsen Goksøyr en tydelig representant her. I en tv-sendt tale i forbindelse med åpningen av Grunnlovsjubileet i 2014, sa hun følgende:

Vi har teknologi til å oppdage at barn har Downs syndrom før de blir født. Det resulterer i at nærmere nitti prosent av norske kvinner som får påvist Downs syndrom hos fosteret, tar abort. Igjen må jeg spørre: Hører vi ikke til? [...] Er det noen mennesker som er mer ønsket og verdifulle enn andre? (Goksøyr, 2014)

Til tross for at denne problemstillingen rundt menneskeverd og opplevelse av diskriminering var helt sentral i den umiddelbare konteksten rundt teksten, inkluderer ikke Bonde Tusvik denne stemmen i sitt debattinnlegg.

5.3 Medias logikk

Hjarvard stiller spørsmål om hvilke konsekvenser og effekter det har at samfunnet og kulturen vi lever i stadig mer preges av medialisering. Som beskrevet i kapittel 2, handler medialisering om hvordan en gitt aktivitets form og innhold, i økende grad preges av en medieskapt logikk (Hjarvard, 2009, s. 14). Kjønnsforsker Siri Øyslebø Sørensen beskriver hvordan autoritet, overbevisning og forestillinger om makt skapes i en medialisert offentlighet, «ut fra medielogikkens normer om klare og effektive budskap, mer enn reflekterende og deliberative resonnement» (Øyslebø, 2014, s. 5). Jeg vil her se på abortsaken i sammenheng med hvordan offentlig mening i dag påvirkes av en medieskapt logikk. I abortsaken hadde det vært interessant å lese forskning på hvordan de ulike holdningene til abort har blitt fremstilt gjennom de siste 40 årene. med fanatiske, grupper. Dette inntrykket underbygges også i hvordan Bonde Tusviks beskriver sine meningsmotstandere i teksten.

«Hvor får vi disse meningene fra?» spør Oddgeir Tveiten, som også er sitert i kapittel 2 (Tveiten, 2009, s. 7). Han følger opp med å beskrive at noen meninger har vi med oss som grunnleggende verdier fra barndommen. Noen tar vi til oss gjennom sosiale fellesskap og noen meninger har vi fordi vi har latt oss overbevise. «Noen meninger tar vi for gitt, mens andre er helt uaktuelle å ha annet enn motmeninger til» skriver han videre. Dette tolker jeg som svært aktuelt i abortdebatten. Media dekket den offentlige kampen mellom kvinnebevegelsen og abortmotstanderne Ludvig Nessa og Børre Knudsen tungt på 90-tallet. Selv om det i dag er en liten gruppe med stort sett godt voksne mennesker som følger Nessa i hans årlige demonstrasjoner mot abortloven, vies de stadig oppmerksomhet når abortsaken dekkes i media. Senest i TV2-programmet *Norge bak fasaden* sin episode om abort, hvor Nessa får mye plass i programmet (Amble, 2020). Nessas retorikk og visuelle virkemidler kan oppleves som harde, provoserende og støtende, og han knytter retorikken til kristendommen ved å ikle seg prestekjolen når han skal fremføre sitt budskap. For en som er vokst opp med selvbestemt abort som en selvfølgelig og nødvendig kvinneverettighet, og i stor grad omgis av mennesker med samme mening, vil slike jevnlig fremstillinger av abortmotstand i media kunne påvirke oppfatningen av hva det vil si å være kritisk til dagens abortlov. I tillegg

gjentas diskursen hvor abortloven blir et mål i seg selv, og alle endringsforslag av den er et angrep på kvinnens rettigheter, i ulike medietekster. Dermed kan selv de som ikke ønsker å fjerne, men endre abortloven for å styrke fosterets rettsvern, fort havne i samme «bås» som abortmotstandere som kan oppleves som mer ekstreme. Når Bonde Tusvik sammenligner KrF med en sekt som vil ta fra kvinner deres frihet, konstitueres denne koblingen mellom å ønske endringer i abortloven og religiøs fanatisme.

5.4 Innramming av mening

Språket brukes som våpen og virkemiddel for å vinne virkelighetsforståelsen på det abortpolitiske feltet (Flatseth, 2009, s. 48-49). I analysen av kulturkonteksten knyttet jeg det at Bonde Tusviks lener seg på en rettighetsdiskurs, til diskursiv makt. Det handler kort oppsummert om å velge et språk som har en bestemt mening og egne spilleregler for hva som er legitimt å si (Loga, 2003, s. 63). Jeg beskrev og hvordan en slik diskursiv makt setter noen rammer rundt meningen, som gjør at de som kritiserer diskursen vil kunne fremstå i et negativt lys. Som nevnt preges også Bonde Tusviks tekst av en sterk patos-appell. Selv om dette er anerkjent som en relevant og akseptabel måte å appellere til og overbevise mennesker på, så kan emosjoner også forhindre at tilhørerne aktivt søker sannheten (Kjeldsen, 2009, s. 310-311). Det samme gjelder retoriske budskap som fremstilles som drama, som jeg i tekstanalysen satte fokus på ved å analysere tekstens referanser til *The Handmaid's Tale* ut fra Burkes pentade. En slik måte å fremstille et budskap på bringer inn leseren som en aktør i fremstillingen. Dette kan bringe deres «distanserte kritiske apparat ut av balanse» mener Kjeldsen (Kjeldsen, 2009, s. 236). Denne måten å innramme sitt budskap på, hvor leseren inviteres til å identifisere seg med aktører i teksten på en utvalgt måte, er også svært virkningsfullt i et populærjournalistisk perspektiv. Dette kan minne om det Sigurd Allerns beskriver om medierammer eller tolkningsrammer, som bidrar til å organisere verden så den blir mer forståelig for leseren (Allern, 2001, s. 24). Ved å beskrive hendelsen på KrFs ekstraordinære landsmøte som en hendelse fra *The Handmaid's Tale*, etablerer Bonde Tusvik ikke bare et felles sted hvor hun kan hente referanser og argumenter fra. Hun setter også noen rammer for hvordan hendelsen kan forstås, som hjelper leseren til å tolke en kompleks politisk situasjon.

Denne måten å vinkle hendelser, handlinger og holdninger på, kan og sees i lys av Robert Entmans teori om framing (Entman, 1993, s. 52-53). Ved å fremheve utvalgte sider av en sak,

ledes mottakeren mot en bestemt forståelse av den. Dette gir større mulighet for at mottakeren forstår saken slik budskapets avsender ønsker. Bonde Tusviks vinkling i de to første avsnittene i teksten leder leseren i en tydelig retning: KrFs endringsforslag og mulige regjeringsmakt innebærer at kvinner står i fare for å miste sin selvråderett og frihet. Ved å unngå å inkludere stemmer som kan være med å belyse saken fra andre perspektiver, forsterkes budskapet ytterligere. Ifølge Tveiten kan fraværet av informasjon og selve tonen som den politiske kommunikasjonen har i media og andre steder, i seg selv være meningsskapende (Tveiten, 2008, s.7).

Bonde Tusviks omtaler og gir stemme til sine meningsmotstander, ved å tildele dem usympatiske roller og gjengi deres meninger gjennom overdrivelser og til dels usaklig argumentasjon. Dette kan bidra til å skape en distanse mellom leseren og Bonde Tusviks meningsmotstandere i KrF og regjeringspartiene, og ikke minst bidra til å svekke deres etos. Ifølge Ims et al., så skal det i politisk argumentasjon ideelt sett «være argumentene som teller, ikke hvem som fremfører dem (Ims et al, 2007, s. 220). Jeg har argumentert for å forstå teksten i en satire-genre og i lys av Bonde Tusviks velkjente stil som komiker. Dette «frikjøper» teksten fra å vurderes under samme presseetiske kriterier som andre typer tekstene som publiseres i Dagsavisen. Fra et ytringsfrihetsperspektiv ligger det en forventning om at man skal tåle at satiriske tekster skal kunne refse maktpersoner og kritisere samfunnsforhold uten å møte sanksjoner (Jortveit, 2019). På den måten kan en retor som opererer i satire-genren svekke motstanderens etos, gjennom for eksempel latterliggjøring og usaklig argumentasjon, uten å selv risikere å miste troverdigheten.

Selv om leseren av Bonde Tusviks tekst ledes inn mot en bestemt mening og virkelighetsforståelse på flere måter, betyr ikke det at budskapet mottas slik Bonde Tusvik ønsker. Kjeldsen påpeker hvordan vår forståelseshorisont og forforståelse er avgjørende for vår tolkning av retoriske ytringer (Kjeldsen, 2009, s. 331). Denne forforståelsen innebærer også en vurdering av retorens innledende og tolker teksten. Hvis budskapet skiller seg mye fra mottagerens forventningshorisont og holdning, er det stor risiko for at budskapet avvises. «Talerens makt er stor, men mottagerens er større» (Kjeldsen, 2009, s. 331). I hvilken grad man har et negativt eller positivt inntrykk av Bonde Tusvik i forkant av tekstlesingen, vil med andre ord påvirke hvordan man mottar teksten. Hvis man i tillegg ikke anerkjenner diskursene eller ideologien som Bonde Tusvik lener seg på, er sjansen for overbevisning enda mindre. I motsatt ende kan man si at tekstens virkemidler og vinklinger kan bidra til sterk mobilisering

og sympati blant de som støtter hennes holdning til abort, og som opplever at stilen som preger teksten er en passende respons på sakens innhold og viktighet.

5.5 Dialektikk som løsning?

Jeg vil avslutningsvis drøfte hvordan den offentlige samtalen om abort kan bli mer konstruktiv og mindre preget av polariserte meninger, ut fra funn i denne kritiske diskursanalysen. Vår meningsdannelse i abortpolitiske spørsmål står også i et forhold til dialektikk, det vil si gjennom motsetningenes kamp om hva som skal være allment godkjente oppfatninger (Moxnes, 1999; Stølen, 2019). I kapittel 2 sammenlignet jeg abortdebatten med homofilidebatten i Den norske kirke, ved at begge saker preges av aktører som står langt fra hverandre i tro og verdier. Her trekker Moxnes frem hvordan hegemoni-begrepet kan forstås som en mer skjult form for makt, når det gjelder påvirkning av mening og verdier. Flatseth kobler dette videre til de diskursive kampene i abortdebattene på Stortinget (Flatseth, 2009, s. 48). Her handler det ikke om å overbevise de andre politikerne, da de er klar over hvilke syn andre representerer i abortsaken. Talene i stortingssalen kan dermed mer sees på som taler til velgere og media, som en representasjon av partiets holdning. Jeg tolker Bonde Tusviks innlegg på denne måten at hun ikke forsøker å overbevise sine meningsmotstandere. Særlig fordi hun ikke gjør en innsats for å møte dem på «et felles sted» hvor en slik overbevisning kan skje. Tvert imot så latterliggjør hun meningsmotstanderne og deres meninger gjennom overdrivelser og forenklinger. Jeg knytter dermed Bonde Tusviks innlegg til en kamp om å opprettholde den feministiske abortdiskursens dominerende stilling i den allmenne meningen. Det er her kritisk diskursanalyse kommer inn, når det handler om å undersøke hvordan språket og tekster brukes for å produsere makt og dominans på samfunnsnivå (Hitching & Veum, 2011, s. 23). Dette handler ikke bare om makt som undertrykker og dominerer i negativ forstand, men også de mer usynlige maktstrukturene (Skrede, 2017, s. 28). Samtidig løfter Fairclough frem det å kunne si noe om hvordan man kan eliminere de uheldige effektene som produseres i samfunnet, som et mål for den kritiske diskursanalysen (Skrede, 2017, s. 39). Jeg vil derfor nå mot slutten av denne konkluderende diskusjonen, løfte frem noen måter å møte det jeg vurderer som en negativ effekt av å føre en slik retorikk og stil som Bonde Tusvik gjør i sitt bidrag til abortdebatten.

Først vil jeg beskrive hva jeg tolker som en negativ effekt i denne sammenheng. Jeg har beskrevet hvordan Bonde Tusvik utøver en diskursiv makt over sine meningsmotstandere i

KrF og Høyre. Blant annet ved å tillegge dem usympatiske egenskaper og holdninger, ved å lene seg på diskurser som er vanskelig å argumentere mot uten å stille seg selv i et dårlig lys og ved å utelate sentrale stemmer som kan utfordre hennes mening og vinkling. Jeg vil dermed si at hun i sin tekst bidrar til å polarisere debatten eller opprettholde en etablert avstand mellom de ulike posisjonene. Dette vurderer jeg også som et forsøk på å «lukke» debatten, ved at hun ikke inviterer til dialog. Denne oppfatningen blir særlig tydelig når hun skriver at hun ikke ønsker at abort skal være et politisk tema overhodet.

Jeg vil her trekke inn offentlighetsprinsippet som en motpol til en slik måte å møte ulikhet på. Selv om dette prinsippet i utgangspunktet knyttes til den offentlige forvaltningen, bygger det på at åpenhet og tilgang til informasjon er viktig for at innbyggerne kan følge med på at samfunnsmakten forvaltes på en god måte (Hauger, 2009). Jeg vil ta med meg dette prinsippet også inn i abortdebatten, ved at jeg vurderer det å kunne ha en åpen og fri debatt om abort som en positiv del av et demokrati. Dette knytter seg ikke først og fremst til ytringsfriheten, da det ikke er ulovlig å være mot selvbestemt abort i Norge. Det handler først og fremst om vilkårene rundt debatten, hvor man bør kunne stille kritiske spørsmål til abortloven uten å stå i fare for å bli utsatt for usaklig argumentasjon som personangrep og tendensiøse gjengivelser. I et debattinnlegg i Aftenposten tar filosof Henrik Syse til orde for en mer nyansert abortdebatt, slik han mener den var for 15 år siden (H. Syse, 2019). Han satt i det som da het Bioteknologinemda og forteller at han opplevde at mange fra den politiske høyre- og venstresiden da «var forenet i en forsiktig og prøvende holdning». Det var ikke snakk om å røre retten til selvbestemt abort, blant annet fordi oppslutning om loven var så høy, men om å møte de vanskelige spørsmålene knyttet til det å kunne velge hvilke barn og hvilke egenskaper man vil at de skal ha. Syse stiller spørsmål ved at KrF blir skjelt ut og kalt bakstreverske og kvinnefiendtlige, når det er partiet som i størst grad har flyttet seg fra skanse til skanse, og som i dag bærer noe av skepsisen som flere partier delte for 15-20 år siden. «Abortloven tåler spørsmål. Vi må møte dilemmaene med ydmykhet» hevder han (H. Syse, 2019).

I en kommentar i Dagbladet på nett, uttrykker Eivor Andersen Oftestad fra MF Vitenskapelig høgskole og Morten Magelssen og Jan Helge Solbakk fra Senter for medisinsk etikk, lignende betraktninger rundt de to lovendringsforslagene som ble diskutert høsten 2018 om fosterreduksjon og paragraf 2c:

De to åpenbare svakhetene i dagens lov som vi har pekt på, svekker abortlovens troverdighet og robusthet som nasjonalt kompromiss. Det er all grunn til å diskutere dette på et saklig grunnlag. (Magelssen, Oftestad, & Solbakk, 2018)

Helt avslutningsvis vil jeg gjengi et sitat fra Janne Amble i det tidligere nevnte TV2-programmet *Norge bak fasaden*. I programmet inkluderes mange stemmer og posisjoner, som får forklare sine holdninger gjennom god dialog. Amble følger ei ung dame gjennom en abortprosess, snakker med en lege som utfører aborter og kvinnesakskvinner som kjempet for selvbestemt abort på 70-tallet. Som nevnt så får abortmotstander Ludvig Nessa mye plass, men også han får lov til å forklare hva som ligger bak hans engasjement. Amble etablerer også en god og respektfull dialog med Maria Selbekk i Menneskeverd, som er en organisasjon med en agenda om å øke fosterets rettsvern i loven. I forkant av deres første møte deler Amble med kamera at hun ikke har møtt noen som er mot abort før. I møte med Selbekk forteller hun også at hun ofte har blitt sint på abortmotstand, fordi hun har opplevd tonen som respektløs og dømmende overfor kvinner som henne selv, som har fått utført abort. Dette sinnet kjenner hun derimot ikke på i møte med Selbekk, noe hun selv uttrykker at hun er overrasket over. Dette fordi at hun opplever at Selbekk er uenig på en respektfull måte. Amble avslutter programmet med en appell til dialog, ut fra erfaringene hun har hatt i møte med ulike stemmer i abortsaken. Jeg vil la denne oppfordringen stå som en oppsummering av denne analysen og som en oppfordring til en mer åpen dialog mellom ulike abortsyn:

Etter alle disse møtene, har det blitt klarere for meg hvorfor abortdebatten er så polarisert og preges av så sterke virkemidler. For når begge sider mener at de kjemper en kamp om liv og død, er det ikke så lett å ta seg tid til å lytte til meningsmotstanderne sine. Men kanskje er det nettopp det som burde bli lovpålagt: Å snakke sammen og høre på hverandre, før vi skriker og sender trusselbrev. Kanskje er det det som skal til for at man forstår hverandre bedre (Amble, 2019).

Litteraturliste

- Aanesen, E. (Red.). (2018). *Vi var mange. Kvinneaktivister fra 70-tallet forteller*. Oslo: Forlaget Oktober.
- Aase, K., Clemet, K. & Halvorsen, K. (Red.). (1996). *Abort. En debatt for nittiårene*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Abortloven. (1976). Lov om svangerskapsavbrudd (LOV-1975-06-13-50). Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1975-06-13-50>
- Abortloven. (2019). Lov om svangerskapsavbrudd (LOV-1975-06-13-50). Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1975-06-13-50>
- Aftenposten. (2017, 7. april). Sigrid Bonde Tusvik: «Folk tåler ingenting lenger». Hentet fra <https://www.aftenposten.no/amagasinet/i/moA6v/sigrid-bonde-tusvik-folk-taaler-ingen-ting-lenger>
- Aftenposten. (2018, 3. november). SV: Ikke flertall for endring av abortloven. Hentet fra <https://www.aftenposten.no/norge/politikk/i/p62aGw/sv-ikke-flertall-for-endring-av-abortloven>
- Allern, S. (2001). Kildene og mediemakten. I M. Eide (red.): *Til dagsorden: Journalistikk, makt og demokrati*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Amble, J. (Programleder). 6. januar, 2020. *Det vanskelige valget. Norge bak fasaden*. Hentet fra <https://sumo.tv2.no/programmer/fakta/norge-bak-fasaden>
- Alver, B. G. & Øyen, Ø. (1997). *Forskningsetikk i forskerhverdag: vurderinger og praksis*. Oslo: Tano Aschehoug
- Arbeiderpartiet. (u.å.). *Abort*. Hentet den 20. november, 2020 fra <https://www.arbeiderpartiet.no/politikken/abort/>
- Askheim, O.P. (2017). Brukermedvirkningsdiskurser i den norske velferdspolitikken. I *Tidsskrift for velferdsforskning* 20(2), 134-149. <https://doi.org/10.18261/issn.2464-3076-2017-02-03>
- Aspeli, I. (1. august, 2018). Protesterer ikledd kostymer fra «The Handmaid's Tale». VG. Hentet fra <https://www.vg.no/nyheter/utenriks/i/BJXGkg/protesterer-ikledd-kostymer-fra-the-handmaids-tale>
- Atwood, M. (2020). Biography. Hentet 15. november fra <http://margaretatwood.ca/biography>

Atwood, M. (10. mars, 2017). Margaret Atwood on What 'The Handmaid's Tale' Means in the Age of Trump. *New York Times*. Hentet fra

https://www.nytimes.com/2017/03/10/books/review/margaret-atwood-handmaids-tale-age-of-trump.html?mcubz=0&_r=0

Berge, K. L. (2003). Hvor er makten i teksten? I Berge, K. L., Meyer, S. & Trippestad, T. A. (Red.), *Maktens tekster*, (s. 24-41). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.

Bioteknologirådet. (2017, 24. mai). *Etisk argumentasjon*. Hentet fra

<https://www.bioteknologiradet.no/temaer/etisk-argumentasjon>

Bispemøtet. (15. februar, 2019). Samtalen om abort - et bidrag fra Bispemøtet. *Den norske kirke*. Hentet fra <https://kirken.no/nb-NO/om-kirken/aktuelt/samtalen-om-abort--et-bidrag-fra-bispemotet/>

Bodahl, A. (5.april, 2019). Selvbestemt abort: 18 uker selvbestemt abort er en dårlig idé, mener Jordmorforbundet. *FriFagbevegelse*. Hentet fra

<https://frifagbevegelse.no/nyheter/18-uker-selvbestemt-abort-er-en-darlig-id-mener-jordmorforbundet-6.158.621950.f1261cc85c>

Bratberg, Ø. (2017). *Tekstanalyse for samfunnsvitere*. Oslo: Cappelen Damm.

Bruzelius, K. M. (2020). Abortnemd – gammeldags og kvinnefiendtlig. I *Lov og Rett* 59(3), 127-128. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-3061-2020-03-01>

Dagsavisen. (8.november, 2018). Facebook-innlegg. Hentet fra

<https://www.facebook.com/Dagsavisen/posts/2141969405834588>

Dagsavisen. (2. januar, 2019). *2018s 40 mest leste meninger i Dagsavisen*. Hentet fra <https://www.dagsavisen.no/nyheter/innenriks/2018s-40-mest-leste-meninger-i-dagsavisen-1.1255189>

Danielsen, H. (2013). *Da det personlige ble politisk. Den nye kvinne- og mannsbevegelsen på 1970-tallet*. Oslo: Scandinavian Academic Press/Spartacus forlag

Dommerud, T. (19. februar, 2019). Nei til tvillingabort, med få unntak. *Aftenposten*. Hentet fra <https://www.aftenposten.no/norge/i/0ERwVg/nei-til-tvillingabort-med-faa-unntak>

Dorholt, I., Pedersen, R. & Røssland, V. H. (17. juni, 2019). Innstrammingene i abortloven: - Skummelt og forferdelig urettferdig. *Dagbladet*. Hentet fra

<https://www.dagbladet.no/kjendis/skummelt-og-forferdelig-urettferdig/71189079>

Entman, R. M. (1993). Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm. I *Journal of Communication* 43(4), 51 -58. <https://doi.org/10.1177/1464884910367587>

Entertainment Weekly. (14. juli, 2017). Emma Watson interviews Margaret Atwood about *The Handmaid's Tale*. Hentet fra <http://ew.com/books/2017/07/14/emma-watson-interviews-margaret-atwood-handmaids-tale/2/>

Erichsen, B.C. (2017). *Norske kvinners liv og kamp. 1850-2000*. Oslo: Res Publica.

Elvebakken, K. T. (2001). *Makt- og demokratiutredningen (1998-2003): Abortpolitikken utfordringer*. (Rapportserien nr. 35/2001). Oslo: Unipub.

Fairclough, N. (2001). The dialectics of discourse. *Textus*, XIV(2), 231-242. Hentet fra <http://www.sfu.ca/cmns/courses/2012/801/1-Readings/Fairclough%20Dialectics%20of%20Discourse%20Analysis.pdf>

Fairclough, N. (2003). *Analysing Discourse. Textual analysis for social research*. London: Routledge.

Fairclough, N. (2009). *Language, reality and power*. Hentet fra https://www.academia.edu/3809602/Language_reality_and_power_2009_email_work_card=thumbnail

Fairclough, N. (2012). *Critical Discourse Analysis*. Hentet fra https://www.academia.edu/3791325/Critical_discourse_analysis_2012

Fairclough, N. (2014). *What is CDA? Language and Power twenty five years on*. Hentet fra https://www.academia.edu/8429277/What_is_CDA_Language_and_Power_twenty-five_years_on

Federl, M. & Eftedal, C.I. (22. juni, 2020). Ironi og sarkasme. *NDLA*. Hentet fra https://ndla.no/nb/subjects/subject:19/topic:1:195257/topic:1:2845/resource:1:1794?filter_s=urn:filter:f4581340-52f1-435d-8f99-d5de4e123f70

Flatseth, M. (2003). Metaforenes makt. I Berge, K. L., Meyer, S. & Trippestad, T. A. (Red.), *Maktens tekster*, (s. 82-106). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.

Flatseth, M. (2009). *Førende forestillinger i fosterpolitikken: En metafor- og diskursanalyse av hvordan kvinne, foster og abort blir konstituert i stortingsdebatter om abort og fosterdiagnostikk* (Doktoravhandling, Universitetet i Bergen). Hentet fra: http://bora.uib.no/bitstream/handle/1956/3430/Dr.thesis_Merethe_Flatseth.pdf?sequence=1&isAllowed=y

FN-sambandet. (2019a, 5. september). *Menneskerettigheter*. Hentet fra <https://www.fn.no/tema/menneskerettigheter/menneskerettigheter>

FN-sambandet. (2019b, 17. juni). *Kvinnekonvensjonen*. Hentet fra <https://www.fn.no/om-fn/avtaler/menneskerettigheter/kvinnekonvensjonen>

Folkehelseinstituttet. (2015, 27. november). *Downs syndrom*. Hentet fra <https://www.fhi.no/fp/psyiskhelse/psyisk-helse-barn-unge/fakta-om-down-syndrom>

Franzen, V. & Schofield, D. (2018). Mellom medier, skole og hverdagsliv: Mediepedagogikk som forskningsfelt. I V. Franzen & D. Schofield (Red), *Mediepedagogikk og mediekompetanse. Danning og læring i en ny mediekultur* (s. 21-46). Bergen: Fagbokforlaget.

Føllestad D. & Walløe, L. (2000). *Argumentasjonsteori, språk og vitenskapsfilosofi*. Oslo: Universitetsforlaget.

Goksøyr, M. W. (16. februar, 2014). *Jeg vil leve!* Hentet fra <http://virksommeord.no/tale/9261/>

Hauger, A. (2009). Innsynsrett i offentlige dokumenter – ny offentlighetslov. Hentet fra <https://www.jusstorget.no/innsynsrett-i-offentlige-dokumenter-ny-offentlighetslov/>

Helsedirektoratet. (2020). *Hva er seksuelle og reproduktive rettigheter?* Hentet 27. november fra <https://zanzu.no/no/rettigheter-og-lover/dine-rettigheter/hva-er-seksuelle-og-reproduktive-rettigheter>

Hitching, T. R. & Veum, A. (2011). Introduksjon. I Hitching, T.R., Nilsen, A.B. & Veum, A. (Red.), *Diskursanalyse i praksis. Metode og analyse* (s. 11-39). Kristiansand: Høyskoleforlaget.

Hjarvard, S. (2009). Samfundets medialisering. En teori om mediernes forandring af samfund og kultur. I *Nordicom-Information* 31(1-2) s 5-35.

Holst, Cathrine. (2009). *Hva er feminisme*. Oslo. Universitetsforlaget.

Hovde, K.O., Svensson, P. & Thorsen, D. E. (14. mai, 2019). Demokrati. I *Store norske leksikon*. Hentet fra <https://snl.no/demokrati>

Hågvar, Y. B. (2007). *Å forstå avisa. Innføring i praktisk presseanalyse*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke.

Ihlen, Ø. (2007). Retorikk i organisasjoner. I O. Nordhaug & H.-I. Kristiansen (Eds.), *Retorikk, organisasjon og ledelse* (s. 81-92). Oslo: forlag1.

Ingebrigtsen, J.R. (19. oktober, 2018). Marthe W. Gokstøyr om abortkrangelen: – Støtter Hareide. VG. Hentet fra <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/1kJqdK/marte-w-goksoeyr-om-abortkrangelen-stoetter-hareide>

Ims, K. J., Kjeldsen, J., Kristiansen, H. I., Lohne, E. J., Nergård, M. E., Nordhaug, O., Nyrnes, A., Ringdal, K. T., Salmon, C., Skog, B., Trippestad, T.A., von der Lippe, B. (2007). *Retorikk, samtid og samfunn*. Oslo: forlag 1.

Jor, E. L. (10. juli, 2019). P3-profil Christine Dancke: – Kvinnekroppen som forhandlingskort er en av årets største flauer. *M24*. Hentet fra <https://www.medier24.no/artikler/christine-dancke-kvinnekroppen-som-forhandlingskort-er-en-av-arets-storste-flauer/469448>

Johansen, A. B. & Skjetne, O. L. (2018, 18. oktober). Erna Solberg klar for å endre abortloven - kaster seg inn i kampen om KrFs veivalg. *VG*. Hentet fra <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/9m1Blp/erna-solberg-klar-for-aa-endre-abortloven-kaster-seg-inn-i-kampen-om-krfs-veivalg>

Jørgensen, M.W. & Phillips, L. (1999). *Diskursanalyse som teori og metode*. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag.

Kristelig folkeparti. (2020). *Abort*. Hentet 24. mai 2020 fra <https://www.krf.no/politikk/politikk-a-til-a/helse/abort>

Kristiansen, C. L. (2020). Abort er kvinners valg - fjern nemndene. *Dagbladet*. Hentet fra <https://www.dagbladet.no/kultur/abort-er-kvinnens-valg---fjern-nemndene/72221945>

Kjeldsen, J.E. (2009). *Retorikk i vår tid. En innføring i moderne retorisk teori*. Oslo: Spartacus forlag

Kjerkol, I. (13. januar, 2019). Arbeiderpartiet - Abortdebatten er farlig farvann. *VG*. Hentet fra <https://www.vg.no/nyheter/meninger/i/OnKWlw/arbeiderpartiet-abortdebatten-er-farlig-farvann>

Loga, J. M. (2003). Godhetsdiskursen. I Berge, K. L., Meyer, S. & Trippestad, T. A. (Red.), *Maktens tekster*, (s. 62-81). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.

Magelssen, M., Oftestad, E.A. & Solbakk, J.H. (2018, 12. november). Fosterreduksjon bør forbys og paragraf 2c bør endres. *Dagbladet*. Hentet fra <https://www.dagbladet.no/kultur/fosterreduksjon-bor-forbys-og-paragraf-2c-bor-endres/70437665>

Markussen, T. (1999). *Kritisk kunnskapspraksis: bidrag til feministisk vitenskapsteori*. Oslo: Spartacus Forlag.

Moxnes, H. (1999, november). Kjønn og makt - Tekst, kjønn og hegemoni. Homofildebatten i den norske kirke. Innlegg presentert Usynlige grenser - kjønn og makt, Oslo. Sammendrag hentet fra <https://www.sv.uio.no/mutr/kronikk/Moxnes.html>

NHI. (2020). Abort. Hentet 24. juni fra <https://nhi.no/familie/sekssualitet-og-prevensjon/sex/abortloven>

NRK. (2013, 10. desember). *70-talls-feministene*. Hentet fra <https://tv.nrk.no/program/mdfp13000513>

Oslo universitetssykehus. (2020, 18. november). Tidlig ultralyd med nakketranslusensmåling på Rikshospitalet. Hentet fra <https://oslo-universitetssykehus.no/behandlinger/tidlig-ultralyd-med-nakketranslusensmaling?sted=rikshospitalet&language=1044&behandling=Svangerskap>

Ridderstrøm, H. (2019, 28. mars). *Resepsjonsteori*. Hentet fra <https://www.litteraturogmedieleksikon.no/.cm4all/mediadb/resepsjonsteori.pdf>

Rimehaug, E. (2012, 26. april). SV-skansen som falt. *Vårt Land*. Hentet fra <http://www.verdidebatt.no/innlegg/267049-sv-skansen-som-falt?side=1>

Skrede, J. (2017). *Kritisk diskursanalyse*. Oslo: Cappelen Damm.

Skundberg, Ø. (2018). Hva jenter må vite: Kristiane Skjerve, Sundhetslæren og jenters seksualitet. I *Tidsskrift for kjønnsforskning* 42(4), 233-249. <https://doi.org/10.18261/issn.1891-1781-2018-04-03>

Stenvoll, D. (1998). *Abort og politikk*. Bergen: Alma Mater Forlag.

Stølen, T. (2019, 23. april). Dialektikk. I *Store norske leksikon*. Hentet fra <https://snl.no/dialektikk>

SV. (2020). *Abort*. Hentet 14. november 2020 fra <https://www.sv.no/sv-fra-a-til-a/abort/>

Svennevig, J. (2009). *Språklig samhandling. Innføring i kommunikasjonsteori og diskursanalyse*. Oslo: Cappelen Damm.

Syse, A. (1993). *Abortloven. Juss og verdier*. Oslo: Ad Notam Gyldendal

Syse, H. (2. februar, 2019). Abort ble diskutert mye friere for 15 år siden. Nyansene forsvinner i moralsk indignasjon. *Aftenposten*. Hentet fra <https://www.aftenposten.no/meninger/debatt/i/8w4RBA/abort-ble-diskutert-mye-friere-for-15-aar-siden-nyansene-forsvinner-i>

Sørensen, S. Ø. (2014). Fortellinger om feminisme og motforestillinger mot statsfeminisme. En analyse av norske avistekster 2007-2011. I *Tidsskrift for kjønnsforskning*, 03-04 (38), 235-252. Hentet fra https://ntnuopen.ntnu.no/ntnu-xmloi/bitstream/handle/11250/2457845/Sørensen+2014_Fortellinger+om+feminisme.pdf?sequence=2

Sørheim, E.M. (2019, 30. januar). Ut mot podkast-stjerner: I Tusvik og Tønnes verbale gapestokk. *VG*. Hentet fra <https://www.vg.no/nyheter/meninger/i/jPW0Vb/ut-mot-podkast-stjerner-i-tusvik-og-toennes-verbale-gapestokk>

Tusvik, S. B. (2014, 28. februar). Skam på skambeinet! *Dagsavisen*. Hentet fra <https://www.dagsavisen.no/debatt/skam-pa-skambeinet-1.454647>

Tusvik, S. B. (2018, 8. november). Blessed be the fruit - may the abortnemnd open. *Dagsavisen*. Hentet fra <https://www.dagsavisen.no/debatt/blessed-be-the-fruit-may-the-abortnemnd-open-1.1230325>

TV2. (2019, 22. januar). *Komiker Sigrid Bonde Tusvik raser mot statsministeren*. Hentet fra <https://www.tv2.no/a/10362538>

Tveiten, O. (2008). *Storyland*. Oslo: Cappelen Damm

Tønnesson J. L. (2003) Steiner for brød: Hvordan forvalter vitenskapen sitt kulturelle mandat? I Berge, K. L., Meyer, S. & Trippestad, T. A. (Red.), *Maktens tekster*, (s. 220-233). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.

Tønnesson, J. (2008). *Hva er sakprosa?* Oslo: Universitetsforlaget

Vaaje-Kolstad, G. (2019, 31. mai). *Bioteknologi*. Hentet fra <https://snl.no/bioteknologi>

Zotzmann, K. & O'Regan, J. P. (2016). Critical Discourse Analysis and Identity. I S. Preece (ed.), *The Routledge Handbook of Language and Identity*. London: Routledge.

Østby, H., Helland, K., Knapskog, K., Larsen, L. O. & Moe, H. (2013). *Metodebok for mediefag*. Bergen: Fagbokforlaget
Bergen: Fagbokforlaget

Øyslebø, S. S. (2014). Fortellinger om feminisme og motforestillinger mot statsfeminisme. En analyse av norske avistekster 2007-2011. I *Tidsskrift for kjønnsforskning* 38(3-4), s 235-252. Hentet fra https://ntnuopen.ntnu.no/ntnu-xmlui/bitstream/handle/11250/2457845/S%25C3%25B8rensen%2b2014_Fortellinger%2bom%2bfeminisme.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Blessed be the fruit – may the abortnemnd open

Bevis først at vi har plass til alvorlig syke barn, kjære maktsyke korsfarere og stumme Høyre-kvinner.

Så kom «The Handmaid's Tale» til landet vårt likevel. Det som bare er en TV-serie på HBO Nordic basert på romanen «Tjenerinnens beretning» og en påminnelse om hva menneskeheten er i stand til å gjøre mot hverandre for å beskytte seg selv og beholde makta, ble plutselig en live sending fra KrF sitt ekstraordinære landsmøte. Der du følte de dresskledde herrene, i serien kalt «Commanders» og deres gudfryktige kvinner, kalt «Wives» tok over landet og bestemte over alle, selv om de knapt er over sperregrensa.

Som en sekt som fikk bestemme over alle oss frie syndere, majoriteten, som lite visste at friheten over å bestemme over eget liv og egen kropp skulle fratas oss helt ut av det blå en tåkete høst i 2018 (!). Det våre mødre kjempa for på 70-tallet, må plutselig diskuteres på nytt. Jeg sier som Gro Harlem Brundtland: «Det er uverdig å gi inntrykk av at det finnes en enkel løsning på et uløselig problem.»

Sigrid Bonde Tusvik: Akkurat nå kjenner jeg at jeg nesten er lei meg for at jeg ikke har tatt abort

KrF mener vi må skjerpe oss og slutte å ramle inn på abortklinikker og rive ut friske tvillingbarn av magene våre. De vil kjempe for et verdig samfunn. Erna, eller som hun hadde blitt kalt i TV-serien «Aunt», er helt enig, og synes sikkert som hun pleier å svare når vi andre debatterer så blodet spruter, «at det er veldig spesielt å reagere på denne måten».

Men det er reaksjonene som er fantastiske i denne debatten. Én etter én kvinne, eller «handmaid» som vi kunne kalt dem, gammel som ung, står fram og skriver innlegg på innlegg om hvordan det er å bære fram og ta vare på et alvorlig sykt barn. Alle barna blir elsket høyere enn KrF elsker Jesus, og alle barna er tatt vare på så godt foreldrene har kunnet. De fleste sier at de ikke unner andre å leve et liv med et sykt barn fordi det krever så enormt mye av dem og alle rundt dem. Men de er likevel glade i ungen sin. Sånn er mødre skapt, KrF: FANTASTISKE!

De eneste som ikke merker at man har alvorlig sjuke barn rundt seg, er de som blir kjørt i svarte store biler til og fra regjeringsbyggene. De slipper å skrive søknad på søknad, kjempe en knallhard kamp for å komme seg gjennom hverdagen på ulønnet permisjon og sykehusopphold. Jobb og ekteskap kan gå fløyten.

Kvinner syns ikke det er lett å ta abort, verken før eller etter uke 12. Noen politikere framstiller det som at en haug med kvinner tar abort med lett hjerte og over en lav sko, mens de spyr av tanken over å være mamma til et barn med feil. Slik er det ikke! Ingen kvinner som er gravide, tror jeg er imot noe som helst annet enn å få kunne bestemme om de klarer å leve et liv med et alvorlig sykt barn.

Beskjeden om et barn som ikke er levedyktig, kommer som et sjokk. Du sliter uansett hvilket valg du tar. Da trenger man vitterlig ikke å sitte og brette ut om psyke, økonomi eller andre sosiale forhold overfor en nemnd i tillegg. Uansett hvor fine folk er som sitter med de hvite frakkene og skal gi Cæsar-tommel opp eller ned.

Vi vil ikke få den samme følelsen som i HBO-serien og høre en overordnet si «Blessed be the fruit» og på tvang må vi svare tilbake «May the lord open». Vi vil ha leger og helsepersonell som skjønner seg på de moderne og litt hektiske livene vi lever med jobb og familie. De som velger å sitte i nemnd, er sikkert medfølende og fine folk. Jeg tror ikke det hjelper disse kvinnene i det hele tatt, for ingen kvinner går kynisk inn for å lage et sorteringssamfunn.

Vi liker å se på «The Handmaid's Tale», men vi vil ikke ha det slik. Et samfunn som ikke har trua på at du selv vil klare å ta et valg som passer deg og ditt liv, er ikke et demokratisk samfunn. Ja, vi kvinner liker frihet, men vi føder faktisk syke barn og er de fineste mammaene til disse barna, slik Solfrid Grondahl var for sin datter i 40 år før datteren døde for et halvt år siden. Diskusjonen om abortloven er på et etisk bunnivå, **skriver hun**.

Hege Ulstein: Ernas absurde teater

Abortlover burde slett ikke behandles politisk i det hele tatt. Det burde være en menneskerett, mener jeg! For det er, som jeg hørte for noen uker siden på P2 da de snakket om abort i Polen: Hvis du forbyr abort, så fjerner du ikke problemet. Kvinner vil uansett ta abort. Det har vi alltid gjort, koste hva det koste vil. Men her handler det jo ikke om abortloven, sier politikerne. Det handler om de små hullene vi har i paragraf 2c, sier de. Hvordan skal vi få bukt med dette grusomme som skjer, at kvinner av og til fjerner syke fostre? Det er de samme politikerne som nå skal flørte med KrF om denne lovendringen, som kutter i pleiepengene, legger ned spesialskoleplasser og strammer inn på penger til fysioterapi osv. Til nettopp de samme barna dette gjelder, de barna KrF er så opptatt av skal ha plass i samfunnet. Bevis først at vi har plass da, kjære maktsyke korsfarere og stumme Høyre-kvinner. Ikke tull med hva som er levedyktig og ikke, det har jo nemndene allerede god koll på, slik jeg ser det. Ikke gjør livet til kvinner i en ufrivillig situasjon enda mer blottlagt og nedrig. Ikke lag «The Handmaid's Tale»-lovverket som gjør at også våre kvinner flykter over til Sverige eller Storbritannia for å få bestemme over eget liv. Slik kvinnene gjør i serien når de flykter til Canada.

Blessed be the choice!

Litteraturliste

Aanesen, E. (Red.). (2018). *Vi var mange. Kvinneaktivister fra 70-tallet forteller*. Oslo: Forlaget Oktober.

Aase, K., Clemet, K. & Halvorsen, K. (Red.). (1996). *Abort. En debatt for nittiårene*. Oslo: Universitetsforlaget.

Abortloven. (1976). Lov om svangerskapsavbrudd (LOV-1975-06-13-50). Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1975-06-13-50>

Abortloven. (2019). Lov om svangerskapsavbrudd (LOV-1975-06-13-50). Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1975-06-13-50>

Aftenposten. (2017, 7. april). Sigrid Bonde Tusvik: «Folk tåler ingenting lenger». Hentet fra <https://www.aftenposten.no/amagasinet/i/moA6v/sigrid-bonde-tusvik-folk-taaler-ingen-ting-lenger>

Aftenposten. (2018, 3. november). SV: Ikke flertall for endring av abortloven. Hentet fra <https://www.aftenposten.no/norge/politikk/i/p62aGw/sv-ikke-flertall-for-endring-av-abortloven>

Allern, S. (2001). Kildene og mediemakten. I M. Eide (red.): *Til dagsorden: Journalistikk, makt og demokrati*. Oslo: Gyldendal akademisk.

Amble, J. (Programleder). 6. januar, 2020. *Det vanskelige valget. Norge bak fasaden*. Hentet fra <https://sumo.tv2.no/programmer/fakta/norge-bak-fasaden>

Alver, B. G. & Øyen, Ø. (1997). *Forskningsetikk i forskerhverdag: vurderinger og praksis*. Oslo: Tano Aschehoug

Arbeiderpartiet. (u.å.). *Abort*. Hentet den 20. november, 2020 fra <https://www.arbeiderpartiet.no/politikken/abort/>

Askheim, O.P. (2017). Brukermedvirkningsdiskurser i den norske velferdspolitikken. I *Tidsskrift for velferdsforskning* 20(2), 134-149. <https://doi.org/10.18261/issn.2464-3076-2017-02-03>

Aspeli, I. (1. august, 2018). Protesterer ikledd kostymer fra «The Handmaid's Tale». VG. Hentet fra <https://www.vg.no/nyheter/utenriks/i/BJXGkg/protesterer-ikledd-kostymer-fra-the-handmaids-tale>

Atwood, M. (u.å.). *Biography*. Hentet fra <http://margaretatwood.ca/biography>

Atwood, M. (10. mars, 2017). Margaret Atwood on What 'The Handmaid's Tale' Means in the Age of Trump. *New York Times*. Hentet fra https://www.nytimes.com/2017/03/10/books/review/margaret-atwood-handmaids-tale-age-of-trump.html?mcubz=0&_r=0

Berge, K. L. (2003). Hvor er makten i teksten? I Berge, K. L., Meyer, S. & Trippestad, T. A. (Red.), *Maktens tekster*, (s. 24-41). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.

Bioteknologirådet. (2017, 24. mai). *Etisk argumentasjon*. Hentet fra <https://www.bioteknologiradet.no/temaer/etisk-argumentasjon>

Bispemøtet. (15. februar, 2019). Samtalen om abort - et bidrag fra Bispemøtet. *Den norske kirke*. Hentet fra <https://kirken.no/nb-NO/om-kirken/aktuelt/samtalen-om-abort--et-bidrag-fra-bispemotet/>

Bodahl, A. (5.april, 2019). Selvbestemt abort: 18 uker selvbestemt abort er en dårlig idé, mener Jordmorforbundet. *FriFagbevegelse*. Hentet fra <https://frifagbevegelse.no/nyheter/18-uker-selvbestemt-abort-er-en-darlig-id-mener-jordmorforbundet-6.158.621950.f1261cc85c>

Bratberg, Ø. (2017). *Tekstanalyse for samfunnsvitere*. Oslo: Cappelen Damm.

Bruzelius, K. M. (2020). Abortnemd – gammeldags og kvinnefiendtlig. I *Lov og Rett* 59(3), 127-128. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-3061-2020-03-01>

Dagsavisen. (8.november, 2018). Facebook-innlegg. Hentet fra <https://www.facebook.com/Dagsavisen/posts/2141969405834588>

Dagsavisen. (2. januar, 2019). *2018s 40 mest leste meninger i Dagsavisen*. Hentet fra <https://www.dagsavisen.no/nyheter/innenriks/2018s-40-mest-leste-meninger-i-dagsavisen-1.1255189>

Danielsen, H. (2013). *Da det personlige ble politisk. Den nye kvinne- og mannsbevegelsen på 1970-tallet*. Oslo: Scandinavian Academic Press/Spartacus forlag

Dommerud, T. (19. februar, 2019). Nei til tvillingabort, med få unntak. *Aftenposten*. Hentet fra <https://www.aftenposten.no/norge/i/0ERwVg/nei-til-tvillingabort-med-faa-unntak>

Dorholt, I., Pedersen, R. & Røssland, V. H. (17. juni, 2019). Innstrammingene i abortloven: - Skummelt og forferdelig urettferdig. *Dagbladet*. Hentet fra <https://www.dagbladet.no/kjendis/skummelt-og-forferdelig-urettferdig/71189079>

Entman, R. M. (1993). Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm. I *Journal of Communication* 43(4), 51 -58. <https://doi.org/10.1177/1464884910367587>

Entertainment Weekly. (14. juli, 2017). Emma Watson interviews Margaret Atwood about The Handmaid's Tale. Hentet fra <http://ew.com/books/2017/07/14/emma-watson-interviews-margaret-atwood-handmaids-tale/2/>

Erichsen, B.C. (2017). *Norske kvinners liv og kamp. 1850-2000*. Oslo: Res Publica.

Elvebakken, K. T. (2001). *Makt- og demokratiutredningen (1998-2003): Abortpolitikken utfordringer*. (Rapportserien nr. 35/2001). Oslo: Unipub.

Fairclough, N. (2001). The dialectics of discourse. *Textus*, XIV(2), 231-242. Hentet fra <http://www.sfu.ca/cmns/courses/2012/801/1-Readings/Fairclough%20Dialectics%20of%20Discourse%20Analysis.pdf>

Fairclough, N. (2003). *Analysing Discourse. Textual analysis for social research*. London: Routledge.

Fairclough, N. (2009). *Language, reality and power*. Hentet fra https://www.academia.edu/3809602/Language_reality_and_power_2009_email_work_card_thumbnail

Fairclough, N. (2012). *Critical Discourse Analysis*. Hentet fra https://www.academia.edu/3791325/Critical_discourse_analysis_2012

Fairclough, N. (2014). *What is CDA? Language and Power twenty five years on*. Hentet fra https://www.academia.edu/8429277/What_is_CDA_Language_and_Power_twenty-five_years_on

Federl, M. & Eftedal, C.I. (22. juni, 2020). Ironi og sarkasme. *NDLA*. Hentet fra <https://ndla.no/nb/subjects/subject:19/topic:1:195257/topic:1:2845/resource:1:1794?filters=urn:filter:f4581340-52f1-435d-8f99-d5de4e123f70>

Flatseth, M. (2003). Metaforenes makt. I Berge, K. L., Meyer, S. & Trippestad, T. A. (Red.), *Maktens tekster*, (s. 82-106). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.

Flatseth, M. (2009). *Førende forestillinger i fosterpolitikken: En metafor- og diskursanalyse av hvordan kvinne, foster og abort blir konstituert i stortingsdebatter om abort og fosterdiagnostikk* (Doktoravhandling, Universitetet i Bergen). Hentet fra: http://bora.uib.no/bitstream/handle/1956/3430/Dr.thesis_Merethe_Flatseth.pdf?sequence=1&isAllowed=y

FN-sambandet. (2019a, 5. september). *Menneskerettigheter*. Hentet fra <https://www.fn.no/tema/menneskerettigheter/menneskerettigheter>

FN-sambandet. 2019b, 17. juni). *Kvinnekonvensjonen*. Hentet fra <https://www.fn.no/om-fn/avtaler/menneskerettigheter/kvinnekonvensjonen>

Folkehelseinstituttet. (2015, 27. november). *Downs syndrom*. Hentet fra <https://www.fhi.no/fp/psykiskhelse/psykisk-helse-barn-unge/fakta-om-down-syndrom>

Franzen, V. & Schofield, D. (2018). Mellom medier, skole og hverdagsliv: Mediepedagogikk som forskningsfelt. I V. Franzen & D. Schofield (Red), *Mediepedagogikk og mediekompetanse. Danning og læring i en ny mediekultur* (s. 21-46). Bergen: Fagbokforlaget.

Føllestad D. & Walløe, L. (2000). *Argumentasjonsteori, språk og vitenskapsfilosofi*. Oslo: Universitetsforlaget.

Goksøyr, M. W. (16. februar, 2014). *Jeg vil leve!* Hentet fra <http://virksommeord.no/tale/9261/>

Hauger, A. (2009). Innsynsrett i offentlige dokumenter – ny offentlighetslov. Hentet fra <https://www.jusstorget.no/innsynsrett-i-offentlige-dokumenter-ny-offentlighetslov/>

Helsedirektoratet. (2020). *Hva er seksuelle og reproduktive rettigheter?* Hentet 27. november fra <https://zanzu.no/no/rettigheter-og-lover/dine-rettigheter/hva-er-seksuelle-og-reproduktive-rettigheter>

Hitching, T. R. & Veum, A. (2011). Introduksjon. I Hitching, T.R., Nilsen, A.B. & Veum, A. (Red.), *Diskursanalyse i praksis. Metode og analyse* (s. 11-39). Kristiansand: Høyskoleforlaget.

Hjarvard, S. (2009). Samfundets medialisering. En teori om mediernes forandring af samfund og kultur. I *Nordicom-Information* 31(1-2) s 5-35.

Holst, Cathrine. (2009). *Hva er feminisme*. Oslo. Universitetsforlaget.

Hovde, K.O., Svensson, P. & Thorsen, D. E. (14. mai, 2019). Demokrati. I *Store norske leksikon*. Hentet fra <https://snl.no/demokrati>

Hågvar, Y. B. (2007). *Å forstå avisa. Innføring i praktisk presseanalyse*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke.

Ihlen, Ø. (2007). Retorikk i organisasjoner. I O. Nordhaug & H.-I. Kristiansen (Eds.), *Retorikk, organisasjon og ledelse* (s. 81-92). Oslo: forlag1.

Ingebrigtsen, J.R. (19. oktober, 2018). Marthe W. Gokstøyr om abortkrangelen: – Støtter Hareide. *VG*. Hentet fra <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/1kJqdK/marte-w-goksoeyr-om-abortkrangelen-stoetter-hareide>

Ims, K. J., Kjeldsen, J., Kristiansen, H. I., Lohne, E. J., Nergård, M. E., Nordhaug, O., Nyrnes, A., Ringdal, K. T., Salmon, C., Skog, B., Trippestad, T.A., von der Lippe, B. (2007). *Retorikk, samtid og samfunn*. Oslo: forlag 1.

Jor, E. L. (10. juli, 2019). P3-profil Christine Dancke: – Kvinnekroppen som forhandlingskort er en av årets største flauter. *M24*. Hentet fra <https://www.medier24.no/artikler/christine-dancke-kvinnekroppen-som-forhandlingskort-er-en-av-arets-storste-flauter/469448>

Johansen, A. B. & Skjetne, O. L. (2018, 18. oktober). Erna Solberg klar for å endre abortloven - kaster seg inn i kampen om KrFs veivalg. *VG*. Hentet fra <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/9m1Blp/erna-solberg-klar-for-aa-endre-abortloven-kaster-seg-inn-i-kampen-om-krfs-veivalg>

Jørgensen, M.W. & Phillips, L. (1999). *Diskursanalyse som teori og metode*. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag.

Kristelig folkeparti. (2020). *Abort*. Hentet 24. mai 2020 fra <https://www.krf.no/politikk/politikk-a-til-a/helse/abort>

Kristiansen, C. L. (2020). Abort er kvinners valg - fjern nemndene. *Dagbladet*. Hentet fra <https://www.dagbladet.no/kultur/abort-er-kvinnens-valg---fjern-nemndene/72221945>

Kjeldsen, J.E. (2009). *Retorikk i vår tid. En innføring i moderne retorisk teori*. Oslo: Spartacus forlag

Kjerkol, I. (13. januar, 2019). Arbeiderpartiet - Abortdebatten er farlig farvann. *VG*. Hentet fra <https://www.vg.no/nyheter/meninger/i/OnKWlw/arbeiderpartiet-abortdebatten-er-farlig-farvann>

Loga, J. M. (2003). Godhetsdiskursen. I Berge, K. L., Meyer, S. & Trippestad, T. A. (Red.), *Maktens tekster*, (s. 62-81). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.

Magelssen, M., Oftestad, E.A. & Solbakk, J.H. (2018, 12. november). Fosterreduksjon bør forbys og paragraf 2c bør endres. *Dagbladet*. Hentet fra <https://www.dagbladet.no/kultur/fosterreduksjon-bor-forbys-og-paragraf-2c-bor-endres/70437665>

Markussen, T. (1999). *Kritisk kunnskapspraksis: bidrag til feministisk vitenskapsteori*. Oslo: Spartacus Forlag.

Moxnes, H. (1999, november). Kjønn og makt - Tekst, kjønn og hegemoni. Homofilidebatten i den norske kirke. Innlegg presentert Usynlige grenser - kjønn og makt, Oslo. Sammendrag hentet fra <https://www.sv.uio.no/mutr/kronikk/Moxnes.html>

NHI. (2020). Abort. Hentet 24. juni fra <https://nhi.no/familie/seksualitet-og-prevensjon/sex/abortloven>

NRK. (2013, 10. desember). *70-talls-feministene*. Hentet fra <https://tv.nrk.no/program/mdfp13000513>

Oslo universitetssykehus. (2020, 18. november). Tidlig ultralyd med nakketranslusensmåling på Rikshospitalet. Hentet fra <https://oslo-universitetssykehus.no/behandlinger/tidlig-ultralyd-med-nakketranslusensmaling?sted=rikshospitalet&language=1044&behandling=Svangerskap>

Ridderstrøm, H. (2019, 28. mars). *Resepsjonsteori*. Hentet fra <https://www.litteraturogmedieleksikon.no/cm4all/mediadb/resepsjonsteori.pdf>

Rimehaug, E. (2012, 26. april). SV-skansen som falt. *Vårt Land*. Hentet fra <http://www.verdidebatt.no/innlegg/267049-sv-skansen-som-falt?side=1>

Skrede, J. (2017). *Kritisk diskursanalyse*. Oslo: Cappelen Damm.

Skundberg, Ø. (2018). Hva jenter må vite: Kristiane Skjerve, Sundhetslæren og jenters seksualitet. I *Tidsskrift for kjønnsforskning* 42(4), 233-249.
<https://doi.org/10.18261/issn.1891-1781-2018-04-03>

Stenvoll, D. (1998). *Abort og politikk*. Bergen: Alma Mater Forlag.

Stølen, T. (2019, 23. april). Dialektikk. I *Store norske leksikon*. Hentet fra <https://snl.no/dialektikk>

SV. (2020). *Abort*. Hentet 14. november 2020 fra <https://www.sv.no/sv-fra-a-til-a/abort/>

Svennevig, J. (2009). *Språklig samhandling. Innføring i kommunikasjonsteori og diskursanalyse*. Oslo: Cappelen Damm.

Syse, A. (1993). *Abortloven. Juss og verdier*. Oslo: Ad Notam Gyldendal

Syse, H. (2. februar, 2019). Abort ble diskutert mye friere for 15 år siden. Nyansene forsvinner i moralsk indignasjon. *Aftenposten*. Hentet fra <https://www.aftenposten.no/meninger/debatt/i/8w4RBA/abort-ble-diskutert-mye-friere-for-15-aar-siden-nyansene-forsvinner-i>

Sørensen, S. Ø. (2014). Fortellinger om feminisme og motforestillinger mot statsfeminisme. En analyse av norske avistekster 2007-2011. I *Tidsskrift for kjønnsforskning*, 03-04 (38), 235-252. Hentet fra https://ntnuopen.ntnu.no/ntnu-xmli/bitstream/handle/11250/2457845/Sorensen+2014_Fortellinger+om+feminisme.pdf?sequence=2

Sørheim, E.M. (2019, 30. januar). Ut mot podkast-stjerner: I Tusvik og Tønnes verbale gapestokk. *VG*. Hentet fra <https://www.vg.no/nyheter/meninger/i/jPW0Vb/ut-mot-podkast-stjerner-i-tusvik-og-toennes-verbale-gapestokk>

Tusvik, S. B. (2014, 28. februar). Skam på skambeinet! *Dagsavisen*. Hentet fra <https://www.dagsavisen.no/debatt/skam-pa-skambeinet-1.454647>

Tusvik, S. B. (2018, 8. november). Blessed be the fruit - may the abortnemnd open. *Dagsavisen*. Hentet fra <https://www.dagsavisen.no/debatt/blessed-be-the-fruit-may-the-abortnemnd-open-1.1230325>

TV2. (2019, 22. januar). *Komiker Sigrid Bonde Tusvik raser mot statsministeren*. Hentet fra <https://www.tv2.no/a/10362538>

Tveiten, O. (2008). *Storyland*. Oslo: Cappelen Damm

Tønnesson J. L. (2003) Steiner for brød: Hvordan forvalter vitenskapen sitt kulturelle mandat? I Berge, K. L., Meyer, S. & Trippestad, T. A. (Red.), *Maktens tekster*, (s. 220-233). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.

Tønnesson, J. (2008). *Hva er sakprosa?* Oslo: Universitetsforlaget

Vaaje-Kolstad, G. (2019, 31. mai). *Bioteknologi*. Hentet fra <https://snl.no/bioteknologi>

Zotzmann, K. & O'Regan, J. P. (2016). Critical Discourse Analysis and Identity. I S. Preece (ed.), *The Routledge Handbook of Language and Identity*. London: Routledge.

Østby, H., Helland, K., Knapskog, K., Larsen, L. O. & Moe, H. (2013). *Metodebok for mediefag*. Bergen: Fagbokforlaget
Bergen: Fagbokforlaget

Øyslebø, S. S. (2014). Fortellinger om feminisme og motforestillinger mot statsfeminisme. En analyse av norske avistekster 2007-2011. I *Tidsskrift for kjønnsforskning* 38(3-4), s 235-252. Hentet fra https://ntnuopen.ntnu.no/ntnu-xmlui/bitstream/handle/11250/2457845/S%25C3%25B8rensen%2b2014_Fortellinger%2bom%2bfeminisme.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Blessed be the fruit – may the abortnemnd open

Bevis først at vi har plass til alvorlig syke barn, kjære maktsyke korsfarere og stumme Høyre-kvinner.

Så kom «The Handmaid's Tale» til landet vårt likevel. Det som bare er en TV-serie på HBO Nordic basert på romanen «Tjenerinnens beretning» og en påminnelse om hva menneskeheten er i stand til å gjøre mot hverandre for å beskytte seg selv og beholde makta, ble plutselig en live sending fra KrF sitt ekstraordinære landsmøte. Der du følte de dresskledde herrene, i serien kalt «Commanders» og deres gudfryktige kvinner, kalt «Wives» tok over landet og bestemte over alle, selv om de knapt er over sperregrensa.

Som en sekt som fikk bestemme over alle oss frie syndere, majoriteten, som lite visste at friheten over å bestemme over eget liv og egen kropp skulle fratas oss helt ut av det blå en tåkete høst i 2018 (!). Det våre mødre kjempa for på 70-tallet, må plutselig diskuteres på nytt. Jeg sier som Gro Harlem Brundtland: «Det er uverdigg å gi inntrykk av at det finnes en enkel løsning på et uløselig problem.»

Sigrid Bonde Tusvik: Akkurat nå kjenner jeg at jeg nesten er lei meg for at jeg ikke har tatt abort

KrF mener vi må skjerpe oss og slutte å ramle inn på abortklinikker og rive ut friske tvillingbarn av magene våre. De vil kjempe for et verdig samfunn. Erna, eller som hun hadde blitt kalt i TV-serien «Aunt», er helt enig, og synes sikkert som hun pleier å svare når vi andre debatterer så blodet spruter, «at det er veldig spesielt å reagere på denne måten».

Men det er reaksjonene som er fantastiske i denne debatten. Én etter én kvinne, eller «handmaid» som vi kunne kalt dem, gammel som ung, står fram og skriver innlegg på innlegg om hvordan det er å bære fram og ta vare på et alvorlig sykt barn. Alle barna blir elsket høyere enn KrF elsker Jesus, og alle barna er tatt vare på så godt foreldrene har kunnet. De fleste sier at de ikke unner andre å leve et liv med et sykt barn fordi det krever så enormt mye av dem og alle rundt dem. Men de er likevel glade i ungen sin. Sånn er mødre skapt, KrF: FANTASTISKE!

De eneste som ikke merker at man har alvorlig sjuke barn rundt seg, er de som blir kjørt i svarte store biler til og fra regjeringsbyggene. De slipper å skrive søknad på søknad, kjempe en knallhard kamp for å komme seg gjennom hverdagen på ulønnet permisjon og sykehusopphold. Jobb og ekteskap kan gå fløyten.

Kvinner syns ikke det er lett å ta abort, verken før eller etter uke 12. Noen politikere framstiller det som at en haug med kvinner tar abort med lett hjerte og over en lav sko, mens de spyr av tanken over å være mamma til et barn med feil. Slik er det ikke! Ingen kvinner som er gravide, tror jeg er imot noe som helst annet enn å få kunne bestemme om de klarer å leve et liv med et alvorlig sykt barn.

Beskjeden om et barn som ikke er levedyktig, kommer som et sjokk. Du sliter uansett hvilket valg du tar. Da trenger man vitterlig ikke å sitte og brette ut om psyke, økonomi eller andre sosiale forhold overfor en nemnd i tillegg. Uansett hvor fine folk er som sitter med de hvite frakkene og skal gi Cæsar-tommel opp eller ned.

Vi vil ikke få den samme følelsen som i HBO-serien og høre en overordnet si «Blessed be the fruit» og på tvang må vi svare tilbake «May the lord open». Vi vil ha leger og helsepersonell som skjønner seg på de moderne og litt hektiske livene vi lever med jobb og familie. De som velger å sitte i nemnd, er sikkert medfølende og fine folk. Jeg tror ikke det hjelper disse kvinnene i det hele tatt, for ingen kvinner går kynisk inn for å lage et sorteringssamfunn.

Vi liker å se på «The Handmaid's Tale», men vi vil ikke ha det slik. Et samfunn som ikke har trua på at du selv vil klare å ta et valg som passer deg og ditt liv, er ikke et demokratisk samfunn. Ja, vi kvinner liker frihet, men vi føder faktisk syke barn og er de fineste mammaene til disse barna, slik Solfrid Grondahl var for sin datter i 40 år før datteren døde for et halvt år siden. Diskusjonen om abortloven er på et etisk bunnivå, **skriver hun**.

Hege Ulstein: Ernas absurde teater

Abortlover burde slett ikke behandles politisk i det hele tatt. Det burde være en menneskerett, mener jeg! For det er, som jeg hørte for noen uker siden på P2 da de snakket om abort i Polen: Hvis du forbyr abort, så fjerner du ikke problemet. Kvinner vil uansett ta abort. Det har vi alltid gjort, koste hva det koste vil. Men her handler det jo ikke om abortloven, sier politikerne. Det handler om de små hullene vi har i paragraf 2c, sier de. Hvordan skal vi få bukt med dette grusomme som skjer, at kvinner av og til fjerner syke fostre? Det er de samme politikerne som nå skal flørte med KrF om denne lovendringen, som kutter i pleiepenger, legger ned spesialskoleplasser og strammer inn på penger til fysioterapi osv. Til nettopp de samme barna dette gjelder, de barna KrF er så opptatt av skal ha plass i samfunnet. Bevis først at vi har plass da, kjære maktsyke korsfarere og stumme Høyre-kvinner. Ikke tull med hva som er levedyktig og ikke, det har jo nemndene allerede god koll på, slik jeg ser det. Ikke gjør livet til kvinner i en ufrivillig situasjon enda mer blottlagt og nedrig. Ikke lag «The Handmaid's Tale»-lovverket som gjør at også våre kvinner flykter over til Sverige eller Storbritannia for å få bestemme over eget liv. Slik kvinnene gjør i serien når de flykter til Canada.

Blessed be the choice!

Blessed be the fruit – may the abortnemnd open

Bevis først at vi har plass til alvorlig syke barn, kjære maktsyke korsfarere og stumme Høyre-kvinner.

Så kom «The Handmaid's Tale» til landet vårt likevel. Det som bare er en TV-serie på HBO Nordic basert på romanen «Tjenerinnens beretning» og en påminnelse om hva menneskeheten er i stand til å gjøre mot hverandre for å beskytte seg selv og beholde makta, ble plutselig en live sending fra KrF sitt ekstraordinære landsmøte. Der du følte de dresskledde herrene, i serien kalt «Commanders» og deres gudfryktige kvinner, kalt «Wives» tok over landet og bestemte over alle, selv om de knapt er over sperregrensa.

Som en sekt som fikk bestemme over alle oss frie syndere, majoriteten, som lite visste at friheten over å bestemme over eget liv og egen kropp skulle fratas oss helt ut av det blå en tåkete høst i 2018 (!). Det våre mødre kjempa for på 70-tallet, må plutselig diskuteres på nytt. Jeg sier som Gro Harlem Brundtland: «Det er uverdigg å gi inntrykk av at det finnes en enkel løsning på et uløselig problem.»

Sigrid Bonde Tusvik: Akkurat nå kjenner jeg at jeg nesten er lei meg for at jeg ikke har tatt abort

KrF mener vi må skjerpe oss og slutte å ramle inn på abortklinikker og rive ut friske tvillingbarn av magene våre. De vil kjempe for et verdig samfunn. Erna, eller som hun hadde blitt kalt i TV-serien «Aunt», er helt enig, og synes sikkert som hun pleier å svare når vi andre debatterer så blodet spruter, «at det er veldig spesielt å reagere på denne måten».

Men det er reaksjonene som er fantastiske i denne debatten. Én etter én kvinne, eller «handmaid» som vi kunne kalt dem, gammel som ung, står fram og skriver innlegg på innlegg om hvordan det er å bære fram og ta vare på et alvorlig sykt barn. Alle barna blir elsket høyere enn KrF elsker Jesus, og alle barna er tatt vare på så godt foreldrene har kunnet. De fleste sier at de ikke unner andre å leve et liv med et sykt barn fordi det krever så enormt mye av dem og alle rundt dem. Men de er likevel glade i ungen sin. Sånn er mødre skapt, KrF: FANTASTISKE!

De eneste som ikke merker at man har alvorlig sjuke barn rundt seg, er de som blir kjørt i svarte store biler til og fra regjeringsbyggene. De slipper å skrive søknad på søknad, kjempe en knallhard kamp for å komme seg gjennom hverdagen på ulønnet permisjon og sykehusopphold. Jobb og ekteskap kan gå fløyten.

Kvinner syns ikke det er lett å ta abort, verken før eller etter uke 12. Noen politikere framstiller det som at en haug med kvinner tar abort med lett hjerte og over en lav sko, mens de spyr av tanken over å være mamma til et barn med feil. Slik er det ikke! Ingen kvinner som er gravide, tror jeg er imot noe som helst annet enn å få kunne bestemme om de klarer å leve et liv med et alvorlig sykt barn.

Beskjeden om et barn som ikke er levedyktig, kommer som et sjokk. Du sliter uansett hvilket valg du tar. Da trenger man vitterlig ikke å sitte og brette ut om psyke, økonomi eller andre sosiale forhold overfor en nemnd i tillegg. Uansett hvor fine folk er som sitter med de hvite frakkene og skal gi Cæsar-tommel opp eller ned.

Vi vil ikke få den samme følelsen som i HBO-serien og høre en overordnet si «Blessed be the fruit» og på tvang må vi svare tilbake «May the lord open». Vi vil ha leger og helsepersonell som skjønner seg på de moderne og litt hektiske livene vi lever med jobb og familie. De som velger å sitte i nemnd, er sikkert medfølende og fine folk. Jeg tror ikke det hjelper disse kvinnene i det hele tatt, for ingen kvinner går kynisk inn for å lage et sorteringssamfunn.

Vi liker å se på «The Handmaid's Tale», men vi vil ikke ha det slik. Et samfunn som ikke har trua på at du selv vil klare å ta et valg som passer deg og ditt liv, er ikke et demokratisk samfunn. Ja, vi kvinner liker frihet, men vi føder faktisk syke barn og er de fineste mammaene til disse barna, slik Solfrid Grondahl var for sin datter i 40 år før datteren døde for et halvt år siden. Diskusjonen om abortloven er på et etisk bunnivå, **skriver hun**.

Hege Ulstein: Ernas absurde teater

Abortlover burde slett ikke behandles politisk i det hele tatt. Det burde være en menneskerett, mener jeg! For det er, som jeg hørte for noen uker siden på P2 da de snakket om abort i Polen: Hvis du forbyr abort, så fjerner du ikke problemet. Kvinner vil uansett ta abort. Det har vi alltid gjort, koste hva det koste vil. Men her handler det jo ikke om abortloven, sier politikerne. Det handler om de små hullene vi har i paragraf 2c, sier de. Hvordan skal vi få bukt med dette grusomme som skjer, at kvinner av og til fjerner syke fostre? Det er de samme politikerne som nå skal flørte med KrF om denne lovendringen, som kutter i pleiepenger, legger ned spesialskoleplasser og strammer inn på penger til fysioterapi osv. Til nettopp de samme barna dette gjelder, de barna KrF er så opptatt av skal ha plass i samfunnet. Bevis først at vi har plass da, kjære maktsyke korsfarere og stumme Høyre-kvinner. Ikke tull med hva som er levedyktig og ikke, det har jo nemndene allerede god koll på, slik jeg ser det. Ikke gjør livet til kvinner i en ufrivillig situasjon enda mer blottlagt og nedrig. Ikke lag «The Handmaid's Tale»-lovverket som gjør at også våre kvinner flykter over til Sverige eller Storbritannia for å få bestemme over eget liv. Slik kvinnene gjør i serien når de flykter til Canada.

Blessed be the choice!